

Regional analyse Midt-Telemark

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 89/2012

Tittel: Regional analyse Midt-Telemark
Undertittel:
TF-notat nr: 89/2012
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato: 04.12.2012
ISBN: 978-82-7401-595-1
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regionale næringsanalyser
Prosjektnr.: 20120170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): VRI Telemark og MTNU

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforsking.no



Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.



Hanna Storm er utdannet master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. I Telemarksforsking er Storm tilknyttet faggruppa for regional utvikling, der hun har jobbet siden 2008.

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler næringsmessig sårbarhet, det andre scenarier for befolkningsvekst fram til 2040.

Telemarksforskning har utarbeidet 21 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2012. Telemarksforskning og oppdragsgiverne har møttes ved tre anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Vi har hatt det privilegium å lage slike regionale analyser over en periode på over ti år, hvorav enkelte oppdragsgivere har vært med i alle årene. Dette har gjort at vi har gradvis kunnet foredle og forbedre analysene år for år. Innspillene fra oppdragsgiverne, som arbeider med regional utvikling i praksis, har vært uvurderlige i denne utviklingen.

Bø, 4.12.2012

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
Innledning	7
1. Befolkning	8
2. Arbeidsplasser	19
3. Næringsmessig sårbarhet.....	24
4. NæringsNM.....	38
5. Attraktivitetspyramiden.....	45
6. Regional vekstkraft	58

Sammendrag

Befolkningen i Midt-Telemark har hatt vekst hvert år siden 2003, men folketallet øker langsommere enn i resten av landet. Det er forholdsvis mye innvandring til Midt-Telemark, men fødselsunderskudd trekker ned i 2011. Samtidig er det netto utflytting til andre norske regioner. Det er forskjellig utvikling i kommunene; Bø har netto innflytting fra andre norske kommuner, mens Nome og Sauherad har netto utflytting.

Midt-Telemark har hatt en vekst i antall arbeidsplasser på fem prosent siden 2000. Veksten i antall arbeidsplasser er lavere enn veksten på landsbasis, som har vært over 13 prosent i samme periode. I det siste året fikk imidlertid Midt-Telemark en høyere vekst i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet etter et godt år for næringslivet i regionen. Det er næringslivet i Nome som har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser de to siste årene.

I dette notatet har vi introdusert en ny type analyse, der vi måler regioners næringsmessige sårbarhet. Sårbarheten er målt gjennom å se på regionenes fordeling av arbeidsplassene på vekst- og nedgangsbransjer, hvor spesialisert næringslivet er på bestemte bransjer og arbeidsmarkedsintegrasjonen.

Midt-Telemark har en bransjestruktur som har vært uheldig, gjennom at regionen har hatt mye av næringslivet i bransjer med nedgang eller svak vekst. Det forklarer delvis den svake arbeidsplassveksten i næringslivet, men veksten i antall arbeidsplasser har også vært svak selv om vi korrigerer for bransjestrukturen i regionen. Midt-Telemark har imidlertid høy arbeidsmarkedsintegrasjon, noe som gjør regionen mer robust. Samlet sett er Midt-Telemark mer robust enn middels av norske regioner.

NæringsNM er et mål for hvordan næringslivet gjør det, på næringslivets premisser. I NæringsNM måles næringslivets prestasjoner med hensyn til lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping, etableringsvirksomhet og næringslivets relative størrelse. Midt-Telemark ble rangert som nummer 75 av 83 regioner i NæringsNM siste år. Dermed er Midt-Telemark blant de ti dårligste regionene. Et lyspunkt er at Midt-Telemark har forholdsvis mange nyetableringer i 2011.

Utviklingen i Midt-Telemark er analysert gjennom Attraktivitetspyramiden, som definerer tre typer attraktivitet som avgjørende for vekst: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøk og attraktivitet som bosted.

Midt-Telemark hadde en vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene fra 2000 til 2008. Industrien ble imidlertid ganske hardt rammet av finanskrisen i 2009, og fikk ganske sterk nedgang i 2009 og 2010. I 2011 ble det imidlertid vekst i basisnæringene i Midt-Telemark, og spesielt i industrien. Basisnæringene i Midt-Telemark har hatt en god utvikling de siste årene, hvis vi sammenlikner med andre regioner i landet.

Utviklingen i besøksnæringene har vært svært negativ for Midt-Telemark. Det gjelder alle deler av besøksnæringer, handel, overnatting, aktiviteter og servering. Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Midt-Telemark har sunket med 12 prosent siden 2000, mens resten av landet har hatt en vekst på 15 prosent. Nedgangen har vært sterkest i Bø, som er en kommune med mye besøksnæringer, men som har hatt en ganske dramatisk nedgang. Nedgangen i besøksnæringene i Midt-Telemark står i kontrast til utviklingen i Vest-Telemark, som har hatt vekst i besøksnæringene i samme periode.

Attraktivitetsbarometeret måler nettoutflyttingen i forhold til arbeidsplassveksten, og viser at Midt-Telemark er over middels attraktivt som bosted. Den svake veksten i befolkningen og nettoutflyttingen til andre regioner i Norge skyldes derfor svak arbeidsplassvekst alene.

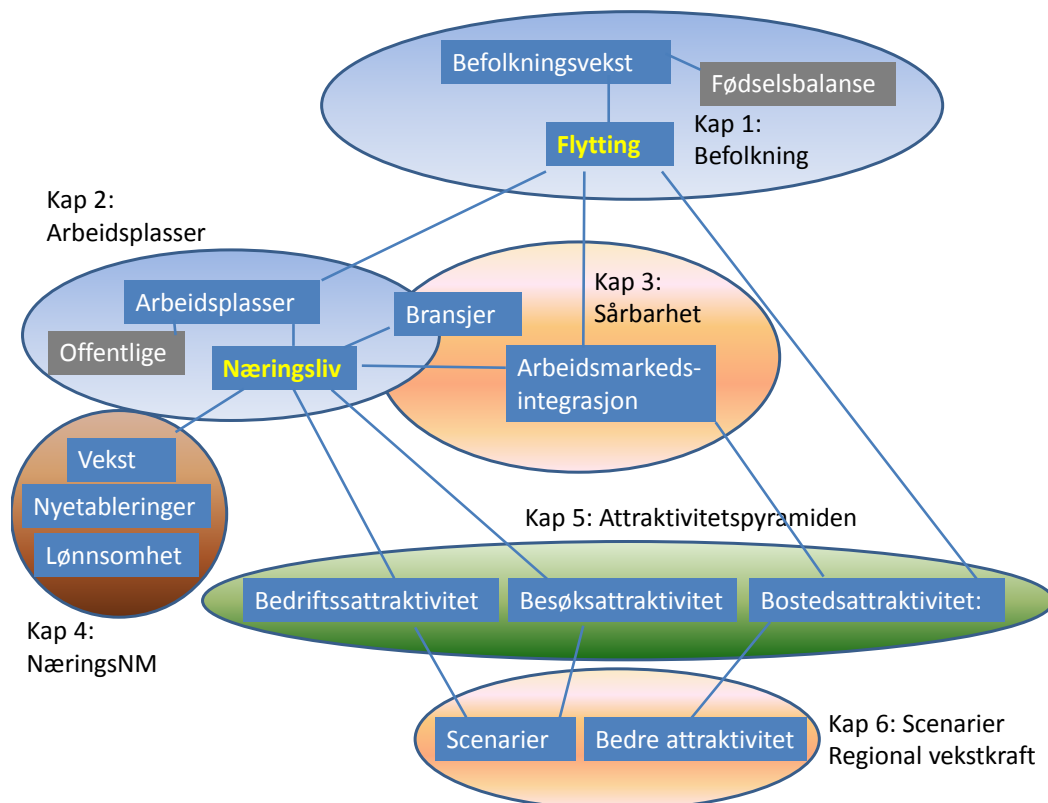
Kommunene i Midt-Telemark har ganske ulike profiler. Bø er en utpreget besøkskommune, selv etter ganske sterk nedgang i besøksnæringene siden 2000. Sauherad er en typisk bostedskommune, hvor befolkningen i stor grad pendler i ulike retninger. Nome er også en bostedskommune, men har også en del industribedrifter.

Til slutt i denne rapporten er det laget ulike scenarier for hvilken befolkningsvekst det vil bli i Midt-Telemark dersom de lykkes med å oppnå høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Tilsvarende er det scenarier for hvilken utvikling det vil bli dersom en mislykkes på de to områdene.

Dersom Midt-Telemark får en næringsutvikling og bostedsattraktivitet som tidligere, vil befolkningen i regionen øke fra i underkant av 17 000 innbyggere i 2012 til nesten 20 000 innbyggere i 2040. Dersom Midt-Telemark oppnår høyere arbeidsplassvekst enn gjennomsnittet og samtidig øker bostedsattraktiviteten vil det være mulig å oppnå en vekst i folketallet i regionen til over 23 000 personer i 2040. I motsatt fall, dersom arbeidsplassveksten blir lav og bostedsattraktiviteten svekkes, vil befolkningen kunne synke noe fram til 2040.

Innledning

Notatet er bygd opp rundt seks kapitler, som til sammen skal gi et bilde av de sentrale utviklingstrekkene i området. De første to kapitlene er rent deskriptive. Deretter følger fire kapitler der vi gjennom ulike modeller og indikatorer forsøker å belyse årsaker og drivkrefter til utviklingen.



Notatet starter med en beskrivelse av befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er helt sentral for å beskrive et områdes utvikling. Flyttingen ut og inn av området vies spesiell oppmerksomhet, og er antakelig den viktigste indikatoren for om en region har en positiv utvikling. Mye av problemstillingene knyttet til regional utvikling kan knyttes til å forklare nettoflyttingen mellom regioner. I kapittel 2 gis en beskrivelse arbeidsplassutviklingen, og da spesielt arbeidsplassutviklingen i næringslivet.

I dette notatet introduserer vi et nytt begrep; næringsmessig sårbarhet. Den næringsmessige sårbarheten knytter seg til bransjesammensetningen i en region, og til arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region. Sårbarheten kan være med på å forklare utviklingen i en region, og gir også en pekepinn på sannsynlig utvikling i årene framover.

NæringsNM baseres på foretakenes regnskap, og viser hvordan bedriftene i en region gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. NæringsNM gir en beskrivelse av næringsutviklingen, som utdyper bildet vi får av næringsutviklingen når vi bare ser på arbeidsplassutviklingen.

I kapittel 5 bruker vi modellen Attraktivitetspyramiden for å forklare stedenes befolkningsutvikling. Attraktivitetspyramiden har to dimensjoner som har med næringsutvikling å gjøre; bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Den tredje dimensjonen er bostedsattraktivitet, som er sentral for å forstå flyttingen mellom regionene. Til slutt har vi et kapittel 6, der vi trekker linjene framover. Hvordan vil veksten i en kommune eller region påvirkes av at en lykkes med næringsutvikling og attraktivitetsutvikling?

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling, og blir i denne rapporten viet ekstra oppmerksomhet. En positiv befolkningsutvikling er et mål i seg selv for de fleste regioner og er den fremste indikatoren på om noe går bra i en region. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

1.1 Befolkningsutviklingen i Midt-Telemark

Befolkningen i Midt-Telemark har vokst de siste årene, men den årlige veksten har vært lavere enn veksten på landsbasis. I 2010 var det en høy vekst i folketallet i Midt-Telemark. Da økte folketallet med 1,1 prosent. Samme år økte folketallet i Norge imidlertid med 1,3 prosent. Det har vært høy befolkningsvekst i Norge de siste fem årene, noe som kommer av at innvandring til Norge har økt sterkt. Det er innvandring fra østeuropeiske EU-land som har stått for størsteparten av denne økningen. Den økte innvandringen har gitt bedre befolkningsvekst i hele landet.

Befolkningen i Midt-Telemark var på 16 659 personer ved begynnelsen av 2012. Midt-Telemark har økt folketallet med fire prosent siden 2000. På landsbasis har befolkningsveksten vært 11,3 prosent.

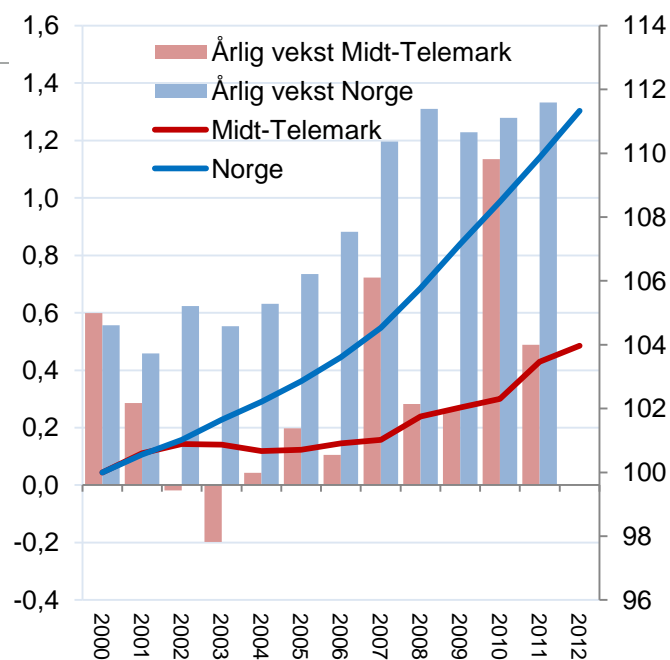
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsutviklingen består av tre komponenter; fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

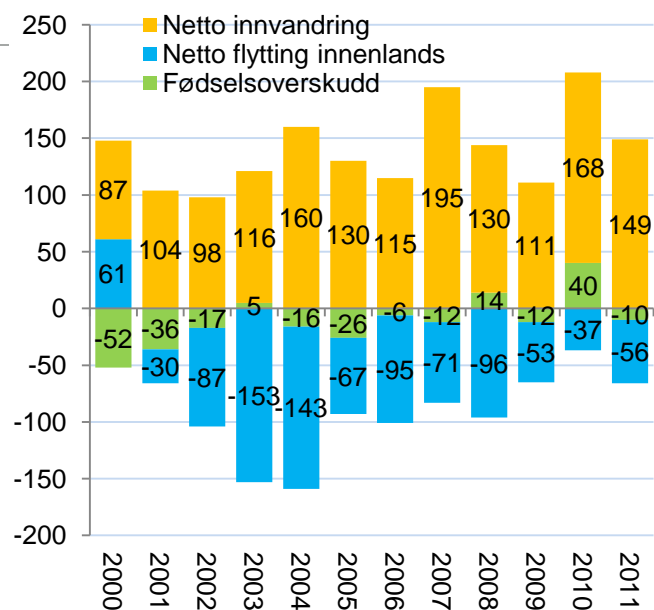
2010 var et år der fødselsbalansen bidro positivt til folketallsveksten. De fleste andre år har det imidlertid vært et fødselsunderskudd. I 2011 var fødselsunderskuddet på ti personer.

Midt-Telemark har hatt netto utflytting til andre norske regioner i alle årene siden 2000. Nettoutflyttingen har blitt noe redusert de siste årene.

Det er innvandringen som har bidratt positivt til folketallsveksten i Midt-Telemark. Nettoinnvandringen har ligget på mellom 100 og 200 personer de siste årene. Hele landet har fått en høy økning i innvandring i de siste fem år. En tilsvarende høy økning i innvandring har ikke skjedd i Midt-Telemark.



Figur 1: Befolkningsutvikling i Midt-Telemark og Norge i perioden 2000-2012.



Figur 2: Befolkningsendringene i Midt-Telemark i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

1.3 Befolkningsveksten i regionene på Østlandet

I tabellen under ser vi hvordan den årlige veksten har utviklet seg i alle regionene på Østlandet etter 2000. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt¹, som både tar hensyn til veksten de siste ti årene og trenden i veksten. Slik den regnes ut, vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden.

Tabell 1: Årlig befolkningsvekst i regionene på Østlandet i prosent i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,8	3,0	2,4	2,1	1,8	1,7	2,0	2,5	2,4	2,2	2,3	2,6	2,3
3	Oslo	0,2	0,8	0,9	0,9	1,5	1,6	1,9	2,2	2,7	2,0	2,1	2,3	2,1
6	Nedre Romerike	1,1	1,2	1,1	1,1	1,0	1,6	2,0	2,3	1,7	1,8	1,9	1,7	1,8
7	Follo	1,2	0,9	1,2	0,9	1,0	1,2	1,4	1,6	1,8	1,5	1,5	2,1	1,6
10	Drammensregionen	1,1	0,8	0,9	0,6	0,8	1,0	1,3	1,8	1,6	1,5	1,6	1,8	1,5
13	Akershus Vest	0,1	0,3	0,9	0,7	1,0	1,2	1,1	1,2	1,5	1,5	1,3	1,7	1,3
16	Mosseregionen	1,6	0,8	0,6	0,3	0,7	0,8	1,2	1,5	1,6	1,4	1,0	1,6	1,2
19	Tønsbergregionen	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,9	1,4	1,4	1,0	1,1	1,3	1,1
21	Nedre Glomma	0,8	0,8	1,1	0,8	0,8	0,6	0,8	1,0	1,2	1,1	1,3	1,2	1,1
23	Kongsberg/Numedal	0,8	0,5	0,7	0,8	-0,1	0,1	0,8	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4	1,0
25	Halden	1,5	0,3	0,9	0,1	0,4	0,5	0,4	0,9	1,1	1,4	1,5	1,1	1,0
26	Indre Østfold	1,3	0,5	1,0	0,6	0,8	0,9	0,6	1,2	0,9	0,9	0,9	1,3	1,0
28	Ringerike/Hole	0,5	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,6	0,9	1,0	1,1	0,8	0,9	1,3	0,9
30	Sandefjord/Larvik	1,0	0,4	0,9	0,5	0,6	0,4	0,6	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8
34	Lillehammerregionen	0,4	0,0	0,3	0,3	-0,1	0,8	0,5	0,8	0,8	1,1	0,7	0,6	0,7
36	Hamarregionen	0,8	0,1	0,5	0,2	0,5	0,5	0,5	0,4	0,8	0,5	0,9	1,0	0,7
40	Hadeland	1,4	0,8	0,5	0,2	-0,2	0,2	-0,1	0,6	-0,1	0,8	0,8	1,1	0,5
41	Grenland	0,5	0,1	0,3	0,3	0,2	0,1	0,3	0,5	0,6	0,5	0,7	0,6	0,5
43	Midt-Buskerud	0,8	0,0	0,4	-0,4	-0,5	-0,1	0,0	0,6	1,1	0,1	0,5	1,1	0,5
44	Midt-Telemark	0,6	0,3	0,0	-0,2	0,0	0,2	0,1	0,7	0,3	0,3	1,1	0,5	0,4
47	Gjøvikregionen	0,4	-0,1	0,3	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,4	0,6	0,5	0,5	0,7	0,4
48	Hallingdal	0,3	-1,4	-0,5	-0,7	0,3	0,1	-0,4	0,0	0,4	0,1	1,2	0,8	0,4
49	Sør Østerdal	0,3	0,6	0,1	0,2	-0,2	0,1	0,0	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,3
63	Glåmdal	0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3	-0,4	-0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
65	Valdres	0,0	-0,4	0,2	-0,5	-0,9	-0,2	-0,5	0,2	0,1	0,2	-0,5	0,4	-0,1
67	Midt-Gudbrandsdal	0,0	-0,9	-0,2	-0,3	-0,5	-0,8	-0,7	-0,4	0,2	0,0	0,6	0,0	-0,1
68	Øst-Telemark	-0,1	-0,1	-0,5	0,0	0,0	-0,9	-1,1	-0,2	0,1	0,3	0,2	0,1	-0,1
71	Fjellregionen	0,2	-1,2	-0,2	-0,4	-1,0	-0,7	-0,5	-0,4	-0,3	0,6	0,0	0,1	-0,2
77	Vest-Telemark	-0,2	0,0	-0,9	-0,5	-0,1	-0,9	-0,4	-0,4	0,1	-0,1	-0,4	0,1	-0,2
78	Nord-Gudbrandsdal	-0,3	-0,7	-0,5	-0,1	-0,6	-0,4	-0,7	-0,7	-0,1	-0,2	0,1	-0,1	-0,2

Befolkningsveksten i Norge skjøt fart i 2007, da det ble en sterk økning i arbeidsinnvandring fra EU-land. Denne innvandringen har fortsatt å øke, og har ført til en femårsperiode med historisk høy befolkningsvekst. Befolkningsveksten på landsbasis har vært i størrelsesorden 1,2 til 1,3 prosent av folketallet årlig de siste fem årene. I 2011 sto innvandringen for nesten ett prosentpoeng av denne befolkningsveksten.

Midt-Telemark har hatt litt lavere vekst i befolkningen enn middels av norske regioner, og er rangert som nummer 44 av 83 regioner. Det er mange regioner på Østlandet med langt høyere vekst, de fleste av disse er regioner tett opptil Oslo.

1.4 Innvandring

Innvandringen har forsterket befolkningsveksten i alle fylker og regioner. I tabellen under ser vi hvordan innvandringen har utviklet seg i regionene på Østlandet.

Tabell 2: Netto innvandring i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
2	Hallingdal	0,8	0,1	0,7	0,4	0,8	1,0	0,5	1,3	1,6	1,2	1,7	2,0	1,3
3	Oslo	0,1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,6	0,7	1,3	1,8	1,1	1,3	1,5	1,1
7	Valdres	0,5	0,2	0,7	0,5	0,3	0,6	0,6	0,9	1,4	0,9	1,0	1,5	1,0
13	Midt-Telemark	0,5	0,6	0,6	0,7	1,0	0,8	0,7	1,2	0,8	0,7	1,0	0,9	0,9
21	Kongsberg/Numedal	0,4	0,2	0,3	0,5	0,4	0,2	0,6	0,8	0,8	0,9	1,2	1,0	0,8
23	Akershus Vest	0,1	0,3	0,3	0,1	0,4	0,6	0,9	1,2	0,9	0,7	0,7	1,1	0,8
30	Midt-Gudbrandsdal	0,1	0,3	0,4	0,8	0,7	0,5	0,5	0,7	0,8	0,5	0,9	1,1	0,8
35	Drammensregionen	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,8	0,6	0,8	0,9	1,0	0,7
36	Nedre Romerike	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,8	0,7	0,6	0,9	1,0	0,7
39	Nord-Gudbrandsdal	0,3	0,1	0,5	0,5	0,2	0,4	0,4	0,4	0,5	0,7	1,1	1,0	0,7
43	Tønsbergregionen	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,5	1,0	0,9	0,7	0,6	0,8	0,7
46	Øst-Telemark	0,8	0,5	0,0	0,6	0,5	0,4	0,4	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
47	Fjellregionen	0,7	0,1	0,5	0,6	0,6	0,3	0,4	0,3	0,6	0,9	0,7	1,0	0,6
48	Øvre Romerike	0,2	0,1	0,2	0,2	0,0	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	1,2	0,6
49	Ringerike/Hole	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,7	0,7	0,6	0,7	1,1	0,6
51	Follo	0,1	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	0,4	0,6	0,8	0,7	0,7	0,8	0,6
52	Mossregionen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
53	Sør Østerdal	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,5	0,3	0,6	0,5	0,7	0,8	0,9	0,6
55	Indre Østfold	0,2	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6	0,8	0,6
56	Sandefjord/Larvik	0,1	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6
59	Lillehammerregionen	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,8	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6
62	Gjøvikregionen	0,3	0,1	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,8	0,5
67	Nedre Glomma	0,0	0,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,5
69	Hamarregionen	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
71	Vest-Telemark	0,4	0,2	0,2	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5
74	Grenland	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,6	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5
75	Glåmdal	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,6	0,5	0,7	0,4
76	Hadeland	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6	0,6	0,7	0,4
78	Midt-Buskerud	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6	0,6	0,4
83	Halden	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,3

Alle regionene har fra 2007 fått en høyere innvandring enn de har hatt tidligere. Innvandringen i 2011 ble høyere enn noensinne, og tilsvarte nesten én prosent av folketallet i Norge.

Regionene på Østlandet har lite innvandring, og for flertallet har innvandringen vært under middels av norske regioner.

Midt-Telemark er imidlertid en av regionene på Østlandet som har hatt forholdsvis høy innvandring i hele perioden. De første årene i perioden var nettoinnvandringen i Midt-Telemark langt høyere enn i de fleste andre regionene på Østlandet. Etter 2007 har innvandringen økt mye i mange av de andre regionene på Østlandet, og mer enn i Midt-Telemark. I snitt har Midt-Telemark hatt en innvandring som tilsvarer 0,9 prosent av folketallet de siste årene. Dette rangerer Midt-Telemark som nummer 13 av de 83 regionene.

1.5 Innenlands flytting

Den innenlandske nettoflyttingen er interessant å studere, fordi den forteller hvilke regioner som vokser på bekostning av andre. I tabellen under ser vi hvordan nettoflyttingen i regionene på Østlandet har utviklet seg.

Tabell 3: Netto flytting innenlands i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,3	2,5	1,8	1,4	1,4	1,0	1,1	1,6	1,4	0,9	1,1	0,9	1,2
3	Halden	1,1	0,4	0,9	0,0	0,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	1,1	0,7	0,7
6	Nedre Romerike	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,8	1,0	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,5
7	Nedre Glomma	0,8	0,7	0,9	0,8	0,6	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,7	0,4	0,5
8	Drammensregionen	0,7	0,4	0,4	0,1	0,2	0,4	0,6	0,7	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
9	Mosseregionen	1,3	0,5	0,4	0,1	0,2	0,4	0,5	0,6	0,6	0,4	0,1	0,7	0,4
10	Follo	0,4	0,2	0,3	0,1	-0,0	0,4	0,4	0,5	0,5	0,3	0,3	0,8	0,4
12	Tønsbergregionen	0,6	0,6	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,3	0,3
14	Indre Østfold	1,0	0,4	0,9	0,4	0,4	0,4	-0,1	0,6	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
15	Ringerike/Hole	0,5	-0,0	0,4	0,2	-0,0	0,5	0,6	0,4	0,3	0,2	-0,0	0,2	0,2
16	Hamarregionen	0,5	0,1	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	-0,0	0,3	0,0	0,3	0,5	0,2
19	Sandefjord/Larvik	0,8	0,3	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,2	-0,0	0,1	0,1	0,2	0,1
20	Midt-Buskerud	1,1	0,2	0,6	-0,3	-0,5	0,1	-0,4	0,4	0,6	-0,3	-0,1	0,5	0,1
22	Lillehammerregionen	0,2	-0,3	0,0	-0,2	-0,4	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,5	0,3	-0,1	0,1
24	Akershus Vest	-0,6	-0,5	0,1	0,0	0,0	0,1	-0,3	-0,4	0,1	0,3	0,3	0,3	0,1
25	Hadeland	1,2	0,7	0,3	-0,0	-0,1	-0,2	-0,3	0,3	-0,4	0,2	0,0	0,5	0,1
26	Oslo	-0,4	0,2	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
28	Gjøvikregionen	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	0,2	0,1	-0,0	-0,0	0,0	0,0
29	Grenland	0,2	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,2	-0,1	0,1	-0,1	0,0
30	Glåmdal	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	0,2	0,1	-0,1	0,0	-0,2	0,0
32	Kongsberg/Numedal	0,2	0,2	0,3	0,2	-0,6	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,1	-0,2	0,2	0,0
35	Sør Østerdal	0,1	0,7	0,1	0,1	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1
49	Midt-Telemark	0,4	-0,2	-0,5	-0,9	-0,9	-0,4	-0,6	-0,4	-0,6	-0,3	-0,2	-0,3	-0,4
54	Vest-Telemark	-0,2	0,0	-0,6	-0,7	-0,5	-0,8	-0,5	-0,5	-0,3	-0,5	-0,8	-0,2	-0,5
55	Øst-Telemark	-0,7	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-1,0	-1,2	-0,6	-0,5	-0,2	-0,4	-0,4	-0,5
57	Fjellregionen	-0,3	-1,0	-0,5	-0,8	-1,1	-0,7	-0,6	-0,5	-0,8	-0,1	-0,4	-0,5	-0,5
58	Midt-Gudbrandsdal	-0,1	-0,8	-0,5	-0,8	-1,0	-1,0	-0,8	-0,5	-0,3	-0,2	-0,0	-0,9	-0,5
61	Nord-Gudbrandsdal	-0,6	-0,7	-0,5	-0,4	-0,5	-0,6	-0,9	-0,8	-0,4	-0,5	-0,9	-0,7	-0,7
75	Valdres	-0,2	-0,4	-0,4	-0,7	-0,8	-0,6	-1,0	-0,7	-1,1	-0,7	-1,2	-0,9	-0,9
76	Hallingdal	-0,3	-1,5	-1,2	-0,8	-0,5	-1,0	-0,8	-1,2	-1,0	-0,9	-0,4	-1,1	-0,9

De fleste regionene på Østlandet har netto innflytting fra andre regioner. Det avspeiler at Østlandet vinner innflyttere fra andre landsdeler.

Med unntak av i 2000, har Midt-Telemark hatt netto utflytting. Nettoutflyttingen har imidlertid ikke vært spesielt høy. Midt-Telemark er rangert som nummer 49 av 83 regioner.

Siden de mest folkerike regionene har netto innflytting, har flertallet av regionene netto utflytting, ettersom den innenlandske flyttingen er et stort nullsumspill.

1.6 Fødselsbalanse

Fødselsbalansen virker i utgangspunktet kanskje ikke like interessant som flyttemønstrene, ettersom den endres ganske langsomt og er lite påvirkelig. Fødselsbalansen påvirkes av aldersfordelingen, kjønnsfordelingen og fruktbarheten. På lang sikt betyr fødselsbalansen imidlertid mye for befolkningsutviklingen.

Tabell 4: Fødselsbalansen i prosent av folketall i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Oslo	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
9	Nedre Romerike	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
10	Follo	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
14	Akershus Vest	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5
15	Øvre Romerike	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5
23	Drammensregionen	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
26	Kongsberg/Numedal	0,2	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,4	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
30	Mosseregionen	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
33	Tønsbergregionen	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
38	Indre Østfold	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
39	Nedre Glomma	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
41	Sandefjord/Larvik	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
46	Grenland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
48	Ringerike/Hole	-0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0
49	Lillehammerregionen	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
53	Halden	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0
54	Midt-Telemark	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,2	-0,1	0,0
56	Hadeland	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,2	0,0	0,0
61	Hamarregionen	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0
62	Hallingdal	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
63	Midt-Buskerud	-0,3	-0,2	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	-0,1	0,1	-0,1
67	Gjøvikregionen	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
69	Sør Østerdal	-0,1	-0,2	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3	-0,1	-0,1
73	Valdres	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,1	-0,2
74	Vest-Telemark	-0,4	-0,3	-0,5	-0,3	-0,2	-0,4	-0,2	-0,4	-0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,2
75	Øst-Telemark	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,5	-0,3	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
76	Nord-Gudbrandsdal	-0,1	-0,2	-0,5	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,4	-0,3	-0,3	-0,1	-0,3	-0,2
78	Fjellregionen	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,5	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3
80	Midt-Gudbrandsdal	-0,1	-0,4	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3
83	Glåmdal	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,5

Regionene på Østlandet har generelt hatt lavt fødselsoverskudd. De fleste regionene ligger under middels blant norske regioner. Østlandet har lav fruktbarhet sammenliknet med resten av landet, noe som bidrar negativt til befolkningsveksten. Sju av de ti regionene med høyest fødselsunderskudd er på Østlandet.

Midt-Telemark har hatt fødselsbalanse hvis man ser på snittet for de siste årene. Dette rangerer regionen som 54 av de 83 regionene.

1.7 Relativ flytting

Relativ flytting er en interessant indikator å følge, fordi den forteller om den underliggende styrken i utviklingen på et sted. Relativ flytting er summen av netto innenlands flytting og innvandring fratrukket landsgjennomsnittet. Årsaken til at vi bruker relativ flytting i stedet for å bare bruke den enklere indikatoren nettoflytting, er for lettere å kunne sammenlikne forskjellene mellom regioner og utviklingen over tid.

Tabell 5: Relativ flytting i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Relativ flytting er nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring til Norge.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,3	2,5	1,7	1,4	1,1	0,8	1,0	1,2	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1
4	Nedre Romerike	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,7	1,0	0,9	0,2	0,5	0,4	0,3	0,5
6	Oslo	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,4	0,4
7	Drammensregionen	0,6	0,4	0,2	0,0	0,2	0,3	0,5	0,7	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
11	Mossregionen	1,2	0,4	0,1	0,0	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,3	-0,1	0,5	0,3
12	Follo	0,3	0,2	0,2	0,0	0,1	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,6	0,3
13	Halden	1,2	0,1	0,5	-0,2	0,2	0,2	-0,1	0,0	0,1	0,4	0,7	0,3	0,3
14	Nedre Glomma	0,6	0,6	0,7	0,6	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,3	0,1	0,2
15	Tønsbergregionen	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,0	0,0	0,1	0,2
17	Akershus Vest	-0,7	-0,4	0,0	-0,1	0,1	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,2	0,1	0,4	0,1
18	Ringerike/Hole	0,4	-0,1	0,3	0,1	-0,2	0,3	0,5	0,2	0,1	-0,1	-0,2	0,3	0,1
19	Indre Østfold	1,0	0,2	0,6	0,3	0,4	0,5	-0,1	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
24	Kongsberg/Numedal	0,4	0,3	0,2	0,4	-0,5	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0
26	Sandefjord/Larvik	0,7	0,3	0,5	0,2	0,2	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0
27	Hamarregionen	0,5	0,0	0,3	0,0	0,2	0,2	0,0	-0,4	-0,1	-0,3	0,1	0,1	0,0
29	Lillehammerregionen	0,2	-0,4	0,0	0,0	-0,4	0,3	-0,1	0,0	-0,3	0,3	-0,1	-0,5	-0,1
31	Midt-Buskerud	0,8	0,1	0,4	-0,3	-0,7	-0,3	-0,5	-0,1	0,1	-0,7	-0,3	0,1	-0,2
32	Gjøvikregionen	0,2	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,3	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,1	-0,2
33	Hadeland	1,2	0,6	0,0	-0,1	-0,3	-0,3	-0,6	-0,2	-0,9	0,0	-0,3	0,2	-0,2
34	Sør Østerdal	0,2	0,6	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,2	-0,4	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3
36	Grenland	0,2	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3
37	Hallingdal	0,3	-1,5	-0,9	-0,7	0,1	-0,4	-0,9	-0,8	-0,3	-0,5	0,4	-0,1	-0,3
39	Midt-Telemark	0,7	0,3	-0,3	-0,5	-0,2	0,0	-0,4	-0,1	-0,7	-0,5	-0,1	-0,4	-0,3
40	Glåmdal	0,3	0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3
53	Midt-Gudbrandsdal	-0,2	-0,7	-0,4	-0,2	-0,6	-0,9	-0,8	-0,7	-0,5	-0,5	0,0	-0,8	-0,5
57	Øst-Telemark	-0,2	-0,1	-0,7	-0,1	-0,1	-0,9	-1,3	-0,7	-0,7	-0,3	-0,5	-0,6	-0,6
60	Valdres	0,1	-0,3	0,0	-0,4	-0,8	-0,4	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-1,1	-0,4	-0,6
61	Fjellregionen	0,2	-1,1	-0,3	-0,4	-0,8	-0,7	-0,7	-1,0	-1,0	-0,1	-0,7	-0,5	-0,6
69	Nord-Gudbrandsdal	-0,5	-0,7	-0,5	-0,2	-0,6	-0,6	-1,0	-1,2	-0,8	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8
73	Vest-Telemark	0,0	0,1	-0,8	-0,4	-0,3	-0,9	-0,7	-0,8	-0,5	-1,0	-1,3	-0,6	-0,8

Regionene på Østlandet har bedre flyttetall samlet sett enn regionene i andre landsdeler. Det kommer av at Østlandet trekker til seg innflyttere fra andre landsdeler. Vi så tidligere at det er lav innvandring til mange av regionene på Østlandet.

Midt-Telemark har en samlet innflytting som har ligger 0,3 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet. Det gir over tid en mye svakere befolkningsutvikling enn landet som helhet. Midt-Telemark er likevel rangert over middels, som nummer 39. Dette kommer av at regionene rundt Oslo og de andre storbyene har stor innflytting, og trekker landsgjennomsnittet opp.

1.8 Befolkningsutvikling i kommunene

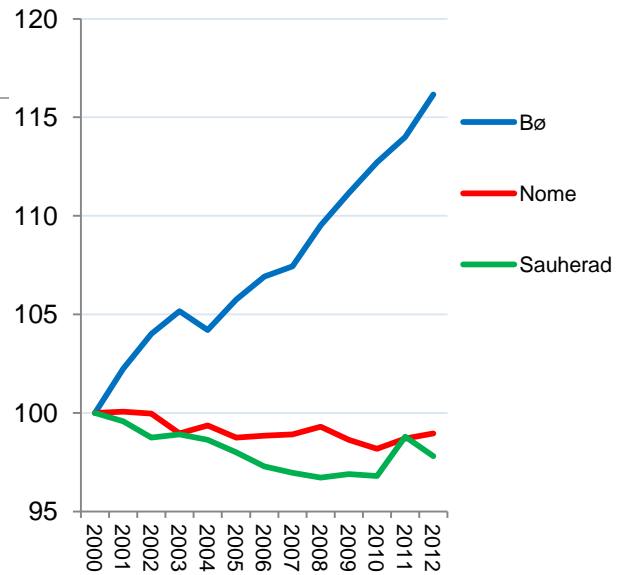
Bø har hatt en sterk befolkningsvekst i perioden etter 2000, og er kommunen som har hatt den klart høyeste vekst av kommunene i Telemark. Bø har hatt høyere netto innflytting enn landsgjennomsnittet i ni av de 12 siste årene.

Verken Nome eller Sauherad har hatt vekst i befolkningen i perioden etter 2000. Sauherad fikk vekst fra 2010 til 2011, men det siste året har var det igjen nedgang i befolkningen. Nome har hatt en reduksjon i befolkningen på 1,0 prosent fra 2000 til 2012, mens Sauherad har hatt en nedgang på 2,2 prosent. I samme periode har befolkningen i Norge økt med 10,7 prosent.

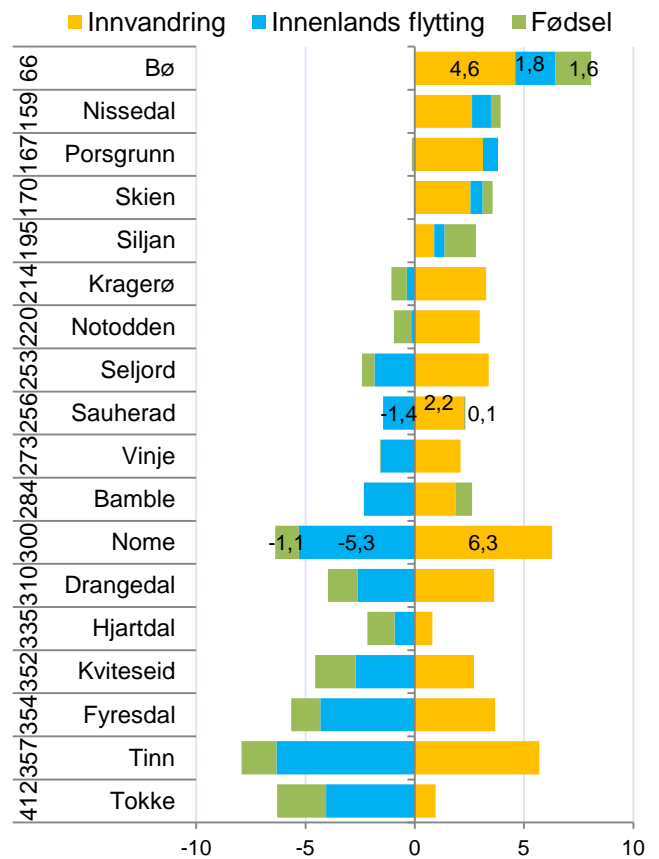
I figur 3 kan vi se at Bø har hatt vekst gjennom alle tre komponenter som bidrar til folketallsutviklingen; innvandring, innenlands flytting og fødselsbalanse. Bø er samtidig eneste kommune i Telemark som har hatt en befolkningsvekst over landsgjennomsnittet de siste fem årene. I Bø har befolkningen økt med 8,1 prosent, mot 6,5 prosent på landsbasis. Det er innvandring som har bidratt mest, folketallet har økt med 4,6 prosent gjennom denne komponenten alene.

Sauherad har hatt en innvandring på 2,2 prosent, og et lite fødselsoverskudd på 0,1 prosent. Kommunen har samtidig hatt en netto utflytting tilsvarende 1,4 prosent av folketallet.

Nome har hatt en høy innvandring på 6,3 prosent, og samtidig en høy innenlands nettoutflytting på 5,3 prosent. Dette tyder på at mange av de som innvandrer til Nome, flytter videre til en annen kommune. Nome har samtidig et fødselsunderskudd tilsvarende 1,1 prosent av folketallet.



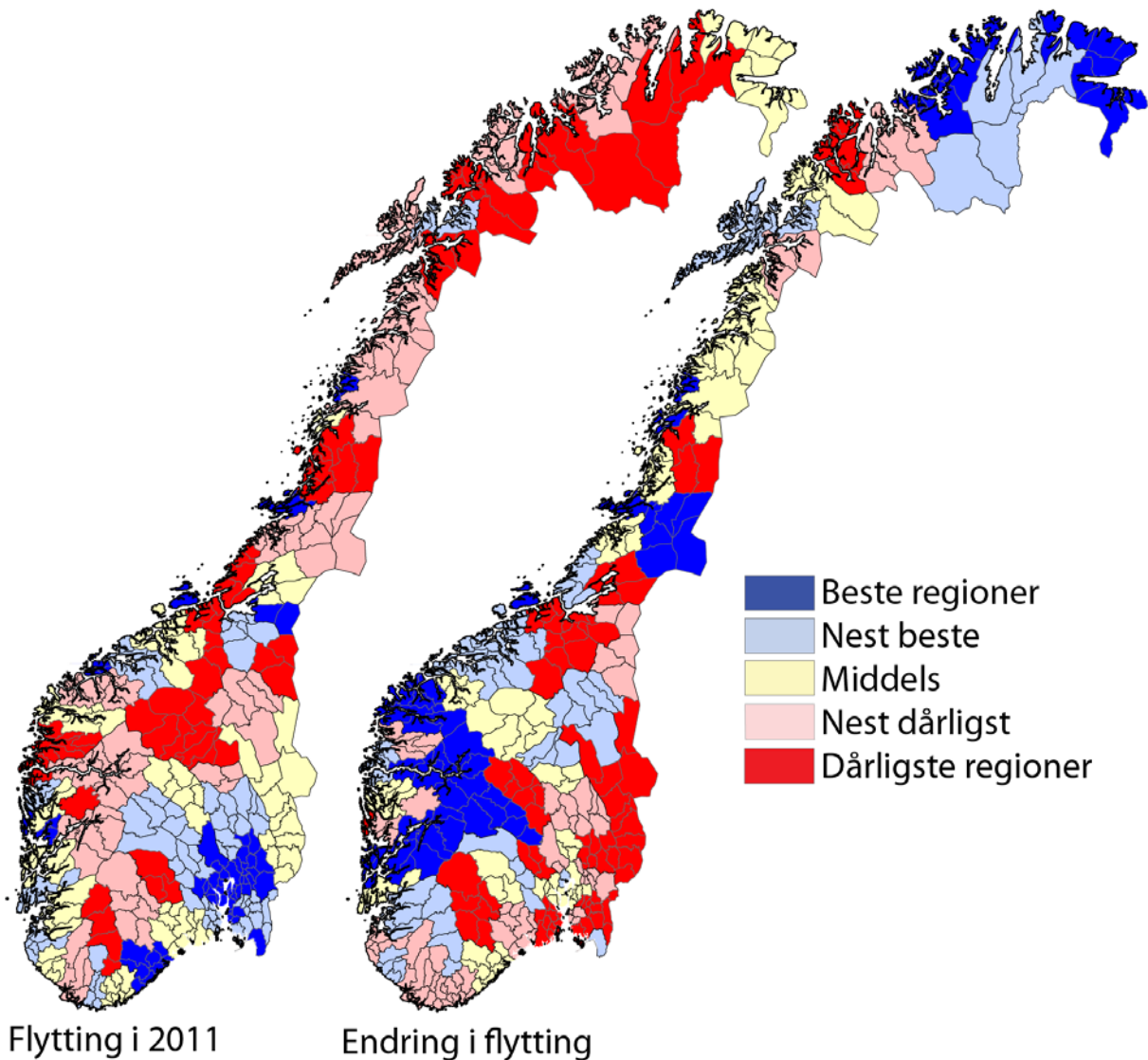
Figur 3: Befolkningsutvikling i kommunene i Midt-Telemark i perioden 2000-2012, indekstert slik at nivået i 2000=100



Figur 4: Befolkningsendringer i kommunene i Telemark siste fem år, dekomponert. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til vekst siste fem år blant landets 429 kommuner.

1.9 Nye regionale mønstre

I de siste årene har det blitt noen nye trekk i de regionale flyttemønstrene i Norge. I figuren under viser vi flyttemønsteret mellom regioner i 2011, samt flyttemønsteret i perioden 2009-2011 sammenliknet med perioden 2000-2006.



Figur 5: Regionale forskjeller i nettoflytting i 2011, samt endringer i relativ nettoflytting fra perioden 2000-2006 til perioden 2009-2011.

Kartet til venstre viser regionale variasjoner i nettoflyttingen i 2011. Det sentrale Østlandet trakk til seg mange innflyttere i 2011. Enkelte regioner rundt Bergen og Trondheim hadde også høy innflytting. Dette er et mønster som vi har sett tidligere. Det nye er at regioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya og Kystgruppen (Nord-Trøndelag) var blant regioner med høyest innflytting. Dette er regioner som har hatt stor utflytting tidligere.

I kartet til høyre ser vi hvordan flyttemønsteret har endret seg de siste tre årene i forhold til tidligere. Finnmark har mye lavere utflytting enn tidligere, samtidig som at kystregioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya, HALD, Søre Sunnmøre, Kystgruppen, Sunnhordland og Nordfjord har fått mye bedre flyttebalanse. Østlandet har relativt sett fått mye lavere innflytting enn tidligere, men vi ser på kartet over flytting i 2011 at det fremdeles er Østlandet som trekker til seg flest innflyttere.

1.10 Befolkningsframskrivningerⁱⁱ

Hvert år beregner og publiserer Statistisk Sentralbyrå framskrivninger for Norges befolkning, den siste for perioden 2012-2100. SSBs befolkningsframskrivninger viser hvordan landets folkemengde vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring.

Ulike prognoser for levealder og fruktbarhet påvirker framskrivningene i noen grad, men ganske lite i forhold til ulike prognoser for innvandring. De siste befolkningsframskrivningene viser at både samlet folkemengde og antall innvandrere i de nærmeste tiårene vil øke sterkt med de fleste kombinasjoner av forutsetninger. I følge modellen vil innvandring øke noen år til, og deretter ha betydelig nedgang.

Som følge av en lav arbeidsledighet og høyt inntektsnivå i Norge ventes det en høy innvandring de nærmeste årene. Etter hvert er det imidlertid ventet at inntektene fra petroleumssektoren vil minke og den relative inntekten i Norge synke. Dette vil kunne gjøre det mindre attraktivt å innvandre for å arbeide i Norge.

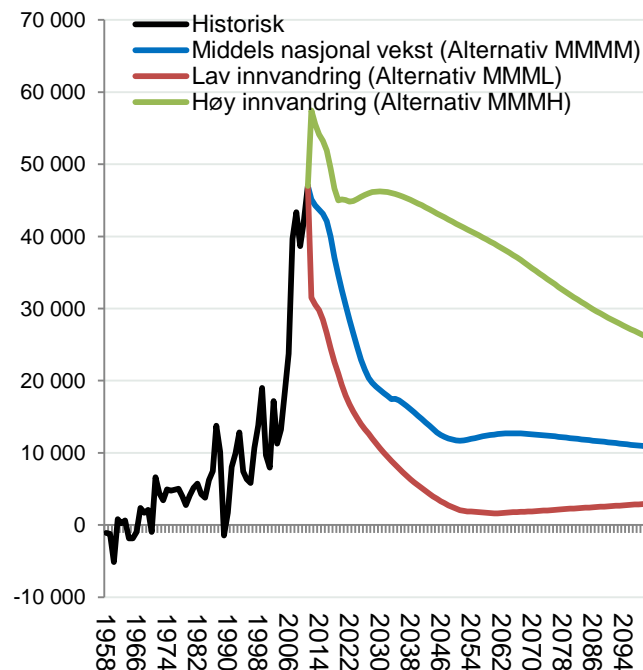
SSB presenterer tre framskrivningsbaner som kalles middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring. I figur 6 kan vi se at nettoinnvandringen er ventet å gå betydelig ned. I høyalternativet er det forutsatt konstant relativt inntektsnivå, og nedgangen i innvandring blir dermed mindre i dette alternativet. I lavalternativet er det forutsatt at det relative inntektsnivået i Norge vil falle sterkt, noe som vil føre til at innvandringen vil synke raskt.

Modellen tar hensyn til at innvandrere har høyere sannsynlighet for utvandring enn resten av befolkningen. Sannsynligheten for utvandringen varierer med alder, kjønn, botid i Norge og landbakgrunn. Et økende antall innvandrere i Norge medfører derfor større utvandring, og særlig av innvandrere med kort botid.

Som figur 6 viser, vil nettoinnvandringen i 2040 komme ned i 15 000 i mellomalternativet. Dette er en konsekvens av at den synkende innvandringen ikke klarer å kompensere for den økende utvandringen. Men også i høyalternativet blir nettoinnvandringen lavere på lang sikt, til tross for det svært høye nivået på innvandringen. Dette viser hvordan den økende utvandringen, som påvirkes

av den tidligere høye innvandringen, er en sentral forutsetning for framskrivningene.

Det er imidlertid stor usikkerhet forbundet med disse banene. Usikkerheten er knyttet både til selve modellen og anslagene for ledighet og relativ inntekt i framtiden. Denne usikkerheten gjør at innvandringstallene vil kunne avvike betydelig fra anslagene. Store avvik kan oppstå som konsekvens av uforutsette økonomiske og politiske forhold i andre land, spesielt vil kriser og konflikter kunne føre til at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid. Videre kan den økonomiske eller politiske utviklingen bli endret i de landene som arbeidsinnvandrere kommer fra, og i eventuelle nye EU-medlemsland som får lettere adgang til det norske arbeidsmarkedet. Den økonomiske og/eller politiske utvikling i andre europeiske land kan også føre til at arbeidsinnvandrere reiser til andre land enn Norge, for eksempel at polakker heller reiser til Tyskland enn Norge. I tillegg vil endringer i økonomiske og politiske forhold i Norge kunne påvirke innvandringen, som blant annet innvandringspolitikk, etterspørsel etter arbeidskraft, ledighet og inntektsnivå.



Figur 6: Historisk netto innvandring i 1958-2011 og framskrevet netto innvandring i perioden 2010-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring.

Utviklingen i innvandringen, som altså er antatt å være høy i de nærmeste årene for deretter å gå ned, vil ha stor påvirkning på den generelle befolkningsutviklingen i Norge. Det er ventet at de siste års sterke befolkningsvekst vil fortsette noen år til, for deretter å avta.

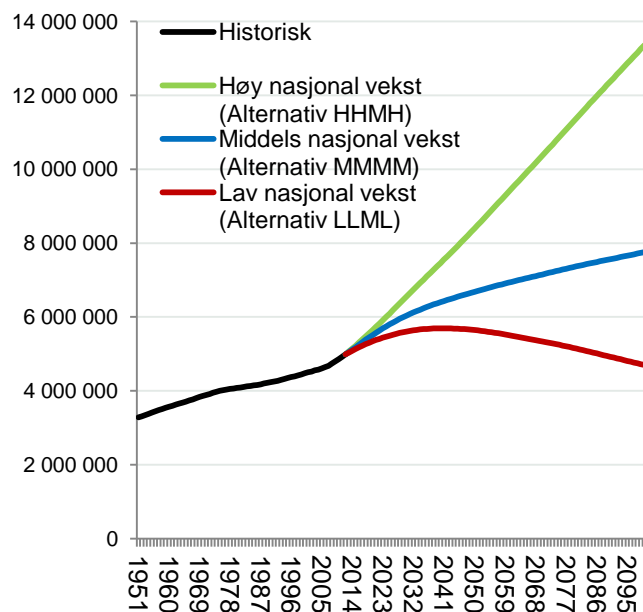
Figur 7 viser befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2012-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst. I følge framskrivningene blir befolkningsveksten særlig høy i de første årene, men lenger ut i perioden avtar befolkningsveksten. Ifølge hovedalternativet MMMM vil den årlige veksten være på topp om fire år, med en økning på 67 000 innbyggere i 2016, for deretter å synke til under 40 000 om 20 år, i 2032.

Folketallet passerte 5 millioner i mars 2012. I hovedalternativet MMMM vil folketallet ha nådd 6 millioner i 2030, og havne på 7,8 millioner i 2100. I alternativet med høy nasjonal vekst vil Norge nå 6 millioner allerede i løpet av 2023, og få over 13 millioner innbyggere i 2100. I lavalternativet øker befolkningen til 5,7 millioner i 2041, for deretter å avta.

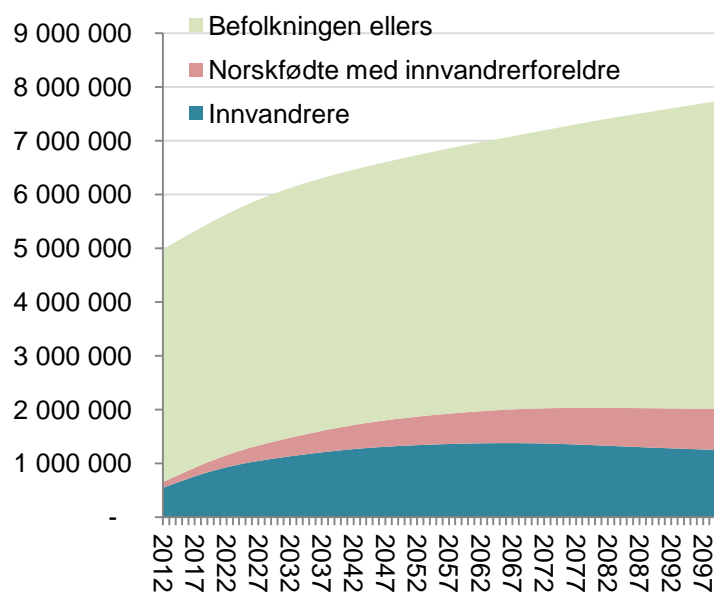
Det store spriket mellom alternativene vitner om den store usikkerheten som er knyttet til tallene, og SSB understreker at tallene blir mer og mer usikre jo lenger fram i tid vi går. Det er som nevnt spesielt knyttet stor usikkerhet til innvandringen.

Figur 8 viser befolkningen i Norge i perioden fram til 2010 i følge hovedalternativet MMMM, fordelt på gruppene innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

Antall innvandrere og barn født i Norge av innvandrerforeldre er forventet å øke sterkt i årene som kommer, spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. I hovedalternativet MMMM vil innvandrerbefolkningen, som er en sammenslåing av gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, øke fra 655 000 i 2012 til over 2 millioner i løpet av 2060-årene. Den øvrige befolkningen vil øke fra 4,3 millioner i 2012 til over 5 millioner i samme periode.



Figur 7: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2011-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.



Figur 8: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 2012-2100 i følge hovedalternativet MMMM fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

1.11 Framskrivning for Midt-Telemark

Figur 9 viser veksten i Midt-Telemark i perioden 1980-2012, samt SSBs framskrivningsalternativ for perioden 2012-2040. For perioden 1980-2012 brukes de historiske tallene, mens de tre framskrivningsalternativene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst brukes for perioden 2012-2040.

Folketallet i Midt-Telemark har hatt en moderat økning siden 80-tallet. Folketallet i Midt-Telemark var på 16 659 per 1. januar 2012. Middelalternativet framskrifer at befolkningen vil øke, men med avtagende styrke etter hvert. Folketallet vil øke til 19 530 i 2040.

I høyalternativet er veksten sterk og konstant, og resulterer i et folketall på 22 590 i 2040, altså en økning på nærmere 6 000 innbyggere.

Lavalternativet sier at folketallet skal øke fram til 2032, da det vil ligge på i overkant av 17 500 innbyggere, for deretter å bli redusert.

De ulike alternativene til SSB bygger på ulike nasjonale forutsetninger. Det er altså ikke mulig at en region oppnår det høye alternativet, mens en annen får det lave. Til slutt i denne rapporten skal vi vise noen scenarier som er bygget på at regionene kan påvirke egen utvikling.

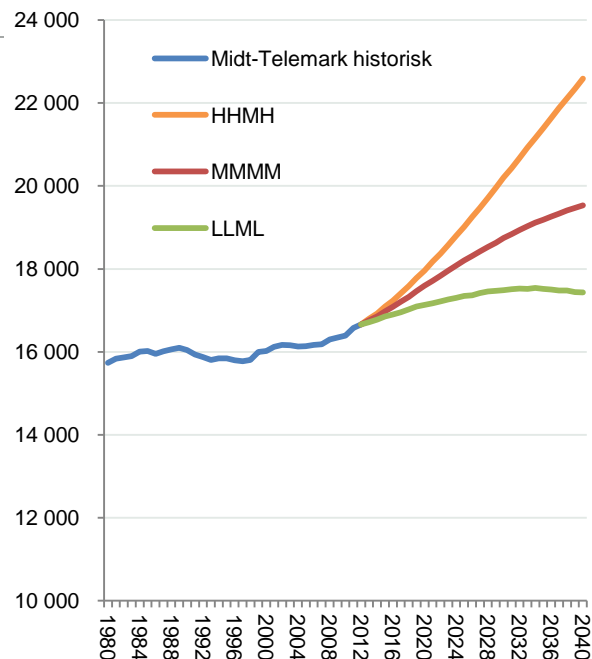
1.12 Framskrivning for kommunene i Midt-Telemark

Når vi ser på framskrivningene i det midlere alternativet til SSB, ser vi at utviklingsbanene til de tre kommunene skiller seg fra hverandre. Bø får sterkt vekst videre, mens Nome og Sauherad får mer moderat vekst.

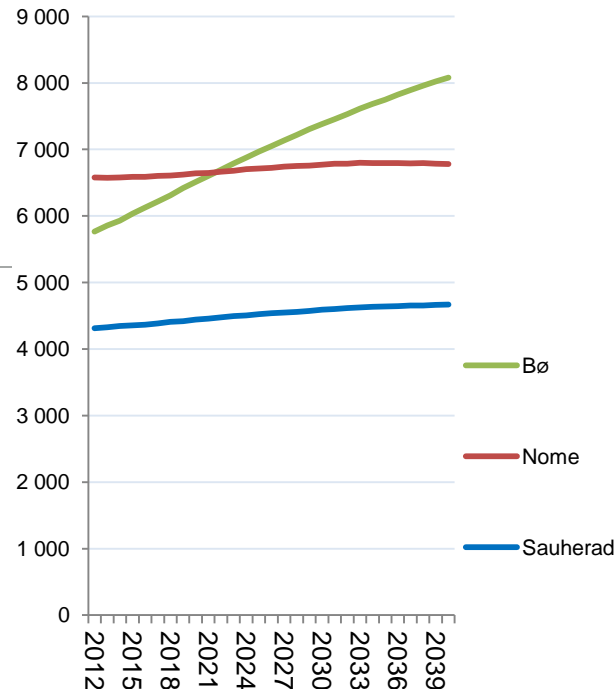
I Bø vil folketallet øke fra 5 766 i 2012 til 8 080 i 2040. Dette utgjør en økning på over 40 prosent.

Nome er i dag regionens største kommune, og hadde et folketall på 6 579 ved inngangen av 2012. i SSBs hovedalternativ vil Nome kun øke folketallet med 201 innbyggere fram til 2040. I 2021 vil Bø gå forbi Nome i folketall.

Sauherad får en vekst på 8,3 prosent, og øker folketallet fra 4 314 i 2012 til 4 670 i 2040.



Figur 9: Historisk vekst i Midt-Telemark i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.



Figur 10: SSBs midlere framskrivningsalternativ for kommunene i Midt-Telemark i perioden 2012-2040.

2. Arbeidsplasser

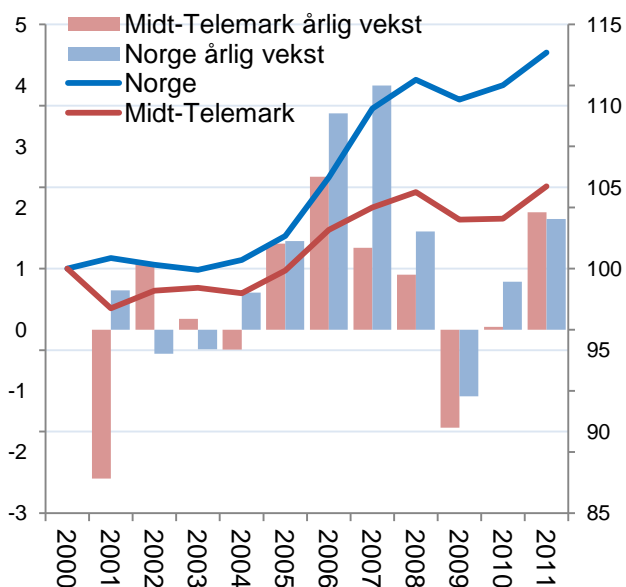
Arbeidsplasser er ved siden av folketallet den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. Fra 2000 er det svært godt statistikkgrunnlag for å beskrive utviklingen. Data hentes fra SSBs registerbasert sysselsettingsstatistikk.

2.1 Utviklingen i Midt-Telemark

Siden 2000 har antall arbeidsplasser i Norge økt med 13,3 prosent. Veksten i Norge var spesielt høy i 2005 og 2006. Men 2011 ble også et godt år, med tredje høyeste vekst etter 2000.

Midt-Telemark har hatt en vekst i antall arbeidsplasser på fem prosent fra 2000 til 2011. Dette er langt svakere enn landsgjennomsnittet. Midt-Telemark mistet spesielt mange arbeidsplasser i 2001.

De var registrert 6 512 arbeidsplasser i Midt-Telemark på slutten av 2011. Dersom Midt-Telemark hadde hatt samme vekst som Norge etter 2000, ville det vært 511 flere arbeidsplasser i regionen i dag.



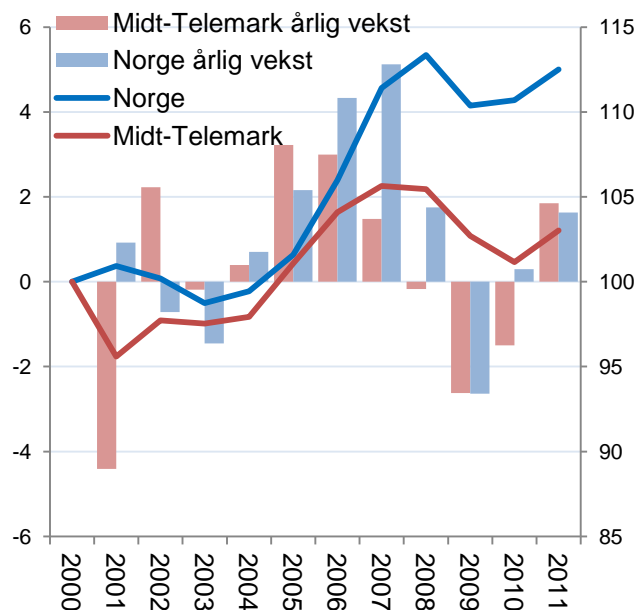
Figur 11: Utviklingen i antall arbeidsplasser i Midt-Telemark og Norge indekset slik at nivået i 2000=100, samt årlig vekst.

2.2 Private arbeidsplasser

Vi kan også se på utviklingen i de private arbeidsplassene spesielt, vist i figur 12. Vi kan se at figuren over utviklingen av private arbeidsplasser er ganske lik figuren med alle arbeidsplasser. Omtrent to tredeler av arbeidsplassene er private, og de private svinger mest med konjunktorene.

Antall private arbeidsplasser i Norge økte med 12,5 prosent fra 2000 til 2011. Økningen var dermed litt svakere for privat enn for offentlig sektor.

Antall arbeidsplasser i næringslivet i Midt-Telemark har kun økt med tre prosent fra 2000 til 2011. Vi ser at det var en nedgang på hele 5,3 prosent i 2001.



Figur 12: Utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Midt-Telemark og Norge indekset slik at nivået i 2000=100, samt årlig vekst.

2.3 Arbeidsplassvekst i regionene

For å kunne sammenlikne utviklingen i regionene over tid er det praktisk å bruke relativ vekst. Relativ vekst er veksten i antall arbeidsplasser i regionen fratrukket veksten på landsbasis samme år. Dermed får vi utliknet konjunktursvingningene og kan sammenlikne hvordan regionene gjør det i forhold til hverandre over en lengre tidsperiode.

Tabell 6: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i regionene på Østlandet i 2001-2011, samt progressivt snitt. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	prog snitt
3	Nedre Romerike	-1,7	1,8	0,3	1,0	1,4	-0,3	0,4	-0,3	0,9	1,7	2,9	1,1
4	Kongsberg/Numedal	0,4	0,7	0,6	-1,2	0,4	2,3	1,8	2,2	-0,4	0,4	1,4	0,9
8	Øvre Romerike	5,0	-2,4	0,6	0,5	1,5	-1,2	0,0	2,6	0,3	-1,3	1,7	0,5
10	Akershus Vest	2,9	5,9	-2,1	0,8	-1,0	1,2	0,8	1,6	-0,9	1,0	0,1	0,4
11	Follo	0,2	0,4	2,6	-0,1	0,9	0,2	0,4	0,4	0,7	-0,2	0,4	0,4
20	Drammensregionen	1,2	1,5	-0,2	0,5	0,0	-0,3	-0,1	0,9	-0,7	-0,3	0,5	0,0
23	Oslo	-1,6	-2,5	-2,5	-0,6	1,0	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,1
28	Mossregionen	1,3	-1,5	0,1	-0,6	0,7	-0,2	0,4	0,2	-1,8	1,0	-1,0	-0,2
32	Hadeland	-0,9	0,8	1,3	-0,3	-0,7	-1,4	-2,4	-1,1	-0,6	1,1	1,0	-0,3
38	Lillehammerregionen	-0,5	0,3	2,7	-0,9	0,3	-0,6	-1,6	0,4	-1,7	1,7	-1,8	-0,4
39	Tønsbergregionen	0,9	1,3	-0,9	-0,1	-0,8	0,8	-0,6	-0,2	-0,9	0,0	-1,0	-0,4
41	Indre Østfold	1,2	-1,0	1,1	1,4	0,0	-0,7	-1,7	1,4	-0,4	-0,5	-1,9	-0,4
42	Hamarregionen	0,0	0,7	0,4	0,9	-2,0	-0,1	-1,1	-0,3	-1,0	0,1	-0,4	-0,5
45	Midt-Buskerud	-0,3	0,2	1,3	0,9	-0,3	-1,5	-0,9	-0,6	-0,1	0,1	-1,7	-0,5
46	Halden	0,6	1,8	-1,3	-4,7	0,5	0,0	-1,0	-1,5	0,2	-0,1	-0,1	-0,5
48	Sandefjord/Larvik	0,2	0,9	0,2	1,3	1,1	-1,5	0,7	0,0	-2,1	-1,1	-1,2	-0,6
51	Midt-Telemark	-3,1	1,5	0,5	-0,9	0,0	-1,0	-2,7	-0,7	-0,5	-0,7	0,1	-0,7
53	Sør Østerdal	-0,1	-0,1	0,2	1,7	-1,9	-2,8	0,3	0,6	0,2	0,3	-3,2	-0,7
54	Ringerike/Hole	-0,8	-0,7	2,1	-0,3	-1,4	-0,6	-0,4	-0,1	-0,6	-0,5	-2,1	-0,7
55	Nedre Glomma	0,4	2,2	-1,5	-0,8	-1,3	0,3	-0,3	-0,9	-1,9	-0,4	-0,6	-0,7
58	Fjellregionen	-0,8	-0,3	-0,8	1,4	-2,0	-0,9	-0,6	-2,4	-0,2	1,5	-2,5	-0,8
59	Vest-Telemark	-2,3	0,7	-0,4	0,3	-1,7	2,4	-5,1	0,3	0,2	-0,8	-1,9	-0,8
60	Grenland	-0,9	-0,7	-0,7	-0,2	-0,2	-0,8	-0,5	0,2	-1,0	-1,5	-1,6	-0,9
61	Gjøvikregionen	-1,2	1,0	0,6	-0,7	-1,4	-1,4	-0,5	-2,0	0,1	-0,5	-1,4	-0,9
69	Hallingdal	-0,3	-0,9	-0,2	0,6	0,5	-1,7	-1,0	-1,7	-1,3	-0,3	-2,3	-1,1
76	Nord-Gudbrandsdal	-1,1	-0,9	1,1	-0,7	-1,3	-1,6	-3,6	-2,5	0,2	-0,7	-1,9	-1,4
79	Valdres	1,6	0,3	0,8	-2,6	0,2	-1,8	-0,6	-2,8	0,4	-2,1	-2,5	-1,4
80	Midt-Gudbrandsdal	-1,0	0,1	1,7	-2,0	-1,7	-1,6	-1,5	0,2	-3,0	-0,6	-2,3	-1,4
82	Øst-Telemark	0,0	-2,0	0,2	-2,9	-0,8	-2,6	-3,0	-1,0	-1,4	0,5	-2,5	-1,5
83	Glåmdal	0,9	-1,4	-0,8	1,2	-3,4	-1,4	-2,4	-0,1	-2,3	-1,8	-2,6	-1,7

Veksten i antall arbeidsplasser på Østlandet er konsentrert til regioner i og rundt Oslo.

Arbeidsplassveksten i Midt-Telemark var langt lavere enn i landet ellers i 2001 og 2007, men det siste året var veksten imidlertid sterkere enn i landet ellers.

Midt-Telemark har i snitt hatt en utvikling som er 0,7 prosentpoeng lavere enn i landet ellers. Dette rangerer Midt-Telemark under middels, som nummer 51 blant de 83 regionene i landet.

2.4 Bransjerⁱⁱⁱ

Industri og handel er de to største bransjene i Midt-Telemark, men begge har hatt nedgang fra 2008 til 2011. Antall arbeidsplasser i industri er blitt redusert fra 867 til 758, mens antall arbeidsplasser i handel er redusert fra 835 til 771.

Bygg og anlegg og personlig tjenesteyting er bransjer som har hatt vekst fra 2008 til 2011, og hadde henholdsvis 560 og 519 arbeidsplasser i 2011.

Det har også vært en liten vekst i faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting, forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom og overnatting og servering.

Landbruk og fiske og transport og lagring har hatt nedgang.

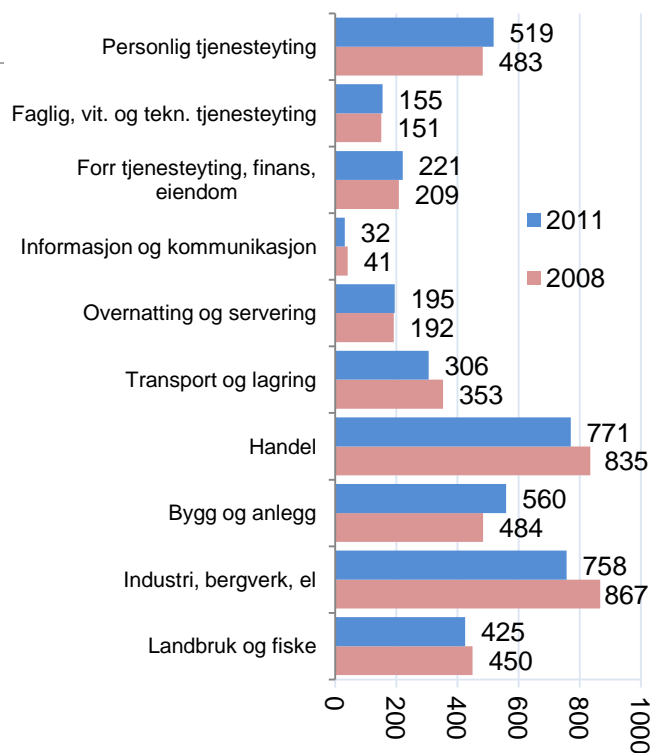
2.5 Bransjer og lokaliseringskvotienter

Lokaliseringskvotienten er bransjens andel av samlet sysselsetting i Midt-Telemark delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har Midt-Telemark en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 14 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient (LQ) og vekst.

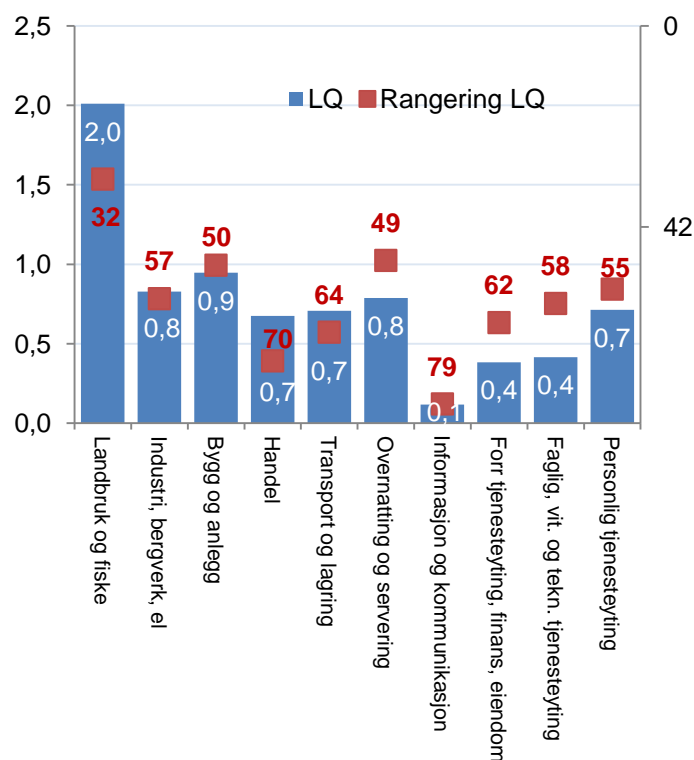
Midt-Telemark har høyest LQ i bransjen landbruk og fiske. En LQ på 2,0 betyr at andelen i Midt-Telemark er dobbelt så høy som landsgjennomsnittet. For alle andre bransjene er LQ under 1, som viser at andelen er lavere enn i resten av landet.

Informasjon og kommunikasjon har lavest LQ, der en LQ på 0,1 betyr at bransjen er kun en tiendedel så stor som på landsbasis.

I diagrammet har vi også lagt inn hvilket rangeringsnummer Midt-Telemark har for LQ sammenliknet med de 83 regionene i landet. Her kan vi se at selv om landbruk var en stor bransje i Midt-Telemark, så er det hele 31 regioner i landet med høyere andel sysselsetting i denne bransjen. Vi kan også se at det er kun fire regioner som har lavere andel sysselsetting i informasjon og kommunikasjon. Midt-Telemark er også lavt rangert for handel, selv om dette er den nest største bransjen i regionen.



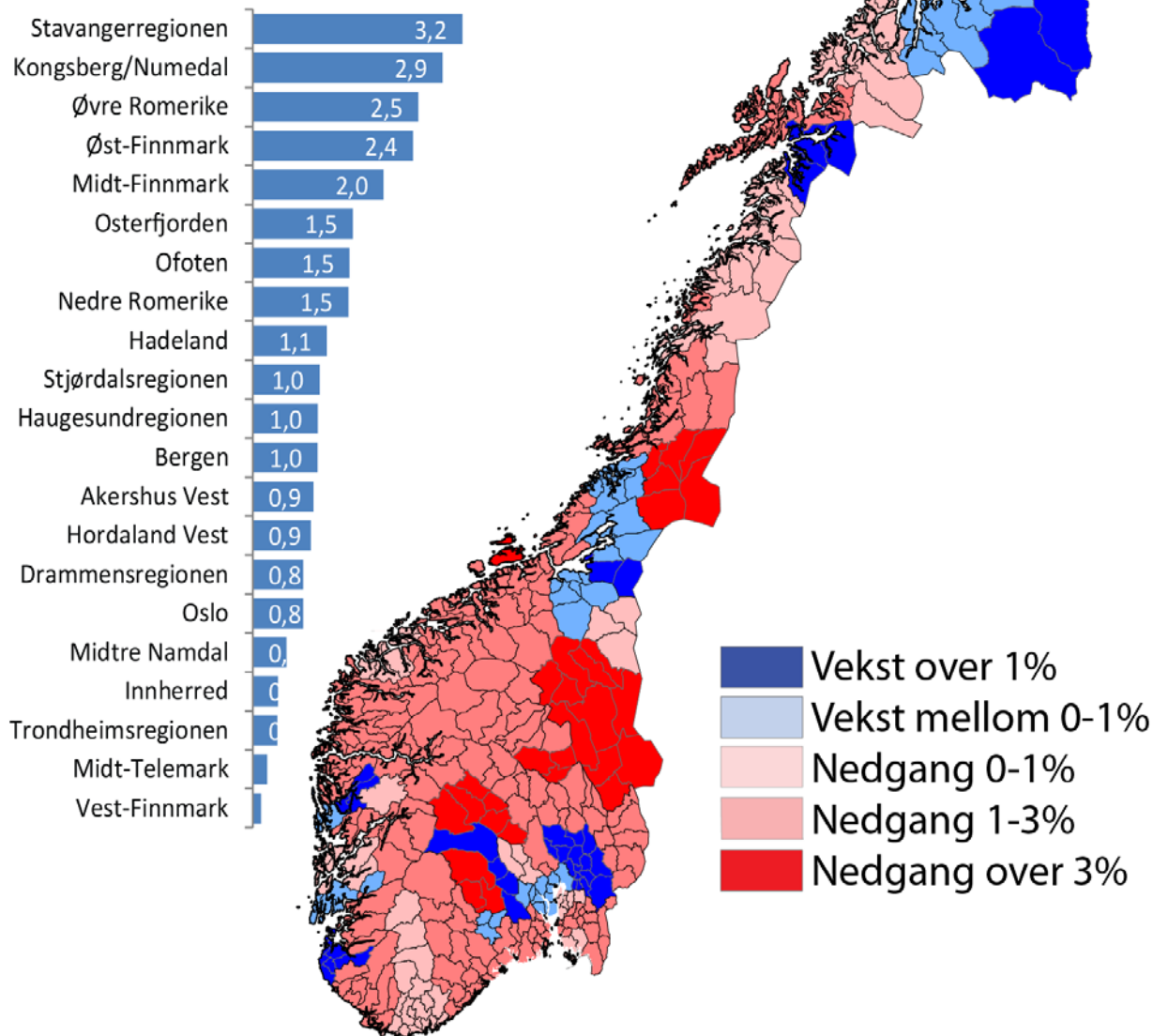
Figur 13: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Midt-Telemark i 2008 og 2011.



Figur 14: Lokaliseringskvotienter for hovedbransjer i Midt-Telemark og rangering for lokaliseringskvotientene blant de 83 regionene i landet.

2.6 Relativ vekst i regionene

Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, prosent:



Figur 15: Relativ prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i 2011.

Figur 15 viser den relative veksten i antall arbeidsplasser i regionene i 2011. Det var bare 21 regioner som hadde høyere vekst i 2011 enn veksten på landsbasis. Både Oslo, Bergen, Stavangerregionen og Trondheimsregionen hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet. Disse regionene dro opp landsgjennomsnittet, og dermed fikk flertallet av regionene lavere vekst enn veksten på landsbasis. Mange av de andre regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet var naboregioner til de fire største byene. Finnmark og Ofoten (Narvikregionen) hadde også påfallende sterk vekst i næringslivet i 2011.

Midt-Telemark er en av de 21 regionene som hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet i 2011, og er i gruppen av regioner med en vekst på mellom 0 og 1 prosent.

2.7 Relativ vekst i kommunene

I tabellen under viser vi relativ vekst for kommunene i årene etter 2000. Relativ vekst er den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i året, fratrukket veksten på landsbasis. Kommunene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Tabell 7: Relativ vekst i antall arbeidsplasser, både privat og offentlig, i perioden 2001-2011 samt progressivt gjennomsnitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt for siste ti år.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
130	Vinje	-2,8	6,5	11,5	-2,1	-5,6	2,6	-7,5	-0,2	-0,9	1,2	3,3	0,1
134	Nissedal	-5,9	7,6	2,4	0,2	3,0	2,3	-4,8	4,2	-4,0	-3,3	2,6	0,0
181	Kviteseid	-1,6	-1,2	-0,1	0,8	-1,9	1,5	2,0	-6,8	-2,8	1,4	2,3	-0,4
194	Bø	-2,2	7,0	2,0	-1,3	-0,5	-3,6	-8,8	0,1	6,3	-1,7	0,1	-0,5
205	Nome	-9,8	0,2	0,0	-0,2	0,3	-1,4	0,6	-2,2	-5,2	0,8	1,7	-0,7
206	Siljan	-6,1	0,7	5,7	-4,3	1,6	8,6	-3,3	2,1	4,3	-7,3	-4,9	-0,7
220	Skien	-1,3	1,8	0,8	-2,6	-0,9	-1,3	-0,1	-1,6	-0,4	-1,4	0,1	-0,7
225	Porsgrunn	0,5	-3,8	-3,3	2,2	0,0	-0,9	-1,3	4,8	-0,4	-1,0	-4,9	-0,8
227	Seljord	-3,1	-0,1	2,9	4,2	1,7	6,8	-12,4	5,6	3,4	-1,4	-8,3	-0,8
263	Hjartdal	-11,4	0,1	-1,6	-1,3	6,8	-1,1	-4,3	-3,4	-3,4	1,2	-1,0	-1,1
274	Kragerø	-1,1	1,2	-2,7	-2,1	-0,4	3,7	0,0	-0,3	-4,5	-2,0	-1,6	-1,2
319	Tokke	-7,2	-0,1	1,6	1,2	-3,5	1,1	-10,1	1,8	-1,7	3,1	-4,9	-1,6
325	Notodden	-1,5	-1,0	0,7	-1,1	-3,9	-5,1	-3,4	-1,1	-2,0	4,3	-3,8	-1,6
326	Sauherad	-3,8	-0,9	1,7	1,9	5,7	3,4	0,1	-5,0	-3,9	-5,8	-1,9	-1,6
346	Drangedal	-2,1	5,4	-3,5	1,7	-2,8	0,6	-0,5	0,6	0,8	-1,0	-9,6	-1,9
361	Tinn	-2,7	-0,6	-1,7	-3,8	3,9	-3,0	-5,5	-2,4	-0,3	-1,1	-4,3	-2,2
404	Fyresdal	-0,9	-4,6	4,9	1,7	-1,3	4,2	-8,6	2,7	-5,4	-10,5	-2,9	-3,2
405	Bamble	-5,1	-0,2	-1,5	1,7	-1,8	-0,9	-3,6	-8,5	-5,7	-3,0	-1,1	-3,2

Bø og Nome har hatt en utvikling i antall arbeidsplassvekst i næringslivet som er bedre enn middels blant de 429 kommunen i landet, men under landsgjennomsnittet. I snitt har næringslivet hatt en vekst som er 0,5 og 0,7 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet de siste årene. Det siste året var veksten imidlertid sterke enn landsgjennomsnittet i begge kommunene, og Nome har hatt god vekst de siste to årene. Nome mistet derimot mange arbeidsplasser i næringslivet i 2001, mens Bø mistet mange i 2007.

Sauherad har hatt en utvikling som har vært langt svakere enn i landet ellers. Sauherad hadde god vekst i næringslivet i perioden 2003-2007, men har deretter hatt en svak utvikling. I snitt har veksten vært 1,6 prosentpoeng svakere enn i landsgjennomsnittet de siste årene.

3. Næringsmessig sårbarhet

Næringsmessig sårbarhet er definert som risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen. Hvordan måler vi slik næringsmessig sårbarhet? Og hva kan vi fortelle om utviklingen i regioner og kommuner med sterk grad av sårbarhet?

I kapitlet om næringsmessig sårbarhet for regioner skal vi først introdusere noen begreper og en enkel modell. I tabell 8 til høyre ser vi hvordan vi tenker oss å splitte opp veksten i hver region i tre komponenter.

For det første er det naturlig å tenke seg at regionenes næringsliv tar del i den generelle nasjonale veksten i Norge. I den perioden vi skal analysere, fra 2000 til og med 2011, har antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge økt med 12,4 prosent. Hvis vi trekker fra den generelle veksten fra regionens vekst, får vi et tall som vi kaller *relativ vekst*. Dette tallet forteller om en region har vekst eller nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Dernest beregner vi *struktureffekten*. Struktureffekten er et teoretisk mål for hvor mye av endringene i en regions næringsliv som skyldes bransjestrukturen. Logikken bak struktureffekten er at det i en bestemt periode er noen bransjer som har vekst, mens andre bransjer har nedgang. En region med en høy andel av arbeidsplassene i vekstbransjer i én periode vil ha en tendens til å få vekst, i forhold til andre regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang.

Når vi har beregnet struktureffekten, får vi også ut et annet interessant tall, som vi kaller *bransjejustert vekst*. Det er forskjellen mellom den relative veksten som regionen har hatt, og struktureffekten. Den bransjejusterte veksten forteller om regionen har hatt høyere eller lavere vekst enn forventet, gitt den bransjesammensetningen som regionene hadde i utgangspunktet. Denne bransjejusterte veksten vil dermed være et mer interessant mål for hvor godt regionen har prestert i sin næringsutvikling, enn den faktiske veksten.

Tabell 8: En enkel modell for å dekomponere vekst i arbeidsplasser i en region i tre faktorer.

Komponent	Forklaring
Vekst	Den faktiske veksten i antall arbeidsplasser i en region
- Generell vekst	Den generelle veksten i antall arbeidsplasser i Norge
= Relativ vekst	Regionens vekst i forhold til veksten på landsbasis
- Struktur-effekten	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som skyldes bransjestrukturen
= Bransjejustert vekst	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som verken skyldes bransjestruktur eller generell vekst i landet

Den neste indikatoren tar også utgangspunkt i regionenes bransjestruktur, men måler hvor ulik bransjestrukturen i hver enkelt region er fra bransjestrukturen på landsbasis. Vi har kalt dette for *strukturavviket*. Regioner med en spesiell bransjestruktur som avviker sterkt fra landet ellers vil ha høyere risiko for at næringsutviklingen skal bli vesentlig annerledes enn i resten av landet. Denne risikoen kan gi seg utslag i sterk nedgang, dersom bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i får nedgang, men kan også gi grunnlag for sterk vekst dersom regionen har en stor andel av næringslivet sitt i vekstbransjer.

Dernest skal vi se på regionens arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har mye å si for om en region er sårbar eller robust, og er en indikator som også har mye å si for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere.

3.1 Bransjenes utvikling

I figur 16 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i ulike bransjer i perioden 2000 til 2011. Det er svært stor forskjell på veksten i de ulike bransjene i denne perioden. Kulturbransjen har mer enn doblet antall arbeidsplasser i denne perioden, mens trykkerier har hatt en reduksjon på over 40 prosent.

Når bransjene har hatt så forskjellig vekst, er det åpenbart at en regions bransjestruktur i 2000 har hatt svært mye å si for hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har forløpt fram til i dag.

3.2 Måling av struktureffekten

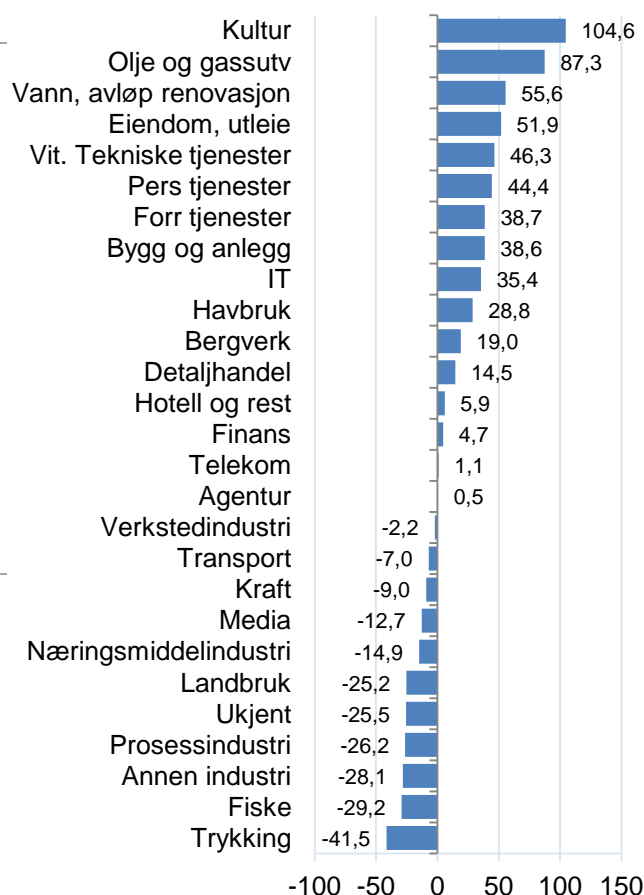
Hvor mye av endringene i antall arbeidsplasser i næringslivet siden 2000 i en region er en konsekvens av næringsstrukturen? Det kan vi måle gjennom først å regne ut hvilken vekst en region ville ha hatt, dersom de hadde gjennomsnittlig vekst i hver enkelt bransje, og deretter måle hvordan denne veksten avviker fra veksten på landsbasis. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis var 12,4 prosent fra 2000 til 2011.

Hvis en region hadde hatt all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien ville den fått en faktisk vekst på -26,2 prosent hvis veksten i prosessindustrien hadde vært som landsgjennomsnittet. Vi kan se av figur 16 at prosessindustrien hadde en nedgang på 26,2 prosent fra 2000 til 2011.

Ettersom veksten på landsbasis har vært 12,4 prosent, ville da veksten i denne regionen ha vært 38,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Struktureffekten ville således blitt 38,6 prosent.

Alle regionene har en miks av ulike bransjer, og da vil sammensetningen av bransjer fordelt på vekst- og nedgangsbransjer definere struktureffekten.

Det er interessant å finne ut hvor mye av veksten som skyldes struktureffekten, fordi vi da også indirekte får et mål for hvor mye av arbeidsplassveksten som ikke skyldes bransjestrukturen. Den ekstra veksten, eller nedgangen, utover struktureffekten kaller vi *bransjejustert vekst*.



Figur 16: Vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 for ulike bransjer.

Hvis regionen med all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien faktisk hadde en nedgang i antall arbeidsplasser på 10 prosent, ville den bransjejusterte veksten blitt +16,2 prosent. Regionen «skulle egentlig» ha hatt en nedgang på 26,2, men hadde bare en nedgang på 10 prosent. De har da hatt en utvikling som var 16,2 prosent bedre enn forventet ut fra næringsstrukturen. Regionen hadde da framstått som vellykket, fordi de hadde hatt en langt bedre utvikling enn landsgjennomsnittet i den bransjen de hadde all sin næringsvirksomhet i.

Den bransjejusterte veksten er på denne måten en mer interessant metode for å benchmarke regionenes vekst i næringslivet enn bare å se på den faktiske veksten.

Struktureffekt og bransjustert vekst

Når vi har målt struktureffekten for hver enkelt region, kan vi sammenholde struktureffekten mot den faktiske arbeidsplassveksten for regionene i Norge, som vist i figur 17.

Vi kan se at det er en ganske sterk sammenheng mellom struktureffekten og faktisk vekst i regionene. Forskjeller i bransjestruktur i regionene forklarer dermed ganske mye av forskjellene i arbeidsplassvekst. Et annet trekk vi kan se, er at det bare er ti regioner som har hatt en positiv struktureffekt. Det er blant annet de aller største regionene, som Oslo, Bergen, Trondheim- og Stavangerregionen.

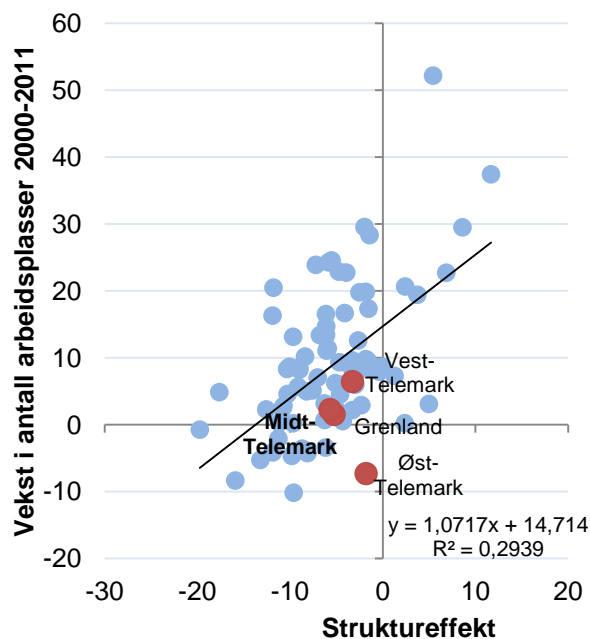
Alle regionene i Telemark har hatt en negativ struktureffekt. Dette kan vi se ved at de ligger til venstre i diagrammet. Det betyr at de hadde en sammensetning av bransjer med svak vekst i 2000.

Alle regionene har samtidig hatt en lavere vekst i antall arbeidsplasser enn forventet ut fra næringsstrukturen i 2000. Differansen er spesielt stor for Øst-Telemark. Det betyr at den svake arbeidsplassveksten i næringslivet ikke bare skyldes en uheldig næringsstruktur, det har også vært svak arbeidsplassvekst når vi korrigerer for næringsstrukturen.

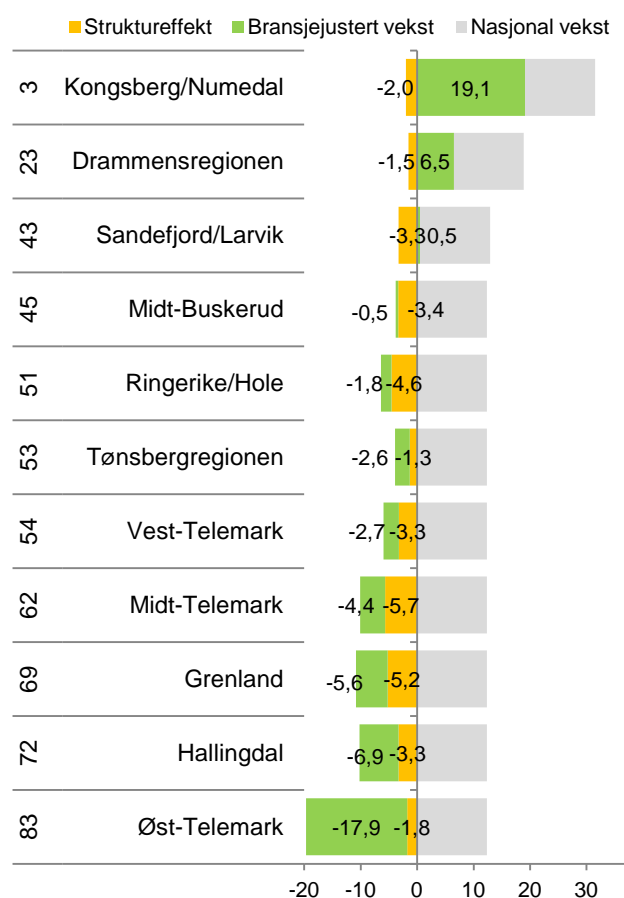
I figur 18 kan vi se arbeidsplassveksten i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011 dekomponert i tre ulike faktorer: Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er på 12,4 prosent, struktureffekten, og bransjustert vekst.

Ingen av regionene i BTV har positiv struktureffekt, og det er bare Kongsberg/Numedal, Drammensregionen og Sandefjord/Larvik som har positiv bransjustert vekst. Øst-Telemark er den regionen som har høyest negativ bransjustert effekt av alle regionene i landet. Øst-Telemark har hatt en vekst som er hele 17,9 prosent lavere enn forventet ut fra næringsstrukturen i 2000.

Midt-Telemark hadde en struktureffekt på -5,7 prosent. Det betyr at det er beregnet at Midt-Telemark har hatt en vekst som er 5,7 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnitt i perioden 2000-2011 på grunn av bransjestrukturen. Samtidig kan vi se at den bransjusterte veksten -4,4, som betyr at veksten var 4,4 prosentpoeng lavere enn forventet ut fra bransjestrukturen. Det betyr at den svake veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet ikke kan forklares av bransjestrukturen alene.

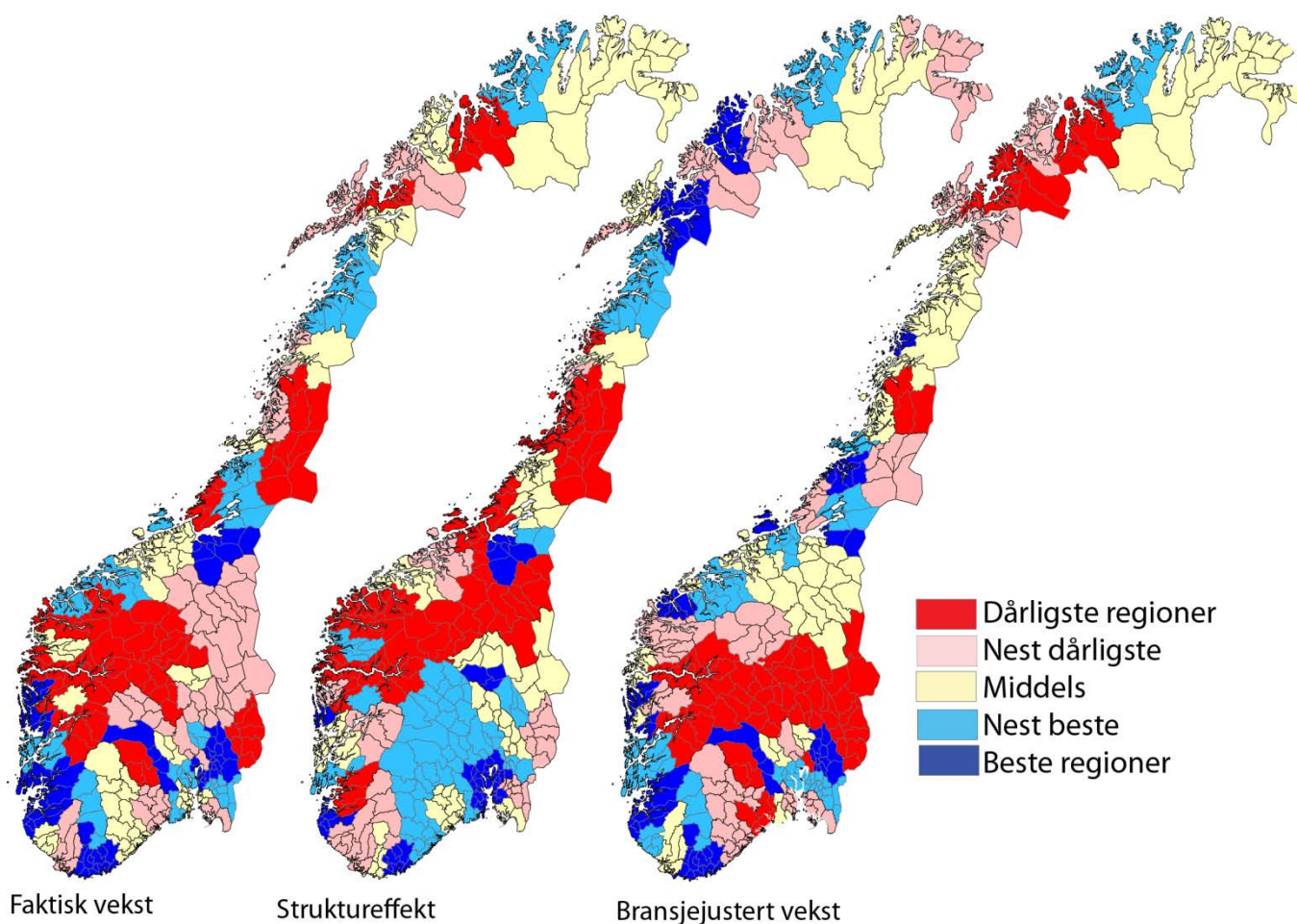


Figur 17: Struktureffekt og faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet i regionene i perioden 2000-2011. Regionene i Telemark er markert i rødt.



Figur 18: Endringer i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene, dekomponert i nasjonal vekst, struktureffekt og bransjustert vekst. Regionenes rangering med hensyn til bransjustert vekst til venstre.

Kart med struktureffekt og bransjejustert vekst



Figur 19: Faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet, struktureffekten og bransjejustert vekst for regionene fra 2000 til 2011.

I kartet til venstre ser vi hvilke regioner som har hatt sterkst vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Kartet i midten viser struktureffekten i regionene i samme periode.

Kartet til høyre viser den bransjejusterte veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011. Som nevnt tidligere, er den bransjejusterte veksten den faktiske veksten fratrukket struktureffekten. Vi så også i figur 17 at struktureffekten forklarer en del av variasjonene i veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i norske regioner. Kartet med bransjejustert vekst er ikke svært forskjellig fra kartet med faktisk vekst, men det er noen forskjeller. Regioner som Søre Sunnmøre,

Midtre Namdal og Ytre Helgeland er blant regionene med høyeste bransjejustert vekst. Dette er regioner som ikke er i gruppen med høyest faktisk vekst, men som har hatt svært sterk vekst når vi tar i betraktning at disse regionene hadde et vanskelig utgangspunkt med sine bransjestrukturer.

Samtidig er Trondheimsregionen og Bergen ikke med blant regionene med høyest bransjejustert vekst, selv om de er blant regionene med høyest faktisk vekst. De hadde begge høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, men denne høye veksten kunne i stor grad tilskrives at de hadde en gunstig bransjestruktur i utgangspunktet.

3.3 Endring struktureffekt

Vi har så langt sett på struktureffekten for perioden 2000 til 2011. Denne er basert på den faktiske utviklingen i hver enkelt bransje.

Hva vil næringsstrukturen i de forskjellige regionene bety for framtidig vekst? Dersom vi gjør en antakelse om at framtidig vekst i hver enkelt bransje blir lik den historiske veksten fra 2000 til 2011, kan vi beregne framtidig struktureffekt, som vist i figur 20.

For de fleste regionene vil det ikke være så stor forskjell på historisk og framtidig struktureffekt, fordi næringsstrukturen forandres langsomt.

Grenland og Øst-Telemark har en forholdsvis gunstig struktureffekt. Riktignok er struktureffekten negativ, men rangeringsnumrene 18 og 21 forteller at de fleste regioner har en mer ugunstig struktureffekt.

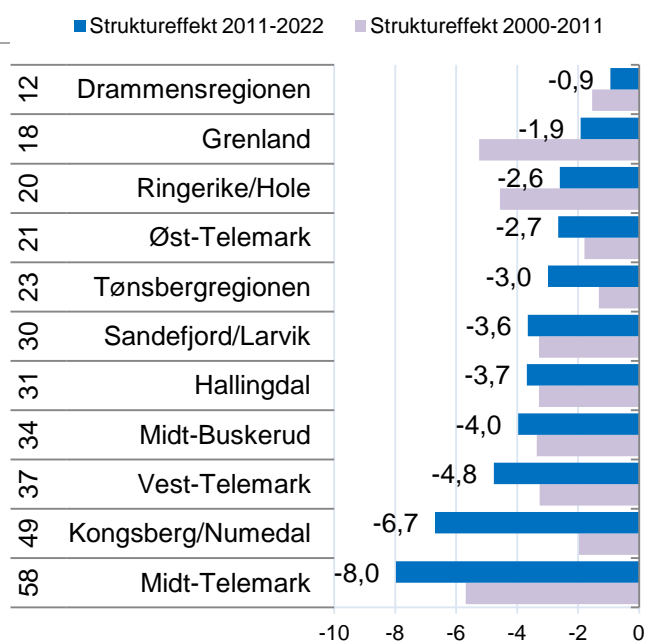
Midt-Telemark har minst gunstig struktureffekt av regionene i BTV. Samtidig kan vi se at situasjonen har endret seg mye siden perioden 2000-2011. Struktureffekten til Midt-Telemark var langt lavere i 2000. Det betyr at det er flere arbeidsplasser i nedgangsbransjer i 2011 enn det var i 2000. Situasjonen er motsatt i Grenland, som har færre arbeidsplasser i nedgangsbransjer i 2011 enn i 2000.

3.4 Strukturavvik

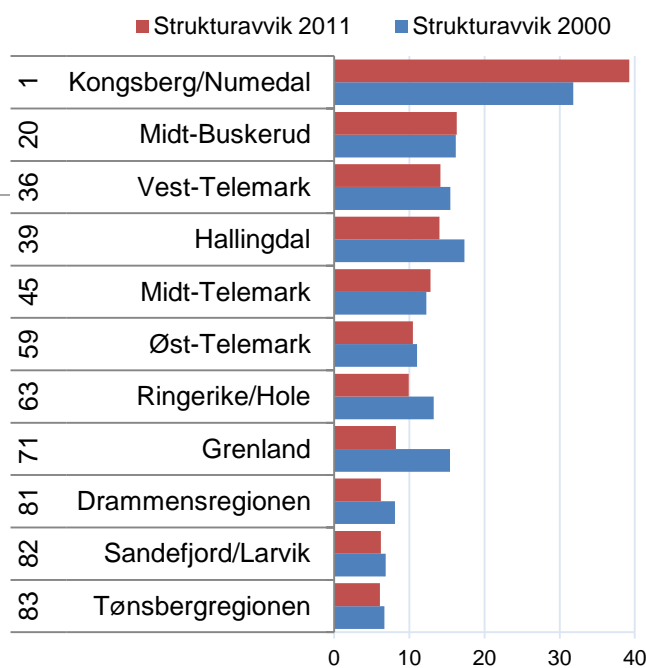
Strukturavviket viser hvor stort avvik det er mellom næringsstrukturen i en region og næringsstrukturen på landsbasis. Regioner med et høyt strukturavvik løper en risiko for å få en avvikende utvikling fra resten av landet. Er regionen heldig, vil de bransjene de har mye av få vekst, men de kan også risikere at de bransjene de har sitt tyngdepunkt i får nedgang. Et høyt strukturavvik kan dermed slå begge veier. De siste årene har de fleste regionene med høyt strukturavvik kommet uheldig ut, men det kan i teorien bli motsatt de neste årene.

Kongsberg/Numedal hadde den mest spesialiserte bransjestrukturen i landet i 2011. Strukturavviket har økt mye siden 2000. Det innebærer en stor risiko for at regionen skal få en utvikling som er forskjellige fra resten av landet.

Midt-Telemark har et næringsliv som er middels spesialisert. Det gir lavere risiko for store fall i antall arbeidsplasser.



Figur 20: Struktureffekten for perioden 2000-2011, samt struktureffekten for de neste 12 årene med samme bransjevise vekstmønster. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til struktureffekten for 2011-2022.



Figur 21: Strukturavvik i regionene i BTV i 2000 og 2011.

3.5 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon^{iv} er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen^v er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i kommunene i en region er integrert med hverandre. Arbeidsmarkedsintegrasjonen blir målt ved pendlingen, dess mer pendling mellom to kommuner, dess bedre er arbeidsmarkedet integrert. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har betydning for den næringsmessige sårbarheten, fordi konsekvensene av bortfall av arbeidsplasser blir mye mindre i områder med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir robusthet for svingninger i antall arbeidsplasser, og er til fordel for næringslivet, som får et bredere rekrutteringsgrunnlag. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir også høyere bostedsattraktivitet, fordi en har flere arbeidsplasser å velge blant når en bor i regionen.

Figur 22 viser utviklingen i arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Telemark, dvs summen av ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

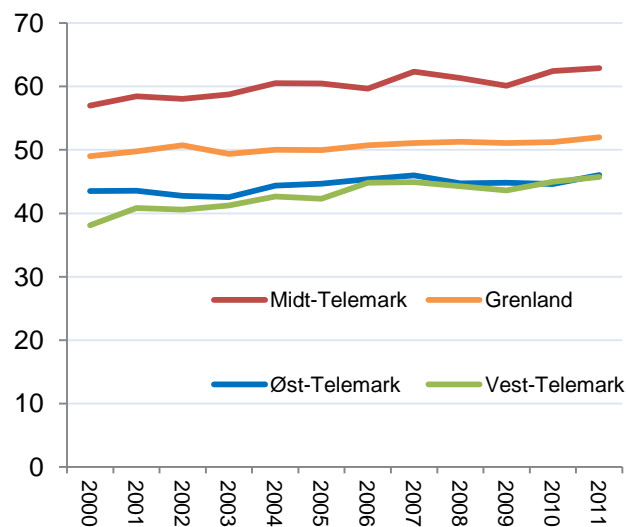
Midt-Telemark høyest arbeidsmarkedsintegrasjon i Telemark, og ligger høyt også i landssammenheng.

I alle regionene har arbeidsmarkedsintegrasjonen økt, og spesielt i Midt- og Vest-Telemark.

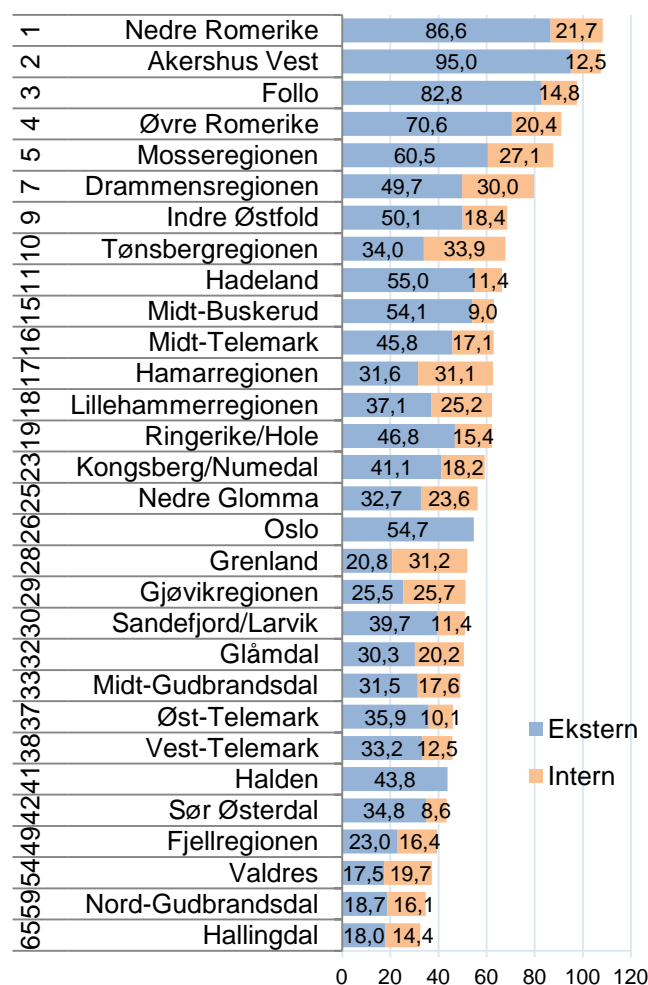
I figur 23 kan vi sammenlikne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene på Østlandet.

Regionene rundt Oslo har høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Den høye integrasjonen skapes for en stor del av høy pendling inn til storbyen.

Midt-Telemark er nummer 16 i landet med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon, og har spesielt høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Det kommer nok av at det er relativt kort avstand til arbeidsmarked i andre regioner som Grenland, Øst-Telemark og Kongsbergregionen.

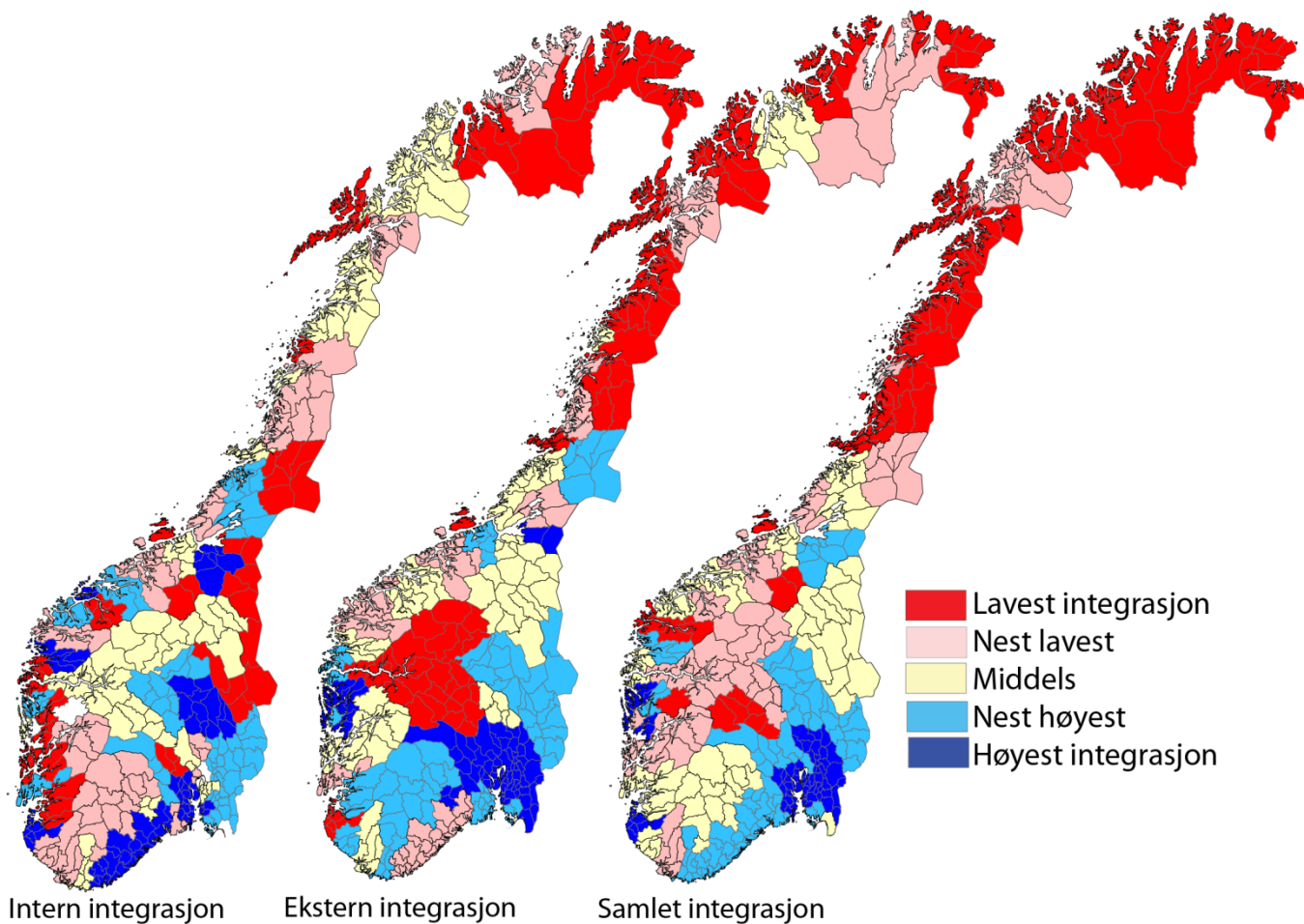


Figur 22: Samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Telemark i perioden 2000-2011.



Figur 23: Ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på Østlandet i 2011. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til samlet arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.6 Mønstre for arbeidsmarkedsintegrasjon



Figur 24: Ekstern, intern og samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i norske regioner 2011.

I kartene over ser vi variasjonene mellom regionene i Norge i 2011, for ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon. I det siste kartet, hvor vi summerer den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, ser vi et tydelig mønster.

De tettest befolkede områdene har også den tetteste integrasjonen. Det sentrale Østlandet har et tett og sterkt integrert arbeidsmarked. Regionene rundt Bergen, samt Stavangerregionen har også sterk integrasjon, mens Nord-Norge generelt har lite arbeidsmarkedsintegrasjon, hvor arbeidsmarkedene er splittet opp.

Grenland er blant regionene med aller høyest intern arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Vest- og Øst-Telemark er blant regionene med nest lavest intern arbeidsmarkedsintegrasjon. Midt-Telemark har middels intern arbeidsmarkedsintegrasjon, men

er i gruppen med høyest ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Det betyr at den sysselsatte befolkningen i Midt-Telemark i stor grad pendler ut av regionen, mens den sysselsatte befolkningen i Grenland i stor grad har et felles arbeidsmarked.

Samlet sett er Midt-Telemark og Grenland blant regionene med nest høyest arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Vest- og Øst-Telemark har middels arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.7 Samlet sårbarhet

Vi kan lage et samlet mål for sårbarhet i regionene, gjennom å kombinere struktureffekten, strukturavviket, ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon^{vi}.

Sårbarheten i norske regioner vil variere som vist i kartet til høyre.

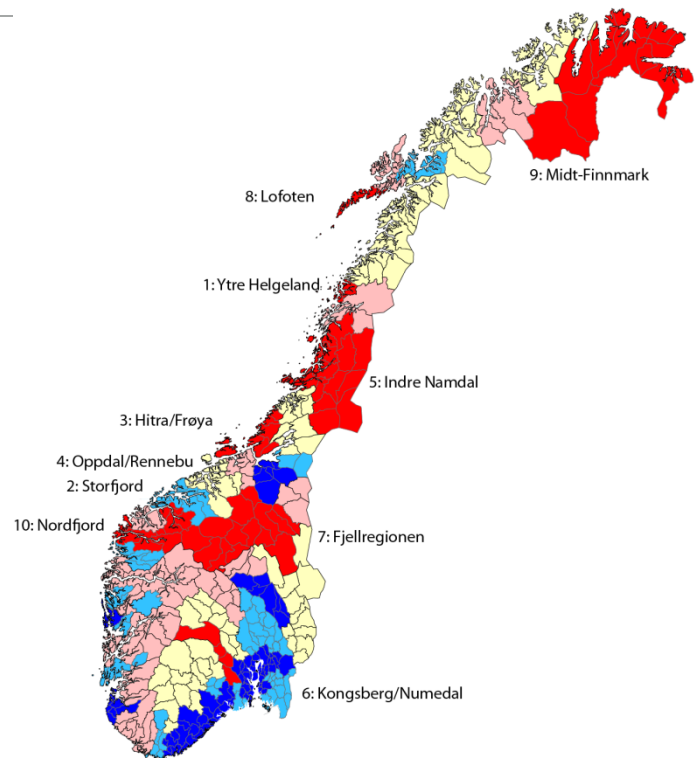
Vi kan se at Kongsberg/Numedal er sjette mest sårbar av alle regionene i landet.

Midt-Telemark er i gruppen med nest lavest sårbarhet. Vi kan se av figur 26 at Midt-Telemark er rangert som nummer 51.

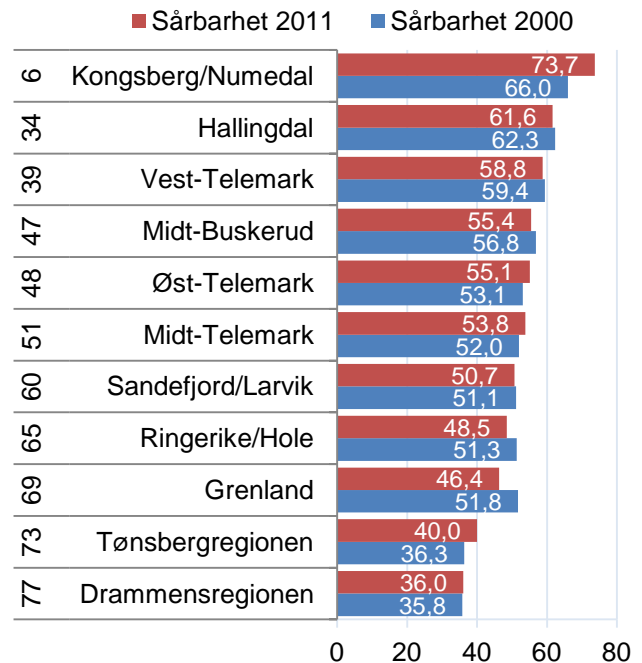
De regionene som var sårbare i 2000, har hatt systematisk lavere vekst i næringslivet enn regioner som var robuste. Det er dermed ikke et godt tegn for en region å være sårbar i 2011. Det er likevel sårbare regioner som oppnår høy vekst, regionene Kongsberg/Numedal og Hitra/Frøya er to eksempler på det. Vi kan i figur 26 se at sårbarheten til Kongsberg/Numedal har økt mye siden 2000.

I de fleste regioner eller kommuner som reduserer sårbarheten, skjer det gjennom kraftig nedgang i de bransjene hvor de har sitt tyngdepunkt. Når disse bransjene krymper, blir bransjestrukturen mindre spesialisert, og de får en lavere andel av næringslivet i nedgangsbransjer. Motsatt har regioner med sterk vekst ofte en økt sårbarhet, gjennom at veksten ofte skjer i de bransjene der de er sterke fra før. Sterk vekst betyr dermed som oftest økt sårbarhet, og veien til en mer robust næringsstruktur skjer som oftest gjennom nedgang og krise.

Det er dermed vanskelig, for ikke å si umulig, å kombinere en vekststrategi med økt robusthet. En region som har fått en sterk bransjevis spesialisering har nesten ikke noe valg, de må prioritere de delene av næringslivet der de er sterke for å få vekst.



Figur 25: Sårbarhet for regionene i 2011.



Figur 26: Sårbarhetsindeksen for regionene i BTV i 2000 og 2011. Tallene til venstre angir rangering for sårbarhet i 2011.

3.8 Næringsmessig sårbarhet for kommuner

Næringsmessig sårbarhet for kommuner er målt med litt forskjellige indikatorer enn for regioner. Den næringsmessige sårbarheten til en kommune er bestemt av tre indikatorer:

1. Hjørnesteinsbedriftens relative størrelse
2. Den største bransjens andel av sysselsettingen
3. Arbeidsmarkedsintegrasjonen

Kommuner som har en stor hjørnesteinsbedrift er mer sårbare, ettersom lokalsamfunnet blir sterkt påvirket av endringer i den ene bedriften.

Kommuner med sterk konsentrasjon av sysselsettingen i en bestemt bransje, vil også være sårbare for konjunktursvingninger som rammer denne bransjen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen til kommunene får mye å si for konsekvensene av brå fall i sysselsettingen. Kommuner som har liten pendling ut og inn av kommunen blir mer direkte rammet, mens kommuner med stor ut- og innpendling blir mindre rammet.

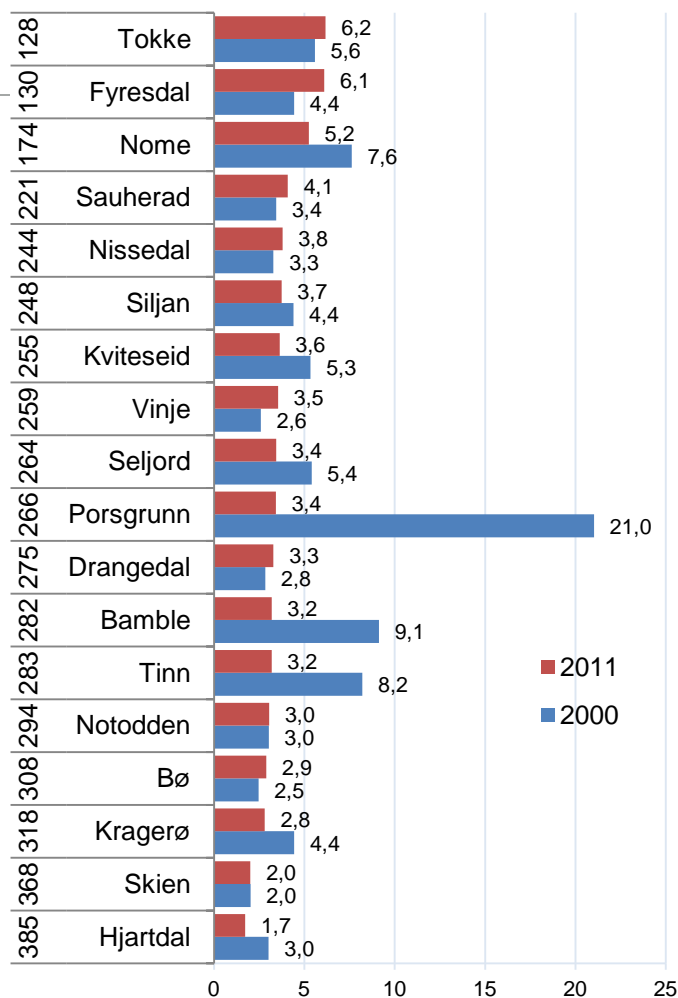
3.9 Hjørnesteinsfaktoren

Hjørnesteinsfaktoren er målt som den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunen.

Vi kan i figur 27 se at ingen av kommunene i Telemark har spesielt høy hjørnesteinsfaktor i 2011, men situasjonen har endret seg mye fra 2000 i enkelte kommuner.

I 2000 hadde den største bedriften i Porsgrunn, Hydro, et antall ansatte som tilsvarte 21 prosent av sysselsettingen i kommunen. Kun åtte kommuner i landet hadde høyere hjørnesteinsfaktor dette året. Andelen er sunket til 3,4 prosent i 2011, noe som er under middels blant kommunene i landet.

Det er Tokke og Fyresdal som har høyest hjørnesteinsfaktor av kommunene i Telemark i 2011, og er rangert som nummer 128 og 130 blant kommunene i landet. I begge kommunene har hjørnesteinsfaktoren gått noe opp fra 2000 til 2011.



Figur 27: Den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunene i Telemark i 2000 og 2011 i prosent. Tallene til venstre angir kommunenes rangering med hensyn til hjørnesteinsfaktoren.

Nome og Sauherad har deretter tredje og fjerde høyest hjørnesteinsfaktor i Telemark i 2011. I Nome var hjørnesteinsfaktoren langt høyere i 2000. Nome var rangert som nummer 100 i landet med hensyn til den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i 2000. I 2011 er Nome rangert som nummer 174. Sauherad har på sin side økt hjørnesteinsfaktoren, og er rangert som nummer 221 i 2011, som er litt under middels.

De fleste kommunene i Telemark har fra middels til lav hjørnesteinsfaktor. Hjartdal og Skien er blant de 100 kommunene i landet med lavest hjørnesteinsfaktor. Bø har fjerde lavest hjørnesteinsfaktor i Telemark, er rangert som nummer 308 i landet.

3.10 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering er et uttrykk for om en kommune har en høy andel av sysselsettingen konsentrert til én bransje. Ofte vil kommuner med høy hjørnesteinsfaktor også ha en høy bransjespesialisering, men ikke alltid. Noen kommuner kan ha en høy andel av sysselsettingen i bransjer som landbruk og fiske, selv om hver enkelt bedrift er ganske liten.

Dersom det er forhold som påvirker bransjen, vil alle bedriftene i bransjen bli påvirket.

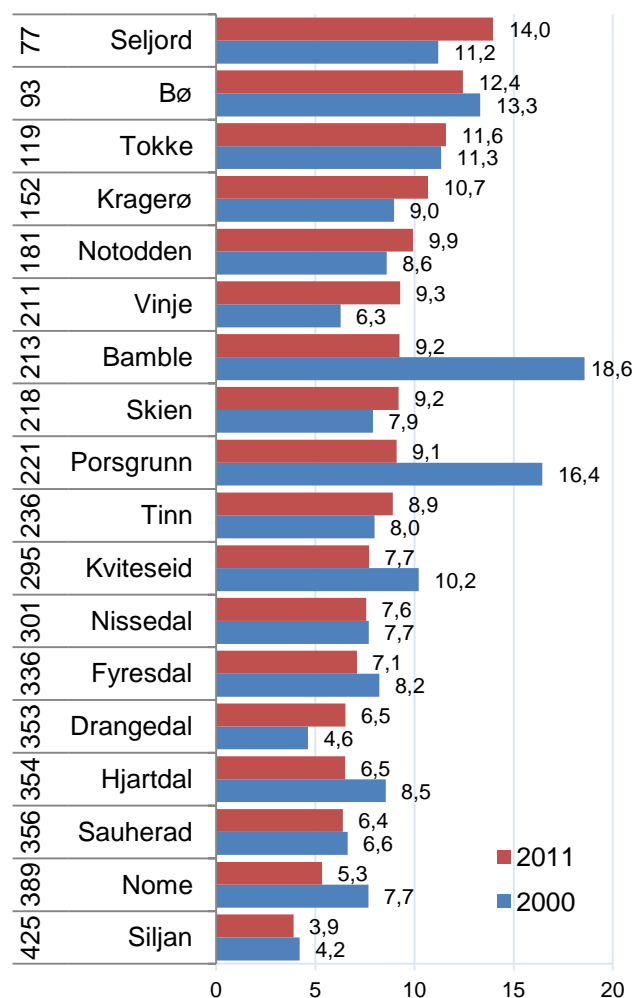
Vi måler bransjespesialisering som antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunen. Bransjene er da fordelt etter såkalt tosiffer NACE-koder, som er den bransjekategoriseringen som brukes i Norge og andre land.

I 2011 er det Seljord og Bø som har høyest bransjespesialisering. Bø er rangert som nummer 93 med hensyn til andel arbeidsplasser i den største bransjen. I både Bø og Seljord er den største bransjen handel. Bransjespesialiseringen har gått ned i Bø, men økt i Seljord.

I 2000 hadde Bamble og Porsgrunn høy bransjespesialisering. Det er ofte mange av de samme kommunene som har høy bransjespesialisering og høy hjørnesteinsfaktor. I disse to kommunene kan nedgang i hjørnesteinsfaktoren knyttes til den store nedgangen i bransjespesialiseringen.

Sauherad og Nome har en lav bransjespesialisering, og er rangert som nummer 356 og 389 i landet. I Nome har bransjespesialiseringen gått mye ned fra 2000 til 2011.

De aller fleste av kommunene har hatt ganske kraftig nedgang i bransjespesialiseringen. Det kommer av at det har vært vekst i sysselsettingen i offentlig sektor og i tjenestesektoren, mens det har vært nedgang i bransjer som industri og primærnæringer. De bransjene som har høy bransjespesialisering er ofte spesialisert i en industribransje, innen landbruk eller fiske. Når disse bransjene øker lite, eller har nedgang, mens offentlig sektor og andre bransjer har vekst, vil bransjespesialiseringen bli lavere.



Figur 28: Bransjespesialisering, antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Telemark i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til bransjespesialisering i 2011 er vist til venstre.

3.11 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Den siste indikatoren som brukes til å måle næringsmessig sårbarhet er arbeidsmarkedsintegrasjon.

Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt integrert kommunens arbeidsmarked er med arbeidsmarkedet utenfor kommunen, og er det samme som intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regioner. Den måles gjennom hvor mye ut- og innpendling det er i forhold til antall arbeidsplasser og sysselsatte i kommunen^{vii}.

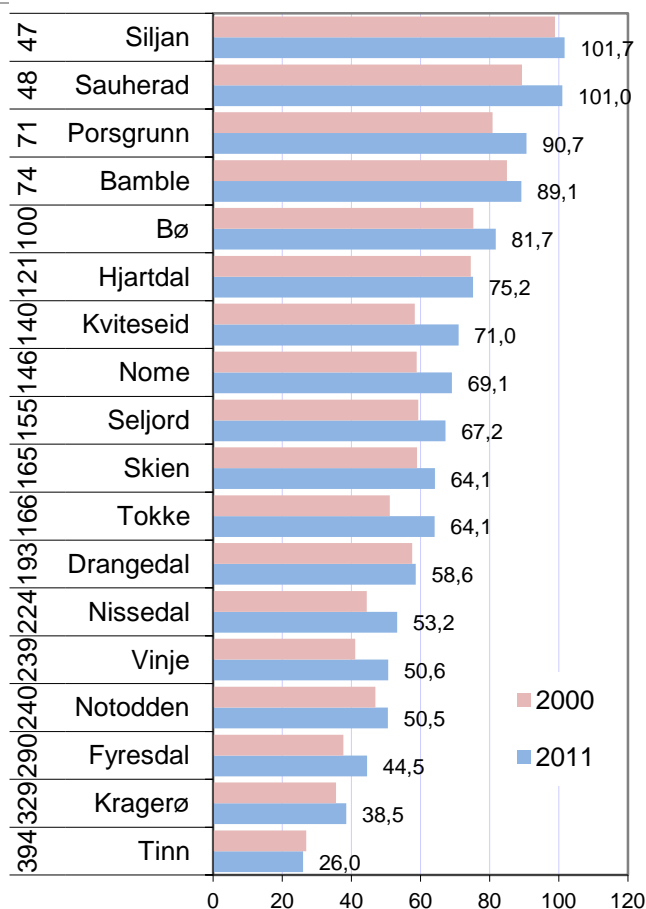
Årsaken til at vi bruker arbeidsmarkedsintegrasjon som en av indikatorene for å måle næringsmessig sårbarhet, er at konsekvensene av brå fall i antall arbeidsplasser vil ha mye mer dramatiske konsekvenser i kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon enn i kommuner med høy.

I en kommune som Lørenskog, der 71 prosent av arbeidsplassene i kommunen har sysselsatte fra andre kommuner, og hvor 67 prosent av de som har jobb pendler ut, vil et fall i antall arbeidsplasser for en stor del absorberes av andre kommuner. Et fall på 100 arbeidsplasser vil bare ramme 29 personer med bosted i kommunen, og vil dermed ikke bety så mye for samlet sysselsetting i kommunen. For en kommune som Tinn, vil effekten av en brå nedgang i arbeidsplasser få mye mer direkte konsekvenser. I Tinn er det innpendling tilsvarende 11,4 prosent av arbeidsplassene. 89 prosent av nedgangen i antall arbeidsplasser vil ramme sysselsatte som bor i kommunen. Samtidig er det liten pendling ut av Tinn, 14,6 prosent av de som bor i Tinn og har jobb, pendler ut av kommunen. Det vil dermed også være vanskelig å kompensere brå fall i antall arbeidsplasser i kommunen med økt utpendling.

Siljan og Sauherad har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Telemark, og er blant de 50 kommunene med høyest arbeidsmarkedsintegrasjon i landet. Sauherad er rangert som nummer 48.

Nome og Bø har også en arbeidsmarkedsintegrasjon godt over middels, og er rangert som nummer 100 og 146 med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011.

Tinn er blant de 50 med lavest arbeidsmarkedsintegrasjon i landet.



Figur 29: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Telemark i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011 er vist til venstre.

Med unntak av Tinn, har alle kommuner i Telemark fått økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2011. Andelen som pendler mellom kommuner har vært økende, og dermed blir også integrasjonen mellom arbeidsmarkedene i kommunene høyere.

Alle de tre kommunene i Midt-Telemark har økt arbeidsmarkedsintegrasjonen, men i særlig grad Sauherad og Nome. Her har arbeidsmarkedsintegrasjonen økt med over 10 prosentpoeng fra 2000 til 2011.

Arbeidsmarkedsintegrasjon har betydning på mange områder, ikke minst for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere i denne rapporten.

3.13 Sårbarhetsindeksen

Sårbarhetsindeksen er sammensatt av de tre indikatorene hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. En kommune er sårbar dersom den har høy hjørnesteinsfaktor og høy bransjespesialisering, mens høy arbeidsmarkedsintegrasjon bidrar til å redusere sårbarheten. Når vi setter disse tre indikatorene sammen^{viii}, får vi et mål for næringsmessig sårbarhet.

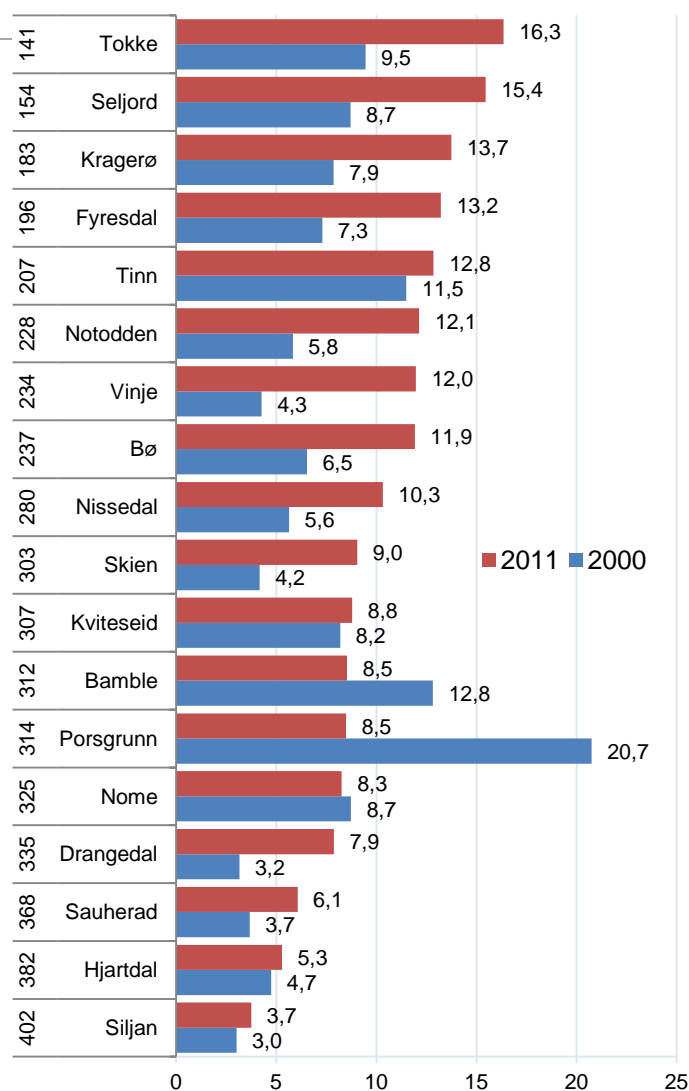
Tokke er kommunen i Telemark med høyest næringsmessig sårbarhet, og rangeres som nummer 141 i landet. Sårbarheten er dermed ikke spesielt høy i landssammenheng, men sårbarheten har økt mye fra 2000. Det samme gjelder flere kommuner i Telemark, som Vinje, Seljord og Notodden.

Ingen av kommunene i Midt-Telemark har over middels sårbarhet i 2011. Bø har imidlertid økt sårbarheten mye, mens Nome har blitt litt mindre sårbar fra 2000 til 2011.

Indeksen måler hjørnesteinsfaktoren og bransjespesialiseringen relativt, dvs at kommunene blir målt opp mot hverandre. Kommunene med aller høyest verdi på hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering i 2000 har etter hvert fått lavere verdier. Det gjør at de fleste kommuner har fått høyere verdier på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000.

Porsgrunn har hatt en dramatisk nedgang i sårbarhetsindeksen fra 2000 til 2011. Også Bamble har hatt høy reduksjon i sårbarheten. Disse kommunene hadde en sterk bransjespesialisering og høy hjørnesteinsfaktor i 2000, men har opplevd sterk nedgang i dette. Resultatet er at de to kommunene framstår som mindre sårbare i 2011.

Vi skal senere se at kommuner med høy sårbarhetsindeks har mye større risiko for fall i sysselsettingen, og samtidig lavere vekst enn kommuner med lav sårbarhet. Derfor vil en reduksjon i sårbarhet være positivt for framtidig utvikling. Kommuner med fall i sårbarheten har imidlertid i de fleste tilfeller fått lavere sårbarhet fordi hjørnesteinsbedriften eller den dominerende bransjen har gått kraftig tilbake. De har dermed oppnådd lavere sårbarhet, i betydningen risiko for å få brå fall i sysselsettingen i framtiden, på grunn av at fallet allerede har skjedd. For kommuner som har kommet i en situasjon hvor sårbarheten er høy, er det dermed vanskelig å redusere sårbarheten uten at det skjer gjennom en krise.

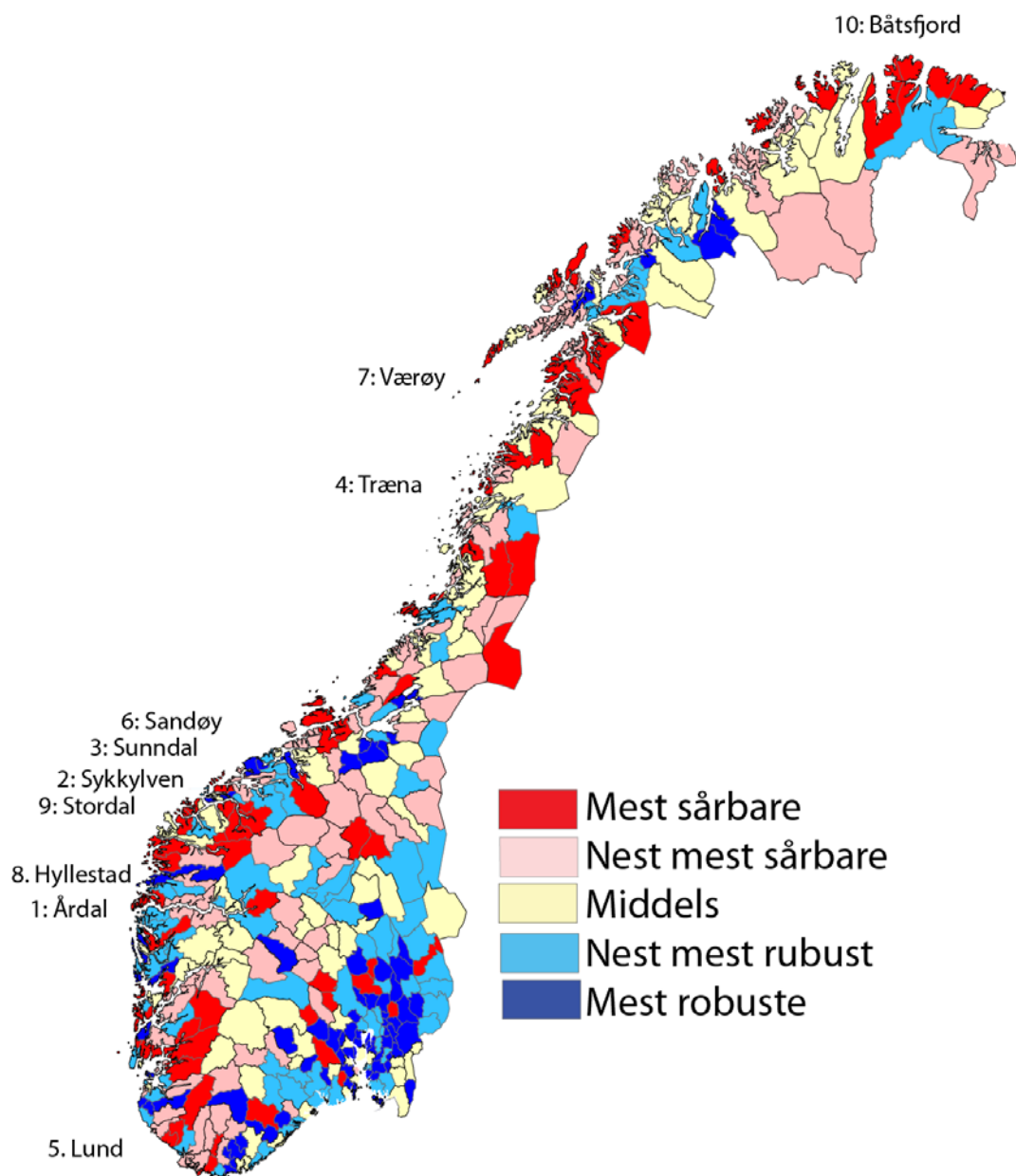


Figur 30: Sårbarhetsindeksen for kommunene i Telemark i 2000 og 2011. Kommunens rangering på sårbarhetsindeksen i 2011 er vist til venstre.

Sårbarhetsindeksen kan ha verdier fra 0 til 100. For å få en sårbarhetsindeks på 100, må en kommune ha høyest verdi på hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene, og samtidig ha høyest verdi på bransjespesialisering samt ingen pendling ut og inn av kommunen. Det er ingen kommuner som ikke har noe pendling, så i praksis vil ikke sårbarhetsindeksen få en verdi på 100 for noen kommuner. Verdien er høyest for Årdal, som har en sårbarhetsindeks på 74,9.

3.14 Variasjoner i sårbarhet i Norge

Kartet nedenfor viser variasjoner i næringsmessig sårbarhet i Norge.



Figur 31: Sårbarhet i norske kommuner i 2011.

Det er klare mønstre i næringsmessig sårbarhet i Norge. Kommunene på det sentrale Østlandet er mer robuste, mens kommunene i vest og nord oftere har høy sårbarhet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er generelt mye høyere på Østlandet, noe som reduserer sårbarheten i kommunene i dette området. Samtidig er det mest vanlig med store hjørnesteinsbedrifter og bransjemessig spesialisering i kommunene langs kysten i vest og nord.

3.15 Høy sårbarhet og vekst

Hva betyr det for en kommune å ha høy næringsmessig sårbarhet? Det kan vi finne ut gjennom å se på sårbarheten i norske kommuner i 2000, og se hvilken utvikling kommunene har hatt fram til i dag.

Tabell 9: Andeler av kommunene med vekst og nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 i fem forskjellige grupper av kommuner etter grad av sårbarhet i 2000.

	Gjennomsnittlig vekst	Andel med nedgang	Andel mer enn 12% nedgang	Andel mer enn 12% vekst
Mest sårbar	-1,6	54,7	17,4	8,1
Nest mest	3,2	41,9	4,7	15,1
Middels	3,5	30,2	0,0	11,6
Nest mest	6,1	19,8	0,0	19,8
Mest robust	7,4	16,5	0,0	23,5

I tabellen over har vi delt kommunene i Norge i fem grupper etter deres sårbarhet.

Gjennomsnittlig vekst er arbeidsplassveksten i næringslivet i kommunene fra 2000 til 2011 i prosent av samlet sysselsetting i 2000. De mest sårbare kommunene hadde en arbeidsplassnedgang som i snitt tilsvarte 1,6 prosent av samlet sysselsetting. Veksten øker med økende robusthet, og den femtedelen av kommunene som var mest robuste i 2000 hadde i gjennomsnitt en arbeidsplassvekst som tilsvarte 7,4 prosent av samlet sysselsetting.

Når vi ser på andelen av kommunene med nedgang i andre kolonne, ser vi at 54,7 prosent av de mest sårbare kommunene hadde nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens bare 16,5 prosent av de mest robuste kommunene hadde nedgang. *Det er dermed et ganske klart mønster at robuste kommuner har bedre næringslivsvekst enn sårbare.* Det er ikke nødvendigvis sårbarheten i seg selv som er årsaken til lav vekst. Mange sårbare kommuner er små og isolerte kommuner i distriktene, mens de fleste av de mest robuste kommunene er kommuner i sentrale strøk som ligger tett opp til storbyer. Mange av de mest robuste kommunene tilhører en kommunetype som har vært attraktiv som bosted, og som dermed har hatt sterk befolkningsvekst de siste ti årene. De sårbare kommunene er på sin side dominert av kommunetyper med lav bostedsattraktivitet. Befolkningsvekst gir en kraftig stimulans til næringslivsvekst, ettersom mange bedrifter opererer i et lokalt marked.

Når vi ser på andelen av kommuner med sterk nedgang i arbeidsplasser i næringslivet, blir bildet enda mer tydelig. Av de mest sårbare kommunene hadde 17,4 prosent en sterk nedgang, dvs at nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte mer enn 12 prosent av samlet sysselsetting i kommunen i 2000. Av de nest mest sårbare hadde 4,7 prosent sterk nedgang, mens ingen av de andre kommunegruppene hadde sterk nedgang. Sårbarhetsindeksen er dermed svært effektiv til å plukke ut kommuner med ”risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen”, som vi har brukt som vår definisjonen på sårbarhet. I absolutte tall var det 19 kommuner som hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, og 15 av dem var i den mest sårbare gruppen.

Dermed vil sårbarhetsindeksen være ganske treffsikker for å identifisere den gruppen av kommuner som vil bli framtidige omstillingskommuner.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{ix}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none">1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none">4. Andel foretak med positivt resultat før skatt5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none">7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI)8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none">10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

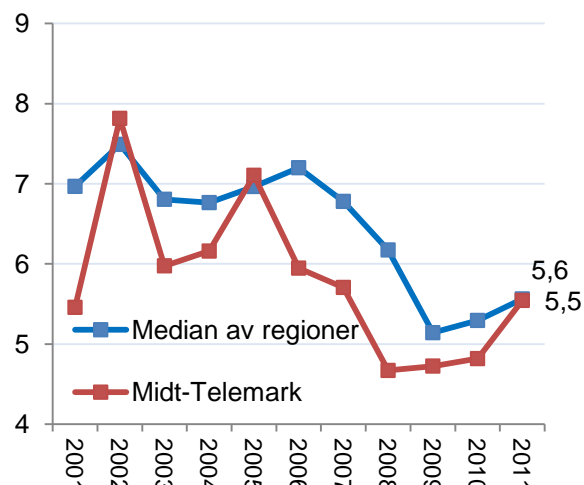
Etableringsfrekvensen i Midt-Telemark har ligget under middels siden 2006, men i 2011 var etableringsfrekvensen nesten middels. Etableringsfrekvensen var 5,5 i Midt-Telemark, og medianen var 5,6.

Etableringsindeksen for regioner

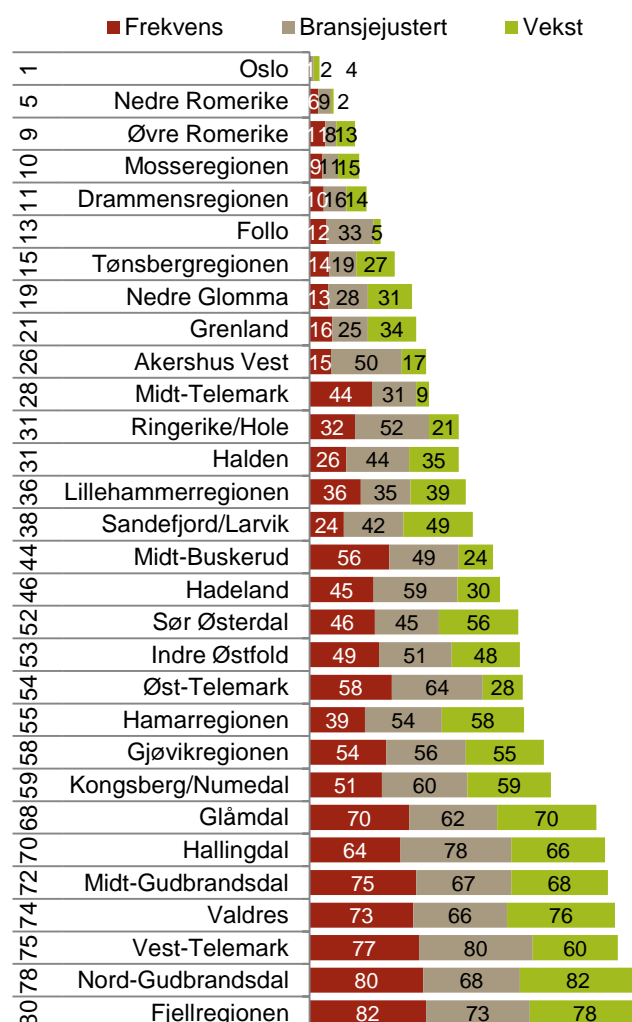
Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering; etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

I figur 33 ser vi hvilken rangering regionene på Østlandet har for de tre etableringsindikatorerne, og for etableringsindeksen samlet.

Midt-Telemark ble nummer ni for vekst i antall foretak i 2011. Etableringsfrekvensen var litt under middels, men da man korrigerer for bransje, hadde Midt-Telemark en etableringsfrekvens litt over middels. Samlet ble Midt-Telemark nummer 28 på etableringsindeksen, som er godt over middels blant de 83 regionene i landet.



Figur 32: Etableringsfrekvensen i Midt-Telemark og medianen av regionene i Norge i perioden 2001-2011.



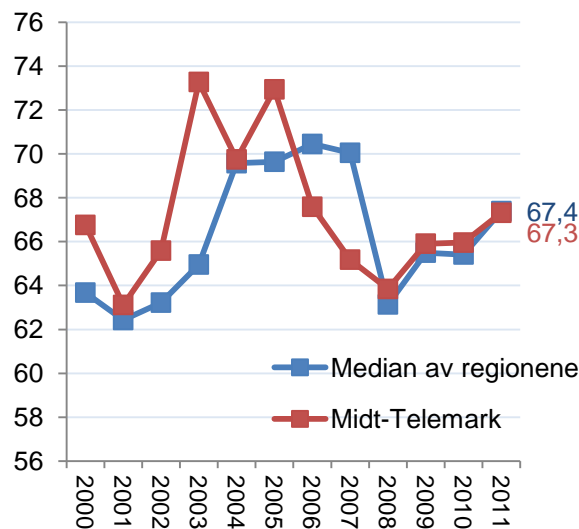
Figur 33: Etableringsindeksen for regionene i 2011, med rangeringsnummer for hver av indikatorerne. Rang for etableringsindeksen er vist helt til venstre.

4.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2011 hadde 68,3 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Andel lønnsomme foretak i Midt-Telemark har både vært en del over middels og en del under middels tidligere. I perioden 2008-2010 var lønnsomheten i Midt-Telemark litt bedre enn middels, mens den i 2011 var så vidt under middels. 67,3 prosent av de regnskapspliktige foretakene i Midt-Telemark hadde positivt resultat før skatt, mens middels av regionene var 67,4 prosent.



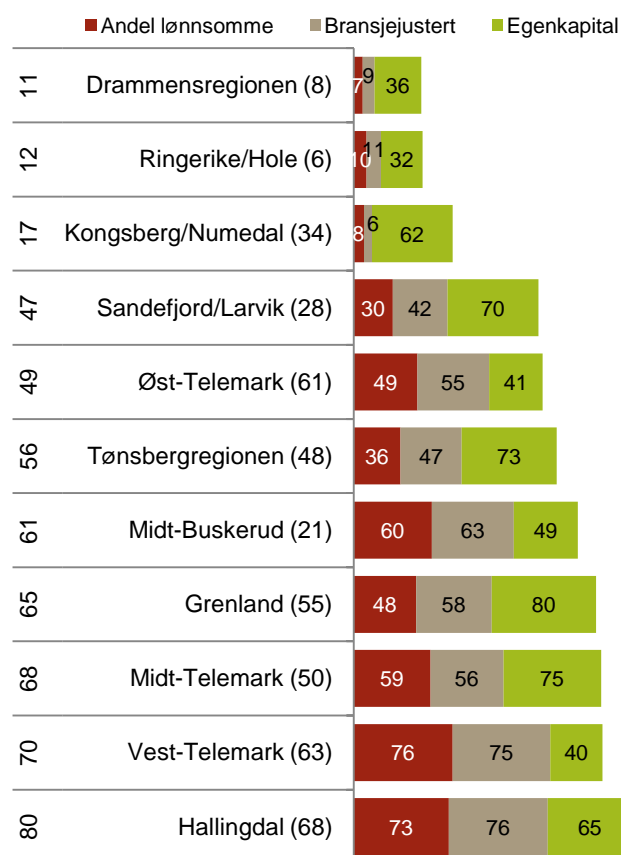
Figur 34: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Midt-Telemark sammenliknet med medianen av regionene i Norge i perioden 2000-2011.

Lønnsomhetsindeksen for regioner

I figur 35 ser vi hvordan regionene gjør det på lønnsomhetsindeksen. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer; andel foretak med positivt resultat, den bransjejusterte andelen og andelen av foretak med positiv egenkapital.

Midt-Telemark gjorde det under middels på alle tre indekser, men hadde spesielt lav andel foretak med positiv egenkapital. Midt-Telemark ble rangert som nummer 75 av 83 regioner for egenkapital i 2011. Samlet kom Midt-Telemark på 68. plass på lønnsomhetsindeksen for 2011.

Midt-Telemark har gjort det langt bedre på lønnsomhetsindeksen enkelte år tidligere. I 2004 kom Midt-Telemark nest øverst av alle regioner på lønnsomhetsindeksen. For de siste ti år blir dermed Midt-Telemark rangert som nummer 50.

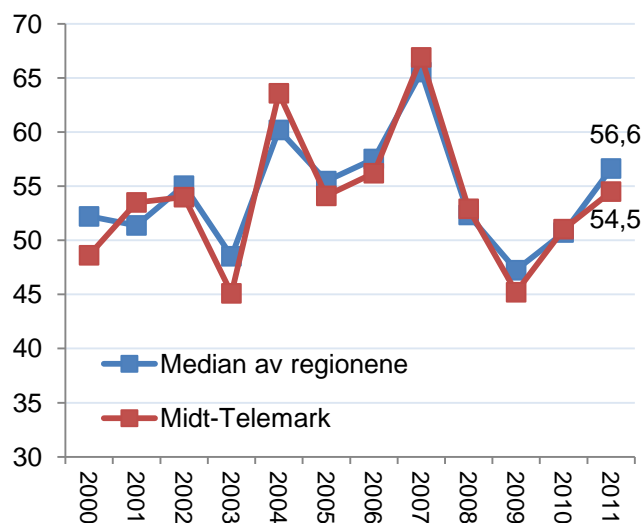


Figur 35: Lønnsomhetsindeksen for regionene i BTV. Ranging blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

4.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011. I 2011 var det 57,2 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Midt-Telemark har hatt en andel vekstforetak nær middels i mange av årene i perioden 2000-2011. I 2011 var andelen litt under middels. 54,5 prosent av foretakene i Midt-Telemark hadde vekst i omsetningen høyere enn prisstigningen i 2011, mens middelverdien for regionene er 56,6 prosent.

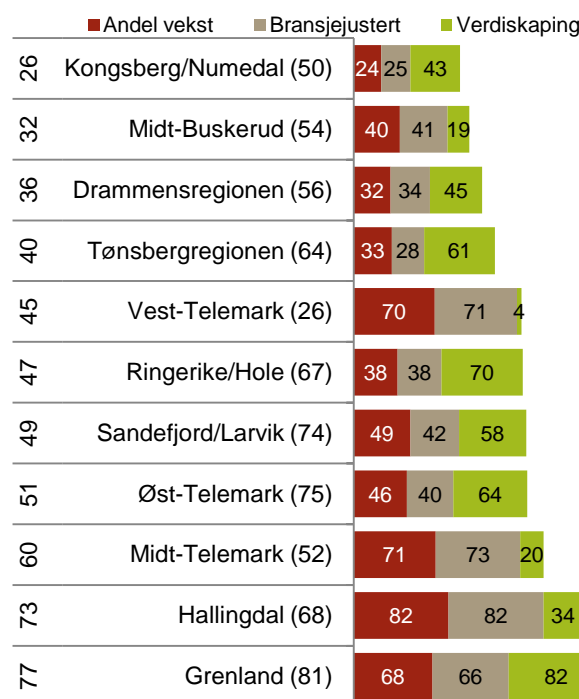


Figur 36: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Midt-Telemark og medianen av regionene i Norge i perioden 2000-2011.

Vekstindeksen for regioner

Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorerne.

Midt-Telemark ble rangert som nummer 20 for andel foretak med vekst i verdiskaping, men var blant de elleve svakeste regionene for andel vekstforetak og bransjejustert andel vekstforetak. Samlet så kommer Midt-Telemark på 60. plass på vekstindeksen. Dette er den svakeste plasseringen siden 2003. For siste ti år er Midt-Telemark rangert som nummer 52.

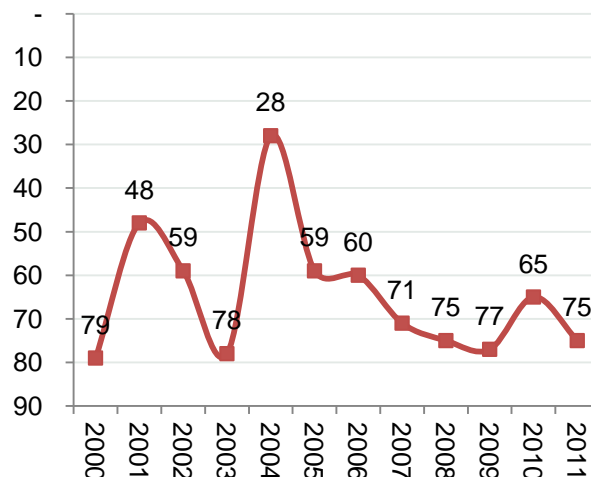


Figur 37: Vekstindeksen for regionene i BTV. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorerne vises i figuren.

4.4 NæringsNM for regioner

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 38 viser plasseringen til Midt-Telemark i årene 2000-2011. Midt-Telemark hadde sin hittil beste plassering i 2003, da regionen kom på 28. plass. I årene etter har Midt-Telemark ikke vært rangert bedre enn en 59. plass. I 2011 havnet Midt-Telemark på 75. plass, som altså er niende svakest blant regionene i landet.



Figur 38: Rangeringen til Midt-Telemark i NæringsNM i perioden 2000-2011.

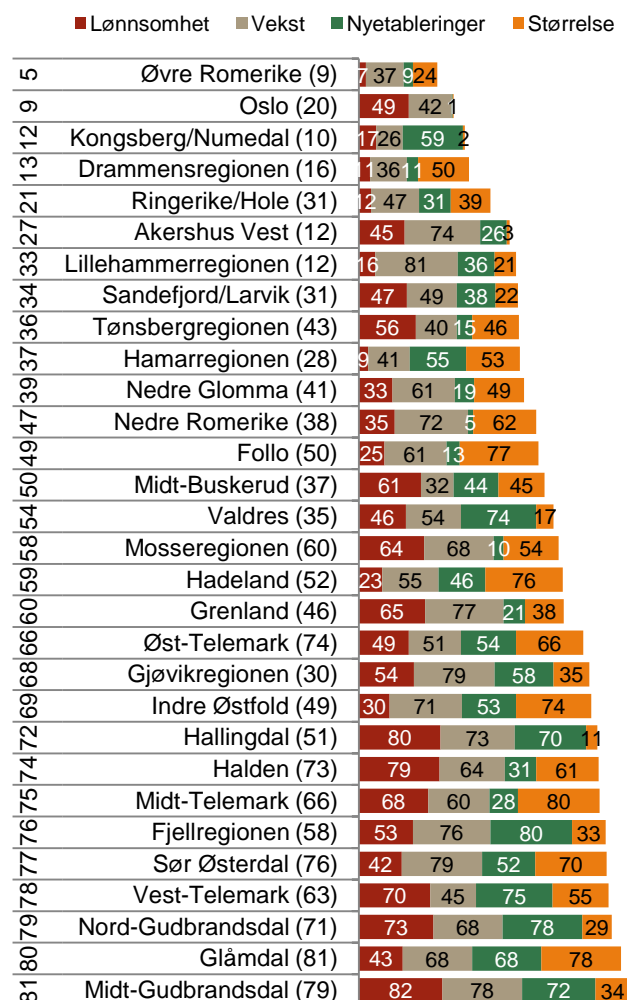
Regionene på Østlandet

Øvre Romerike, Oslo, Kongsberg/Numedal og Drammensregionen er de regionene som gjorde det best på Østlandet i 2011. NæringsNM er ellers i stor grad dominert av regioner på Vestlandet. Stavangerregionen er på topp for både 2011 og siste ti år.

Midt-Telemark er av regionene som gjorde det svakest i Norge, men vi kan se at det er hele seks regioner på Østlandet som gjorde det enda svakere. Det er i stor grad distriktsregionene som kommer svakt ut.

Midt-Telemark kom godt ut for nyetableringer i 2011, på plass nummer 28. Midt-Telemark gjorde det imidlertid under middels for lønnsomhet og vekst. Regionen har dessuten et lite næringsliv som trekker ned.

For siste ti år er rangeringen noe bedre, da blir Midt-Telemark rangert som nummer 66.



Figur 39: NæringsNM for regionene på Østlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

4.5 NæringsNM for kommuner

Skien er beste kommune i årets NæringsNM i Telemark, men blir bare rangert som nummer 130 blant alle 429 kommuner i landet. Skien gjorde det bra for nyetableringer, middels for lønnsomhet og litt under middels for nyetableringer. Skien har også tidligere gjort det bra i NæringsNM, og blir rangert som nummer fem for siste ti år.

Porsgrunn kommer deretter på en 162. plass. Porsgrunn hadde mange nyetableringer, men svak vekst. Samtidig har kommunen et stort næringsliv som trekker opp. Porsgrunn har også gjort det bra tidligere, og er rangert som nummer 84 for siste ti år.

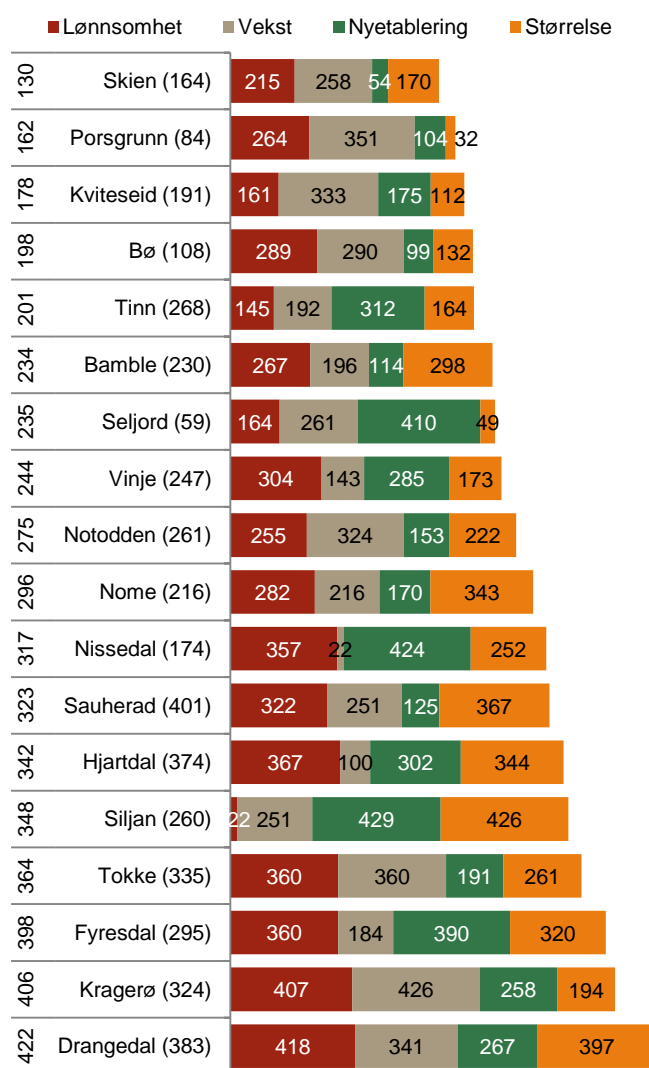
Det er en styrke for fylket at de to store kommunene Skien og Porsgrunn gjør det relativt bra i NæringsNM.

Bø er nummer fire i fylket, og er blant de fem kommunene i Telemark som gjør det over middels i NæringsNM for 2011. Bø blir rangert på 198. plass. Bø ble rangert som nummer 99 for nyetableringer, men hadde litt under middels vekst og lønnsomhet. Bø har flere gode plasseringer i NæringsNM bak seg, og blir rangert som nummer 108 for siste ti år.

Flertallet av kommunene i Telemark gjør det under middels. Nome er rangert på 296. plass. Nome kom ut over middels for nyetableringer, men litt under middels vekst og lønnsomhet.

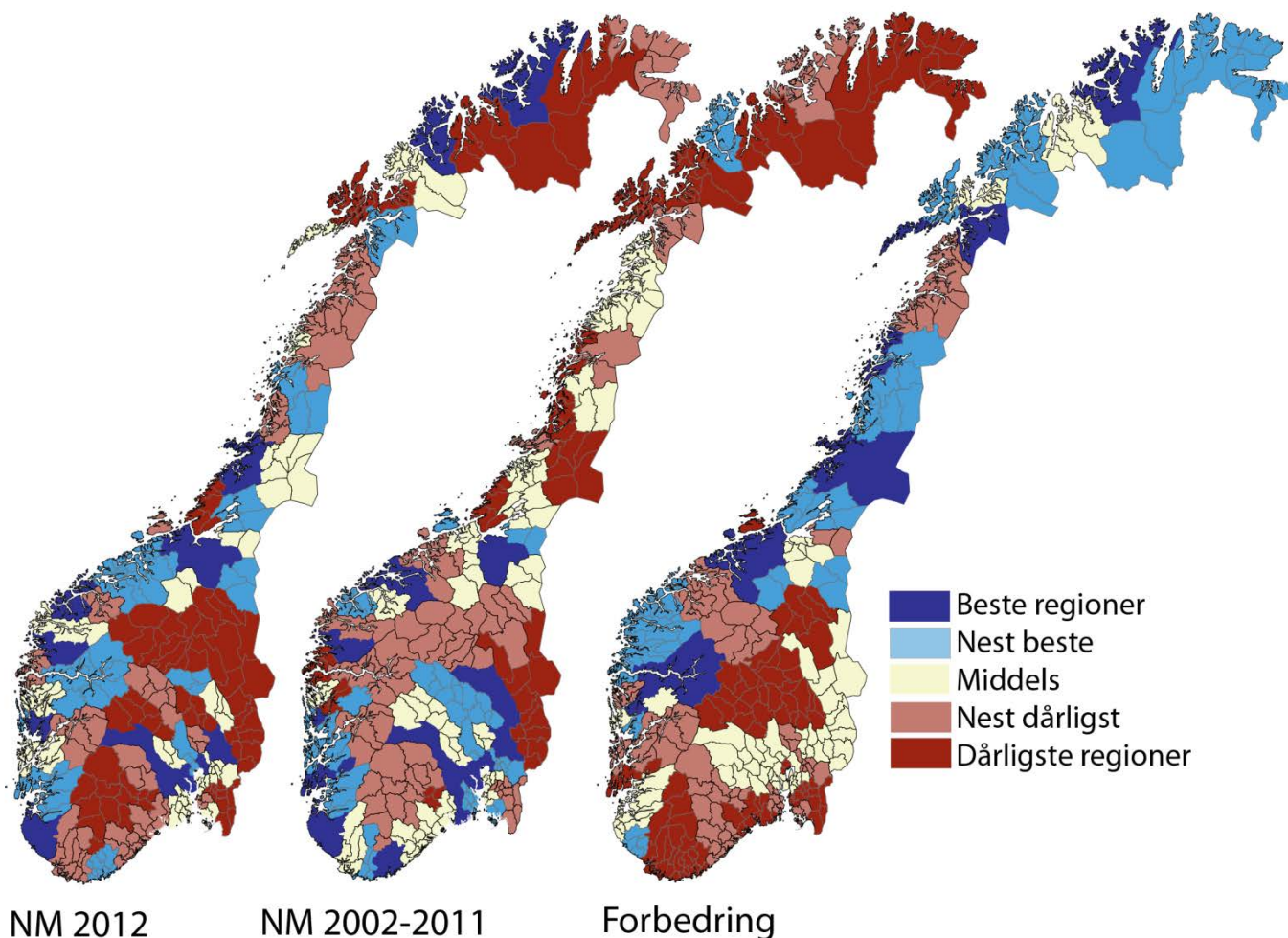
Sauherad er rangert på 326. plass. Sauherad hadde god vekst, men svak lønnsomhet. Sauherad har et lite næringsliv, som trekker ned, og har gjort det svakt i mange av årene. Sauherad blir for de siste ti år derfor rangert blant de 30 svakeste kommunen i landet.

Kommunene i Midt-Telemark har dermed lik profil i 2011, med mange nyetableringer men svakere lønnsomhet og vekst.



Figur 40: Kommunene i Telemarks resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 429 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

Kart med endringer i NæringsNM



Figur 41: Resultater i NæringsNM for regioner, først for det siste året, dernest for den foregående tiårsperioden og til slutt endringene fra tiårsperioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. NæringsNM 2012 er basert på regnskapstall fra 2011.

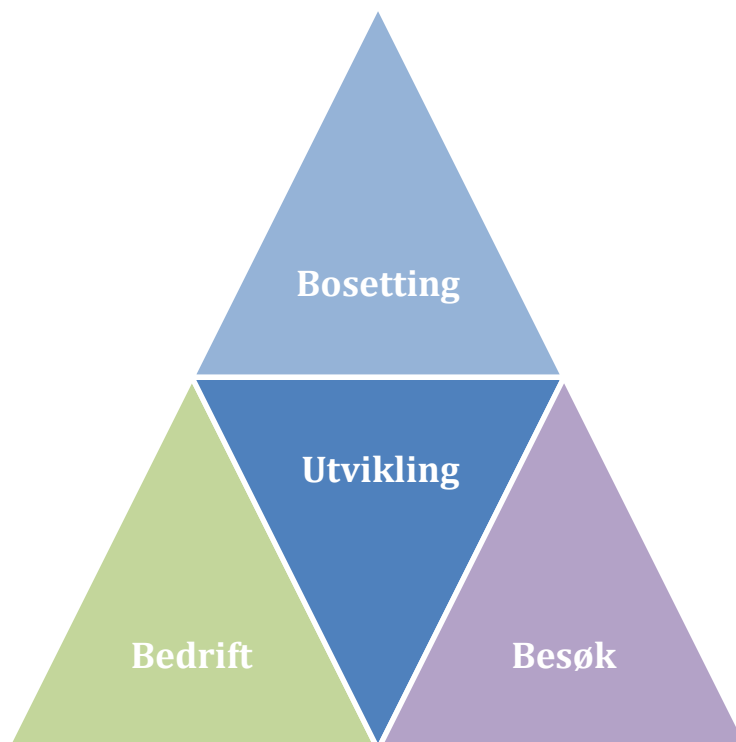
Kartet til venstre viser resultatene for NHOs NæringsNM for det siste året. Som vi ser er mange av de beste regionene lokalisert langs kysten, fra Rogaland og nordover.

I kartet i midten vises resultatene i NæringsNM for de ti årene forut for det siste året. I denne perioden er ikke dominansen fra Vestlandet like tydelig, da det var mange regioner på Østlandet som også var blant de beste. I denne tiårsperioden var resultatene fra Nord-Norge gjennomgående svake, med mange regioner fra Nord-Norge blant de som gjorde det svakest i NæringsNM.

I kartet til høyre vises endringen i regionenes resultater i NæringsNM fra perioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. Da trer det fram et ganske klart mønster. Ingen av regionene på Østlandet har bedre resultater i siste NæringsNM enn i foregående tiårsperiode. De regionene som har forbedret seg mest i 2012 er alle fra Sogn og Fjordane eller de fem nordligste fylkene.

5. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitet har blitt et velbrukt begrep innenfor regional utvikling. Telemarksforsking introduserte Attraktivitetspyramiden i 2010 for å systematisere attraktivitetsbegrepet i en modell for å forklare steders vekst, og da spesielt befolkningsveksten. I Attraktivitetspyramiden skiller vi mellom tre typer attraktivitet: Attraktivitet for bedrifter, for besøk og for bosetting.



Noen steder er gunstige for produksjon av varer og tjenester som kan selges i et større marked. Dette kan være produksjon basert på naturlige forutsetninger, som landbruk, fiske eller gruvedrift. Industriproduksjon har tradisjonelt også blitt lokalisert til steder med bestemte naturlige forutsetninger, som for eksempel fossefall, gode havneforhold eller nærhet til råvarer. I dag er en del tjenester også omsatt i et større marked, det gjelder spesielt teknologiske tjenester. Attraktivitet for denne typen produksjon, som vi kaller attraktivitet for bedrifter, vil dermed være den historiske forklaringen til mange steders vekst.

Attraktivitet for besøk er den andre typen attraktivitet. På steder som tiltrekker seg mange besøkende vil det oppstå mange arbeidsplasser i næringer som kjennetegnes av at kundene må være personlig til

stede. Dette er bransjer som overnatting, servering og butikkhandel. I de siste årene har besøksnæringer som kultur, aktiviteter og underholdning vokst raskt.

Attraktivitet for bosetting er en type attraktivitet som har blitt viktig etter hvert som stadig flere pendler. Når en kan bo ett sted og arbeide et annet sted, oppstår muligheten til at noen steder kan trekke til seg innbyggere uten å ha vekst i arbeidsplasser. Attraktivitet som bosted blir også viktig for næringsutviklingen fordi næringslivet på slike steder vil ha lettere for å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er kombinasjonen av de tre attraktivitetsdimensjonene som gir vekst på et sted. Steder som er attraktive langs alle de tre aksene, vil få høy vekst.

5.1 Bedriftsattraktivitet

Bedriftsattraktivitet er knyttet til basisnæringene, som kjennetegnes av at de produserer varer og tjenester til et større marked. I hovedsak selges slike varer og tjenester ut av regionen hvor produksjonen foregår.

Basisnæringene består av naturbaserte næringer, som fiske, landbruk, havbruk og bergverk, samt industri og teknologiske tjenester, som IT, telekom, og engineering.

Naturbaserte næringer og industri har hatt synkende antall arbeidsplasser i Norge de siste ti årene. Det gjelder også i resten av Europa. Årsaken er at produksjonen blir stadig mer rasjonell slik at samme produksjon kan drives med stadig færre ansatte.

Teknologiske tjenester er en næring i rask vekst når det gjelder antall ansatte.

I Norge er industrien fremdeles størst i antall arbeidsplasser. Det var 265 575 arbeidsplasser i industrien på slutten av 2011. De teknologiske tjenestene hadde på samme tidspunkt 141 384 arbeidsplasser. Naturbaserte næringer hadde 61 319 arbeidsplasser.

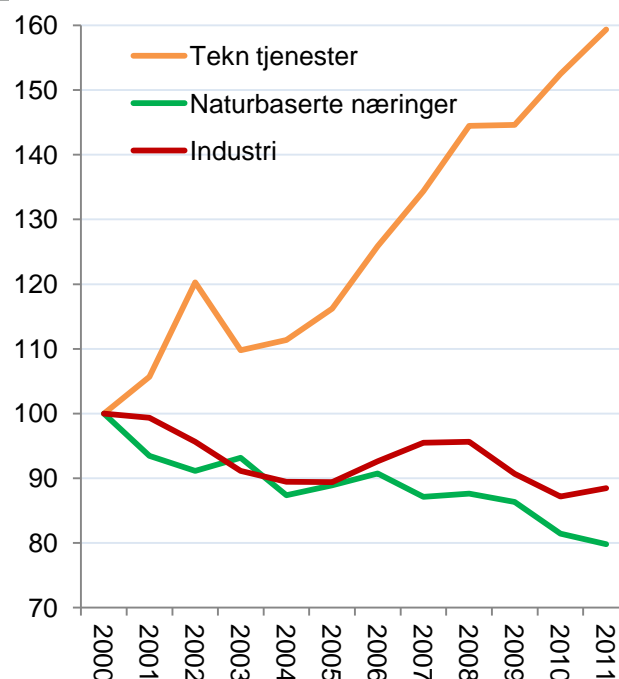
Den sterke veksten i teknologiske tjenester har gjort at basisnæringene har opprettholdt antall arbeidsplasser i Norge siden 2000. I 2011 var det også en liten økning.

5.2 Basisarbeidsplasser i Midt-Telemark

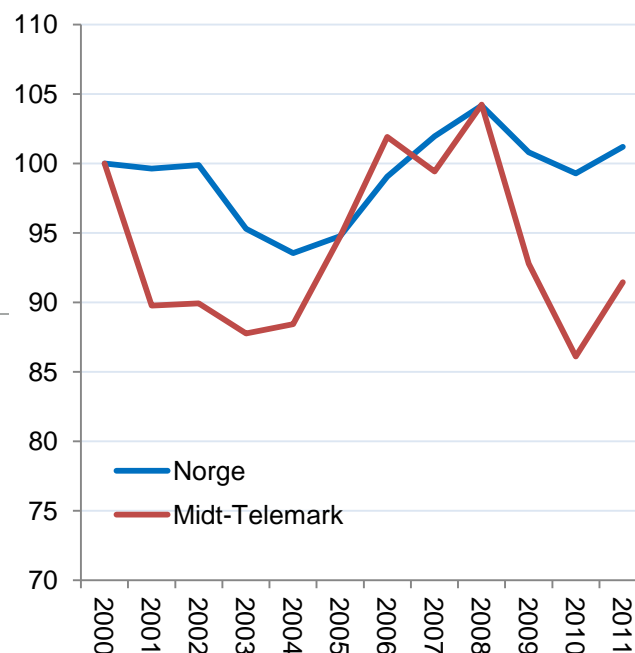
Utviklingen i arbeidsplasser i basisnæringene i Midt-Telemark har variert sterkt.

Det forsvant mange basisarbeidsplasser fra 2000 til 2001, men en vekst fra 2004 til 2006 kompenserte for denne nedgang. Utviklingen lå rundt landsgjennomsnittet i perioden 2005-2008, men fra 2008 til 2010 var det igjen en høy nedgang i basisarbeidsplasser i Midt-Telemark. Det siste året var utviklingen igjen positiv.

I hele perioden etter 2000 har det vært en nedgang på 8,5 prosent i Midt-Telemark, mens det har vært en vekst på 1,2 prosent på landsbasis i samme periode.



Figur 42: Utvikling i de tre kategoriene av basisnæringer i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at utviklingen i 2000=100.



Figur 43: Utviklingen i antall basisarbeidsplasser i Midt-Telemark og Norge, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.3 Vekstimpulser fra basisnæringene, regioner

Vi kan også se på utviklingen i basisnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene på Østlandet som andel av samlet sysselsetting i regionene.

Tabell 10: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i regionen.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Kongsberg/Numedal	-0,1	0,5	-2,0	-1,3	1,0	4,2	2,9	3,9	-0,4	0,1	3,8	1,8
3	Akershus Vest	3,3	3,9	0,1	-0,5	0,7	1,0	1,8	1,9	-0,5	0,9	0,6	0,8
10	Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
24	Drammensregionen	-0,6	-0,1	-0,5	0,2	-0,3	0,0	0,5	0,1	-0,6	-0,2	0,5	0,0
25	Tønsbergregionen	0,0	-0,7	-1,3	0,1	-0,2	0,8	1,0	0,2	-0,8	-0,4	0,3	0,0
28	Vest-Telemark	-1,3	0,3	0,8	-0,3	0,6	1,6	-0,5	0,5	-0,9	-0,9	0,2	0,0
29	Midt-Telemark	-1,6	0,0	-0,3	0,1	1,0	1,1	-0,4	0,7	-1,7	-1,0	0,8	0,0
31	Follo	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,4	0,0	0,0
38	Sandefjord/Larvik	0,0	-0,4	-0,8	0,6	0,3	0,7	0,1	-0,3	-1,0	-0,3	0,1	-0,1
40	Nedre Romerike	-0,8	0,1	-0,4	-0,5	0,1	0,1	0,1	0,3	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1
42	Halden	-0,6	1,1	-1,3	-1,8	-0,2	1,2	1,0	-0,6	-0,8	-0,8	0,4	-0,2
43	Øvre Romerike	-0,4	-0,1	0,2	-0,2	2,2	0,1	-0,3	-0,1	-0,6	-0,8	-0,3	-0,2
44	Hadeland	-0,9	-0,8	-0,1	-0,3	0,1	0,3	0,6	-0,2	-1,2	-0,1	-0,1	-0,2
45	Ringerike/Hole	-1,3	-0,5	-1,1	-0,3	1,1	1,3	0,2	-0,2	-1,2	-0,7	0,0	-0,2
47	Indre Østfold	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	-1,1	-0,5	0,0	-0,2
50	Lillehammerregionen	-0,1	0,6	-0,3	-0,6	0,6	-0,3	0,1	-0,1	-0,6	-0,2	-0,3	-0,2
52	Midt-Gudbrandsdal	0,6	-0,5	1,4	-0,9	-0,2	0,7	-0,2	0,6	-1,1	-0,5	-0,4	-0,2
54	Midt-Buskerud	-1,0	-0,6	-0,9	0,2	0,7	0,2	0,6	-0,2	-1,1	-0,7	-0,3	-0,3
58	Hamarregionen	-0,2	-0,1	-0,3	-0,6	-0,2	0,5	-0,2	-0,5	-0,7	-0,5	-0,1	-0,3
61	Gjøvikregionen	-1,1	0,0	-1,7	-1,1	-0,6	1,1	0,7	-0,8	-1,2	-0,5	0,2	-0,3
64	Mosserregionen	-0,5	-0,1	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,5	-0,6	-1,9	-0,2	-0,1	-0,4
65	Hallingdal	-0,7	-0,3	-0,6	0,3	0,5	0,3	-0,4	-0,6	-0,8	-0,6	-0,3	-0,4
66	Fjellregionen	-1,0	0,6	-1,3	0,0	0,1	0,6	-0,7	0,0	-0,5	-1,1	-0,5	-0,4
67	Nedre Glomma	-0,8	-0,4	-1,1	-0,9	-0,9	0,2	0,3	-0,5	-1,2	-0,4	0,2	-0,4
69	Valdres	0,2	0,8	-0,3	-1,0	-0,3	0,7	-0,6	-0,5	-0,5	-1,1	-0,1	-0,4
70	Grenland	-0,7	-0,7	-2,2	-0,4	0,0	-0,3	-0,5	0,7	-1,0	-0,8	-0,1	-0,4
72	Sør Østerdal	-0,4	-1,1	-0,5	-0,4	-0,6	0,4	-0,5	0,3	-0,7	-0,7	-0,8	-0,4
77	Glåmdal	-1,0	-1,2	-0,6	-0,9	0,2	0,1	-0,3	0,2	-1,4	-1,3	0,0	-0,5
80	Øst-Telemark	-1,3	0,3	-1,1	-1,4	0,9	0,5	-1,0	-0,3	-0,7	-1,4	-0,9	-0,6
81	Nord-Gudbrandsdal	-1,0	0,6	-0,1	-0,8	-0,6	0,4	-1,0	-0,2	-0,5	-1,4	-1,0	-0,7

Kongsberg/Numedal er den regionen i landet med de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene av alle regionene. Kongsberg/Numedal har ikke hatt høyest prosentvis vekst, men har en stor basisnæring i utgangspunktet som gjør at det blir kraftige vekstimpulser når basisnæringene vokser. I gjennomsnitt har basisnæringene bidratt til en sysselsettingsvekst på 1,8 prosent årlig i regionen.

Midt-Telemark blir rangert høyt på Østlandet, og godt over middels blant alle regioner i landet. Dette tross for at vekstimpulsene i snitt har vært verken positive eller negative når vi ser på utviklingen de siste årene. Endring i antall arbeidsplasser i basisnæringer tilsvarer 0,0 prosent endring i samlet sysselsetting. At Midt-Telemark allikevel blir rangert over middels kommer av at flertallet av regioner har hatt nedgang i basisnæringer. Samtidig er det en overvekt av regioner på Vestlandet som har gjort det bra, noe som forklarer hvorfor Midt-Telemark gjør det godt over middels blant regionene på Østlandet.

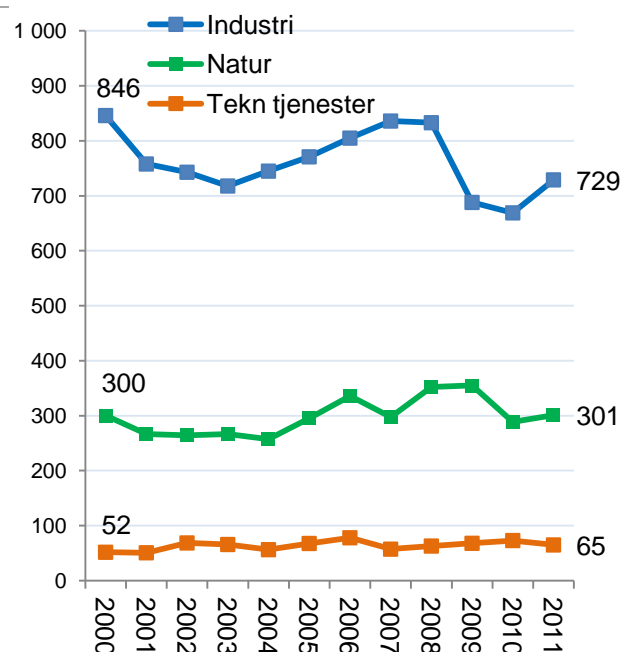
5.4 Basisnæringer spesifisert

Vi kan splitte opp basisnæringene i de tre kategoriene industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester for å se hvordan disse har utviklet seg i Midt-Telemark.

Industrien utgjør størsteparten av basisnæringene i Midt-Telemark. Det var 729 arbeidsplasser i industrien i Midt-Telemark i 2011. Dette er en nedgang fra 846 arbeidsplasser i 2000. Det forsvant 145 industriarbeidsplasser fra 2008 til 2009 alene. Det siste året ble det imidlertid en økning på 60 arbeidsplasser innenfor industrien.

Antall arbeidsplasser i naturbaserte næringer har variert fra 250 til 350 i perioden, men utgjorde 300 arbeidsplasser både i begynnelsen og slutten av perioden.

Det har vært en oppgang fra 52 til 65 arbeidsplasser i teknologiske tjenester i Midt-Telemark.



Figur 44: Antall arbeidsplasser i de tre kategoriene av basisnæringer i Midt-Telemark i perioden 2000-2011.

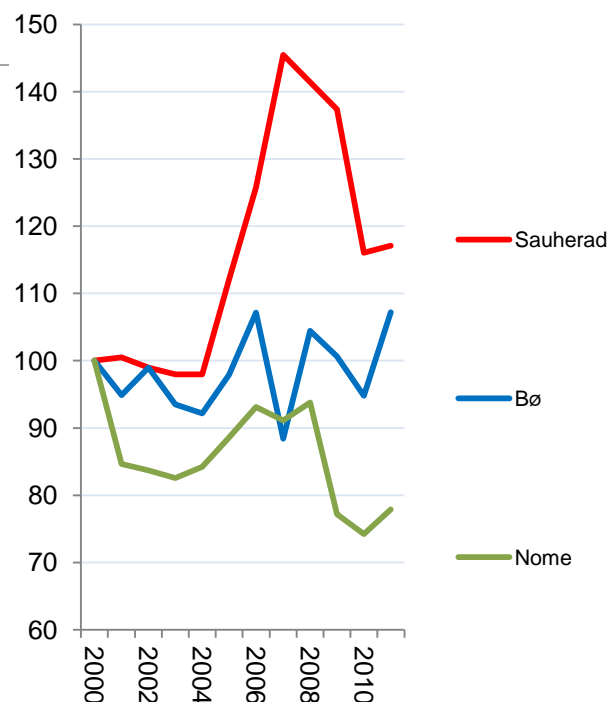
5.5 Basisnæringer i kommunene

I figur 45 ser vi utviklingen av antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Midt-Telemark.

Sauherad hadde en vekst i sine basisnæringer fra 2004 til 2007, men mistet deretter mange av arbeidsplassene. I perioden 2000-2011 har antall arbeidsplasser i basisnæringer i Sauherad økt med 17,1 prosent, men i antall handler denne økningen ikke om mange arbeidsplasser. Sauherad hadde 231 arbeidsplasser i basisnæringer i 2011.

Bø har hatt en økning på 7,2 prosent fra 2000 til 2011, og hadde 311 arbeidsplasser i basisnæringer i 2011.

Det har vært langt flere arbeidsplasser i basisnæringer i Nome enn i de to andre kommunene, men Nome har mistet over 22 prosent av basisarbeidsplassene fra 2000 til 2011. I 2011 var det 553 basisarbeidsplasser i Nome.



Figur 45: Utviklingen i basisnæringer i kommunene i Midt-Telemark, indekset slik at nivået i 2000=100.

5.6 Besøksattraktivitet

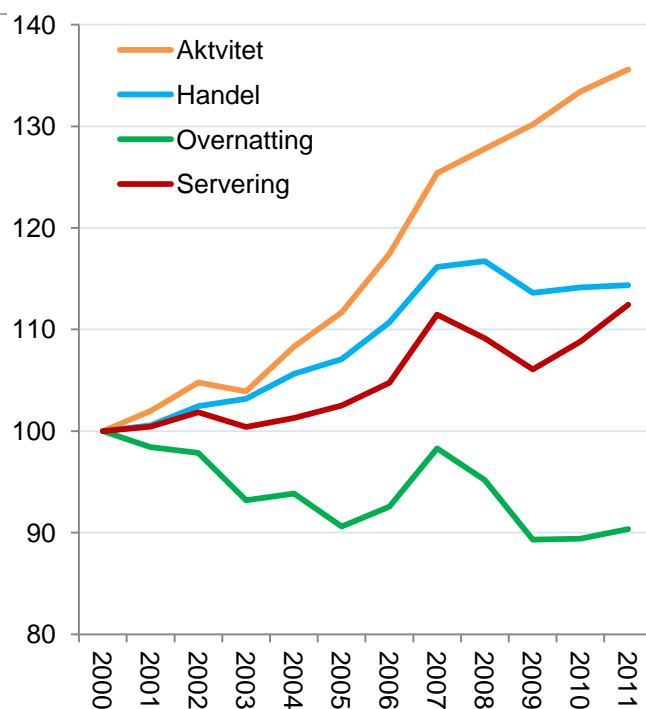
Besøksattraktivitet er knyttet til besøksnæringene, som kjennetegnes av at kundene må være fysisk tilstede. Kundene er derfor enten egne innbyggere, eller besøkende fra andre steder.

Besøksnæringene består av overnatting, servering, butikkhandel og ulike aktiviteter som kultur, underholdning, sport og andre aktiviteter. Her inngår også tjenester som frisører og drosjetransport.

Overnattingsnæringen har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i Norge siden 2000, til tross for at antall overnattingsdøgn har økt. Det viser at denne bransjen har hatt en produktivitetsvekst, på samme måte som industrien.

Antall arbeidsplasser i servering og butikkhandel har hatt sine konjunktursvingninger, men har økt litt mer enn resten av økonomien.

Antall arbeidsplasser innen aktiviteter har hatt klart sterkest vekst, og har nesten ikke blitt påvirket av økonomiske konjunkturer. Antall arbeidsplasser innenfor aktivitetsnæringene har økt med 35 prosent siden 2000.

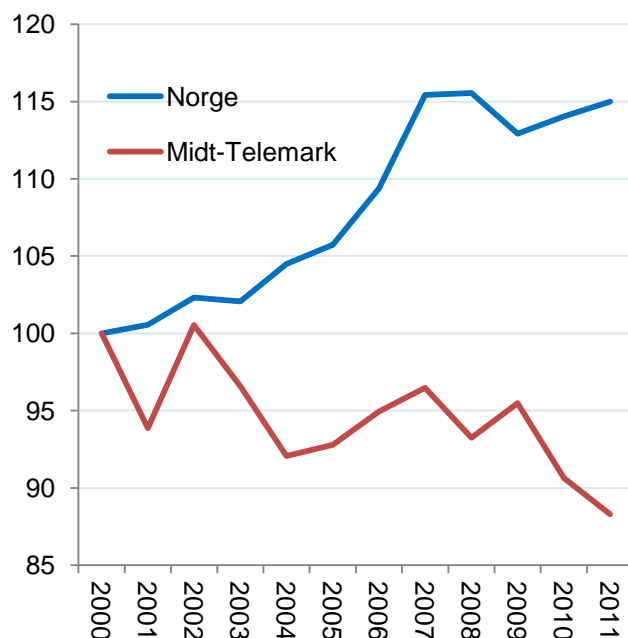


Figur 46: Utvikling i antall arbeidsplasser i de fire besøksnæringene i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.7 Utviklingen i Midt-Telemark

Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge har økt med 15 prosent fra 2000 til 2011. Besøksnæringene fikk en liten nedgang i 2009, ellers har det vært vekst hvert eneste år siden 2000.

Besøksnæringene i Midt-Telemark har hatt en svak utvikling siden 2000. Fra 2000 til 2011 har nesten 12 prosent av arbeidsplassene i besøksnæringene i Midt-Telemark forsvunnet. Differansen mellom utviklingen i Midt-Telemark og resten av landet er dermed på nærmere 27 prosentpoeng.



Figur 47: Utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Midt-Telemark og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.8 Besøksarbeidsplasser i Midt-Telemark

Handel er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Midt-Telemark. Det var 638 arbeidsplasser i butikkhandel i Midt-Telemark i 2011, noe som er en nedgang fra 638 arbeidsplasser i 2000. I de fleste regionene i landet har det vært en økning i handelsnæringen.

Det har samtidig vært en høy nedgang i overnatting, fra 141 arbeidsplasser i 2000 til 49 i 2011. Nesten 100 arbeidsplasser har dermed forsvunnet på få år.

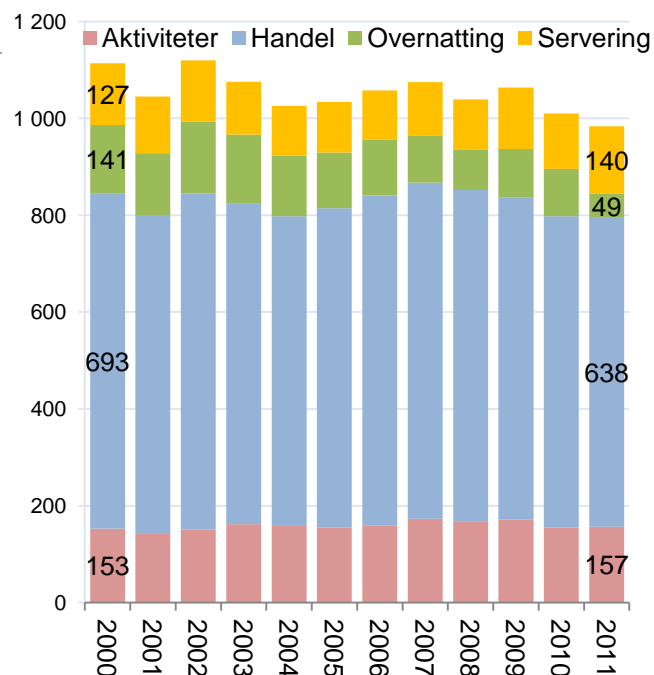
Midt-Telemark har hatt en liten økning i antall arbeidsplasser innenfor aktiviteter og servering. Til sammen har det blitt 17 flere arbeidsplasser i disse to bransjene.

5.9 Overskudd i besøksnæringene

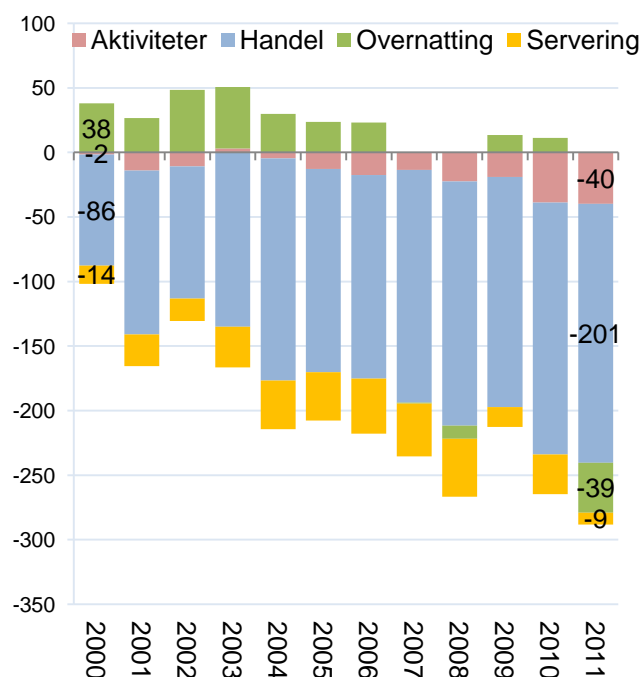
Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er unormalt høye eller lave sammenliknet med innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring tiltrekker personer som bor andre steder, men benytter seg av tilbudet på stedet. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje, der innbyggerne på stedet handler og benytter seg av tilbud andre steder.

Besøksbalansen i Midt-Telemark er vist i figur 49. Midt-Telemark hadde et besøksunderskudd i alle fire besøksnæringene i 2011, som til sammen tilsvarte 288 arbeidsplasser. Det er spesielt et stort underskudd i handel. Underskuddet i handel har vært økende, og utgjorde over 200 arbeidsplasser alene i 2011. Sysselsettingen i handelen har vært økende på landsbasis, men avtagende i Midt-Telemark. Det er tydelig at regionen har en stor handelslekkasje.



Figur 48: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Midt-Telemark i perioden 2000-2011.



Figur 49: Overskudd i besøksnæringene i Midt-Telemark i perioden 2000-2011.

5.10 Vekstimpulser fra besøksnæringene

Vi kan også se på utviklingen i besøksnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i overskudd eller underskudd av antall arbeidsplasser i besøksnæringene i regionene på Østlandet, målt som andel av samlet sysselsetting i regionene.

Tabell 11: Endring i besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

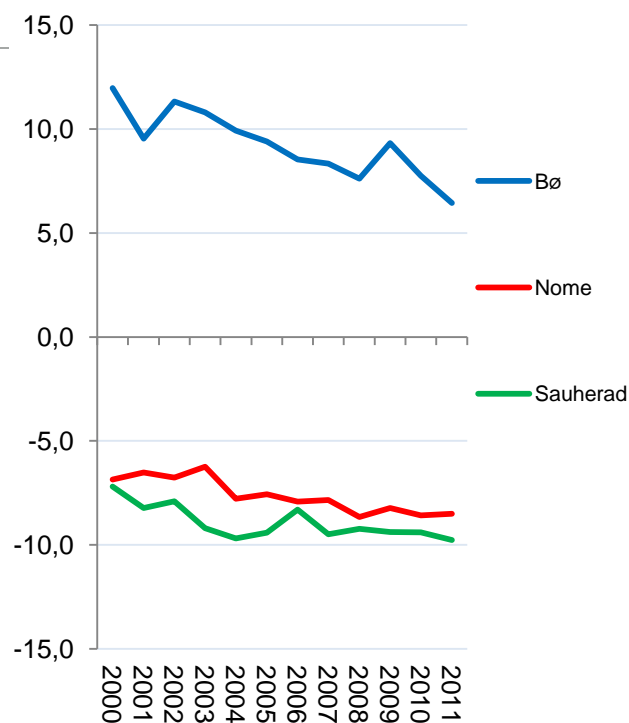
Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
12	Vest-Telemark	-0,16	-0,01	-0,01	0,57	0,09	0,27	-0,33	0,50	-0,28	0,41	0,21	0,2
24	Øst-Telemark	0,27	-0,72	-0,33	0,88	-0,19	-0,48	-0,21	0,17	0,22	0,00	0,43	0,1
34	Akershus Vest	0,37	0,45	-0,33	0,37	-0,22	0,41	0,18	-0,08	-0,34	0,02	0,29	0,1
36	Midt-Buskerud	-0,49	0,44	0,23	0,68	-0,96	-0,23	-0,71	0,92	0,26	-0,35	0,36	0,0
37	Follo	-0,03	0,19	0,05	-0,03	0,14	0,03	-0,03	0,04	0,00	0,18	-0,02	0,0
39	Hadeland	0,47	0,01	0,02	0,39	-0,46	-0,44	-0,47	-0,21	0,98	0,32	-0,17	0,0
42	Øvre Romerike	0,06	-0,32	-0,08	-0,06	0,15	0,01	0,12	0,22	0,15	-0,67	0,41	0,0
47	Grenland	0,02	-0,32	0,26	-0,05	-0,11	0,25	0,36	0,14	-0,11	-0,07	-0,16	0,0
48	Lillehammerregionen	-0,72	-0,01	-0,68	0,52	-0,45	0,90	0,06	0,42	-0,76	0,27	-0,19	0,0
49	Drammensregionen	0,17	-0,08	0,34	0,03	0,11	-0,29	-0,18	0,34	0,06	-0,03	-0,06	0,0
55	Nedre Romerike	0,02	0,04	-0,35	-0,13	0,17	-0,44	0,08	-0,40	0,31	0,06	0,16	0,0
56	Gjøvikregionen	0,12	-0,29	0,16	-0,14	-0,22	-0,20	0,30	0,12	0,25	-0,32	0,01	0,0
60	Sør Østerdal	0,04	-0,88	0,36	-0,50	0,58	0,12	0,17	0,23	0,04	-0,64	-0,06	0,0
61	Glåmdal	0,28	0,24	0,42	-0,21	-0,19	-0,24	-0,71	0,13	0,45	-0,10	-0,02	0,0
62	Fjellregionen	-0,40	0,43	0,05	0,52	0,23	0,21	0,24	-0,35	0,24	0,05	-0,78	0,0
63	Hamarregionen	-0,60	0,30	0,24	-0,13	-0,16	0,16	0,04	-0,04	-0,49	0,15	-0,05	0,0
64	Mossregionen	-0,11	0,18	0,01	0,05	0,28	0,47	0,30	-0,02	0,17	-0,64	-0,45	-0,1
65	Nedre Glomma	0,14	-0,12	-0,18	0,11	0,01	-0,06	-0,09	0,12	-0,04	-0,16	-0,17	-0,1
66	Nord-Gudbrandsdal	-0,69	-0,22	0,33	0,55	0,10	0,74	-0,46	-0,68	-0,47	-0,37	0,48	-0,1
67	Ringerike/Hole	-0,61	0,52	-0,07	-0,09	0,02	-0,23	-0,07	0,12	0,04	0,19	-0,52	-0,1
69	Oslo	0,26	-0,24	-0,08	-0,39	0,14	0,11	-0,15	-0,57	-0,34	0,22	0,19	-0,1
72	Midt-Gudbrandsdal	-0,41	0,02	0,13	-0,82	0,28	0,04	-0,51	1,41	-1,30	-0,53	0,41	-0,1
73	Tønsbergregionen	0,20	0,22	-0,03	0,05	0,33	-0,34	-0,04	-0,25	-0,13	-0,53	0,23	-0,1
74	Kongsberg/Numedal	0,50	0,59	0,23	-0,26	-0,35	0,53	-0,11	0,15	-0,22	-0,04	-0,56	-0,1
75	Halden	-0,29	0,15	-0,12	0,18	-0,44	-0,14	0,19	0,12	-0,76	-0,05	-0,03	-0,1
76	Sandefjord/Larvik	-0,42	0,78	-0,11	-0,23	0,25	-0,16	0,04	0,12	0,26	-0,52	-0,54	-0,1
77	Indre Østfold	-0,21	0,09	0,36	-0,13	0,09	-0,11	-0,24	0,22	-0,07	-0,41	-0,35	-0,1
78	Valdres	0,26	0,17	-0,77	0,55	0,56	-0,20	0,30	-0,55	0,06	-0,65	-0,24	-0,2
81	Midt-Telemark	-0,97	0,73	-0,44	-0,91	0,01	-0,14	-0,51	-0,39	0,83	-0,68	-0,44	-0,2
82	Hallingdal	-0,04	0,19	-1,29	0,13	0,51	-0,17	0,76	-0,29	-0,78	0,06	-1,12	-0,3

Vi kan se at Midt-Telemark kommer svært svakt ut når det gjelder vekstimpulser fra besøksnæringene. I snitt har den negative utviklingen i besøksoverskuddet ført til en nedgang i sysselsettingen på 0,2 prosent de siste årene. Faktisk er det bare to regioner i landet som har hatt en mer negativ impuls fra besøksnæringene enn Midt-Telemark.

5.11 Besøksoverskudd i kommunene

Bø har hatt et besøksoverskudd i alle årene etter 2000, men besøksoverskuddet har vært sterkt avtagende. I 2000 tilsvarte besøksoverskuddet 12 prosent av sysselsettingen i kommunen, mens andelen var redusert til 6,4 i 2011. Det er tydelig at Bø har fungert som et handelssenter, men at denne posisjonen er i ferd med å svekkes.

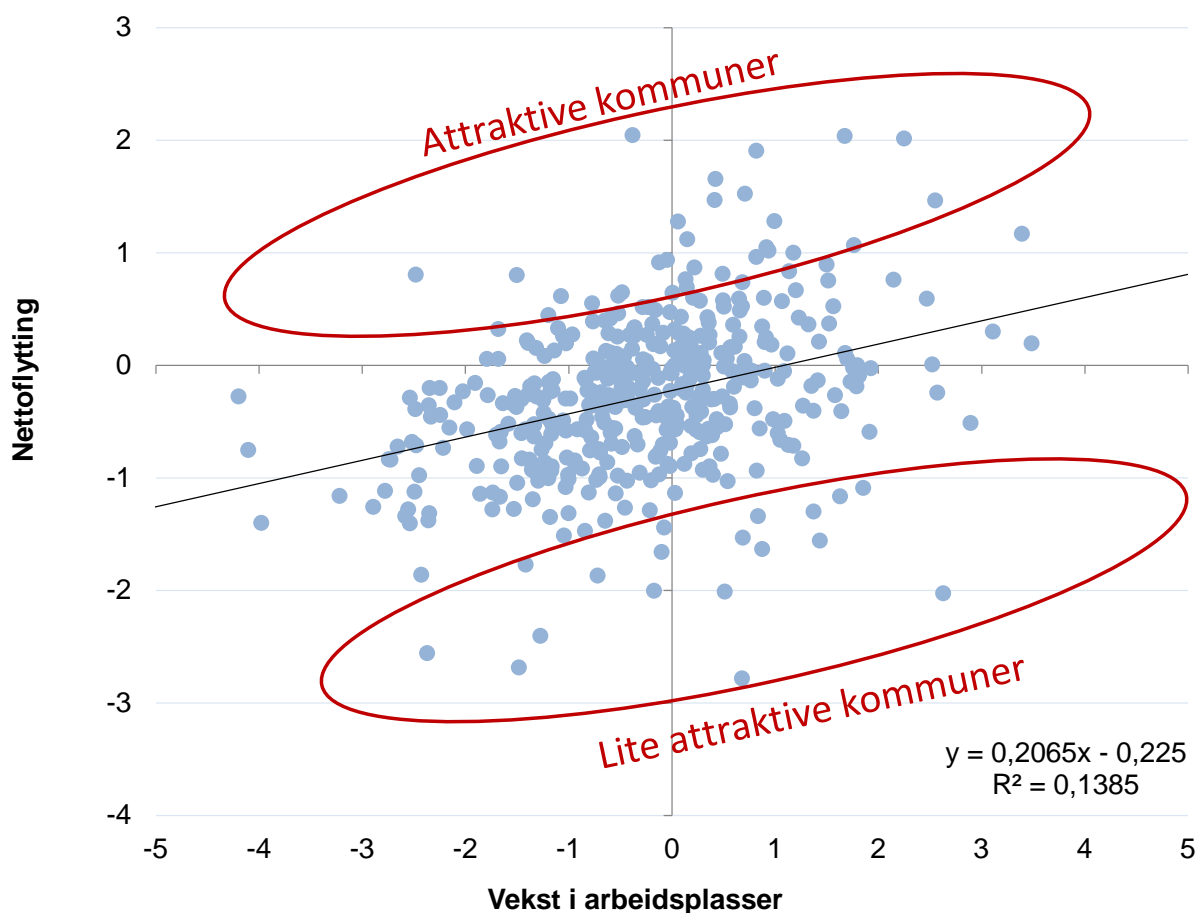
Både Nome og Sauherad har hatt et besøksunderskudd i hele perioden. Besøksunderskuddet har økt noe i perioden, og tilsvarte 8,5 prosent av sysselsettingen i Nome, og 9,8 prosent av sysselsettingen i Sauherad i 2011.



Figur 50: Besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Midt-Telemark i perioden 2000-2011.

5.12 Bostedsattraktivitet - Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret er en modell som Telemarksforskning har utviklet for å analysere om flyttebalansen til et sted skyldes arbeidsplassvekst eller om flyttingen er forårsaket av stedets bostedsattraktivitet. Dette spørsmålet er interessant, fordi det peker på to ulike strategier for vekst: Næringsutvikling eller attraktivitetsutvikling, som er grunnleggende forskjellige.



Figur 51: Illustrasjon av Attraktivitetsbarometeret. Figuren viser kommunenes årlige nettoflytting og kommunenes årlige vekst i arbeidsplasser i treårsperioden 2009-2011.

Attraktivitetsbarometeret tar utgangspunkt i sammenhengen mellom steders nettoflytting og arbeidsplassvekst. Denne sammenhengen er vist med den svarte streken i diagrammet. Det er en positiv sammenheng, slik at om en kommune har vekst i antall arbeidsplasser i en periode, vil det være en høyere sannsynlighet for at kommunen får netto innflytting. Mange kommuner har imidlertid en mye høyere innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det betyr at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som har ført til denne nettoutflyttingen. Dette tilskriver vi kommunes bostedsattraktivitet. Tilsvarende er det kommuner som har mye høyere fraflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Dette vil da bety at kommunen har manglende attraktivitet som bosted. Attraktivitetsbarometeret måler kommunenes attraktivitet som differansen mellom den faktiske nettoflyttingen og den statistisk forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten, den svarte streken i figuren.

5.13 Bostedsattraktivitet i Midt-Telemark

I figur 52 har vi vist hvordan den relative nettoflyttingen og arbeidsplassveksten i de 83 regionene har variert i de ni siste treårsperiodene. Midt-Telemarks plassering i disse periodene er markert med de røde prikkene.

Midt-Telemark har vært plassert til venstre i de fleste periodene, noe som viser at regionen har hatt en svakere arbeidsplassutvikling enn middels. Nettoflyttingen til regionen har imidlertid ligget nært eller over forventningslinjen i disse periodene. Dermed har Midt-Telemark vært middels og over middels attraktiv som bosted. Perioden 2002-2004 er den eneste der arbeidsplassutviklingen var over middels. Samtidig var ikke nettoflyttingen høyere enn tidligere perioder. I denne perioden var Midt-Telemark under middels attraktiv. Det ser dermed ikke ut som at variasjon i arbeidsplassvekst har stor betydning for nettoflyttingen. Dette har antagelig sammenheng med at Midt-Telemark har stor pendling til andre regioner, og er dermed mindre avhengig av arbeidsplassutvikling i egen region.

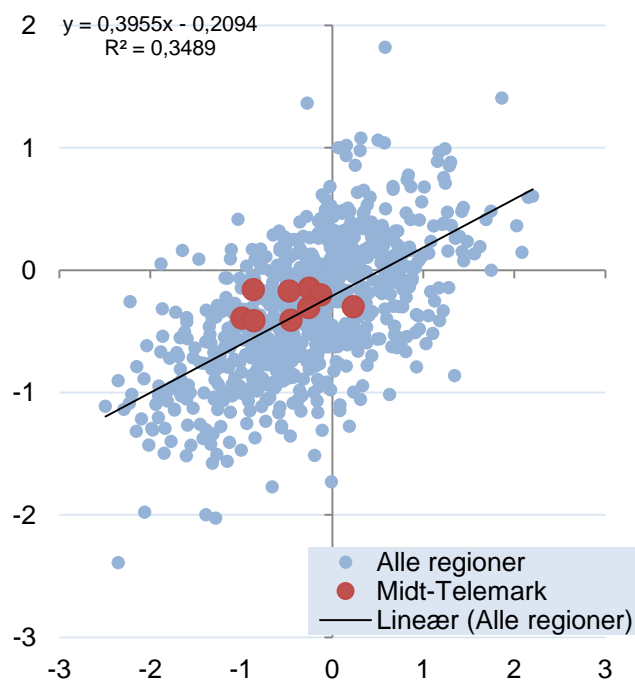
5.14 Bostedsattraktivitet i kommunene

Vi kan også måle bostedsattraktiviteten til kommunene i Midt-Telemark. I figur 53 ser vi situasjonen i den siste treårsperioden vi har tall for.

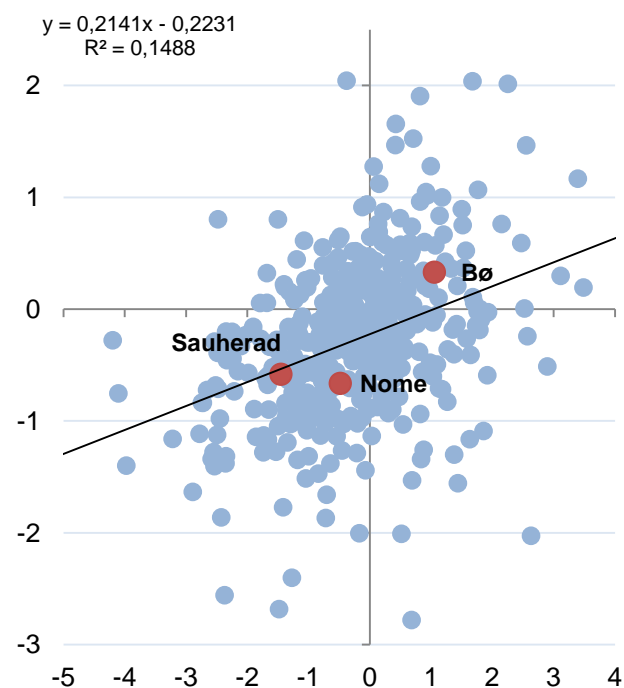
Bø hadde god vekst i arbeidsplasser, og har samtidig hatt en netto innflytting som har vært høyere enn forventet. Bø framstår dermed attraktiv for bosetting i denne perioden.

Sauherad har hatt en utvikling i antall arbeidsplasser som har vært godt under middels. Samtidig har nettoflyttingen vært nesten som forventet, og Sauherad har dermed en bostedsattraktivitet som nesten er middels.

Nome hadde også en utvikling som var svakere enn middels, men ikke like svak som Sauherad. Nome har imidlertid hatt en svakere nettoflytting enn forventet, og framstår dermed som under middels attraktiv for bosetting.



Figur 52: Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst for regionene i de ni siste treårsperiodene. Midt-Telemark er markert i rødt.



Figur 53: Bostedsattraktiviteten i kommunene i Midt-Telemark i perioden 2008-2011.

5.15 Profiler

Vi kan bruke Attraktivitetspyramiden til å beskrive profilen til en region. Vi ser da ikke på utviklingen, men på nivået til basis- og besøksnæringene. Dette måler vi som bedrifts- og besøksnæringenes andel av samlet sysselsetting i regionen. Samtidig ser vi på andel av de sysselsatte som pendler, slik at vi får et mål på regionen er en bostedsregion eller arbeidsregion.

Midt-Telemark er rangert som nummer ni av 83 regioner i landet med hensyn til andel som pendler ut av regionen. Midt-Telemark kan dermed karakteriseres som en bostedsregion, der bosettingen først og fremst er basert på at de sysselsatte bor i regionen, men pendler ut for å jobbe. Midt-Telemark var rangert som nummer ti i 2000 for andel som pendlet ut.

Midt-Telemark var rangert som nummer 33 for andel besøksnæringer i 2000, men har blitt sterkt svekket langs denne akse. I 2011 ble regionen rangert som nummer 64 for andel besøksnæringer.

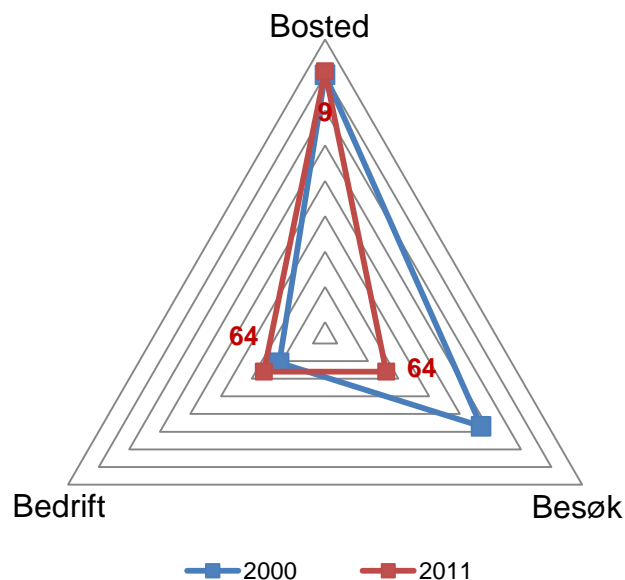
Midt-Telemark har styrket seg litt langs bedriftsakse, fra plass nummer 69 til 64, men andel sysselsetting i basisnæringer er fortsatt lavt.

I figur 55 ser vi hvordan andelen av sysselsettingen i Midt-Telemark fordeler seg på basisnæringer, besøksnæringer, anna privat virksomhet samt de offentlige sektorene, og til slutt pendling ut av regionen.

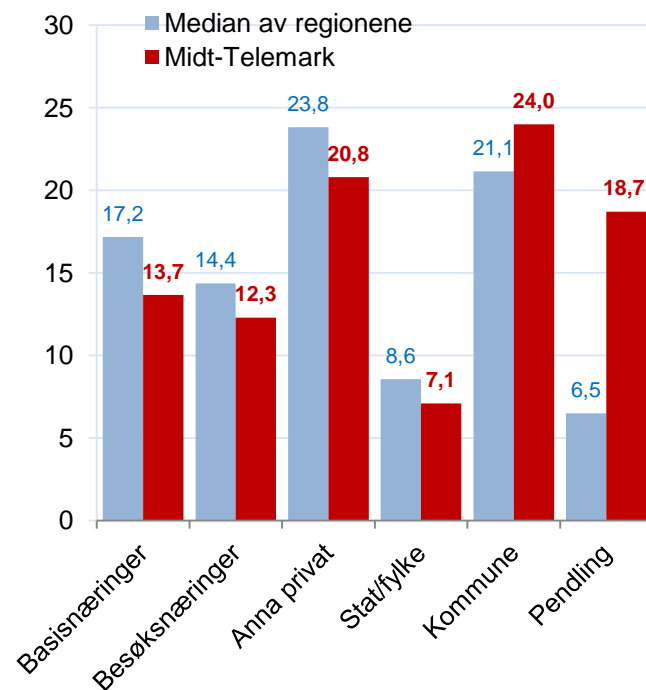
Her ser vi at andelen som pendler ut av Midt-Telemark er 18,7 prosent. Dette er langt over landsgjennomsnittet på 6,5 prosent. De fleste regionene har utpendling, men få så høyt som i Midt-Telemark.

Når pendlingen er såpass høy, blir andelen som jobber i de ulike bransjene i regionen fort lavere enn i landet ellers. I Midt-Telemark gjelder dette både basisnæringer og besøksnæringer, samt annen privat virksomhet og stat og fylke. Basisnæringene i regionen utgjør 13,7 prosent av samlet sysselsetting, mens besøksnæringene utgjør 12,3 prosent.

Den eneste bransjen der andel sysselsetting er høyere enn gjennomsnittet er i kommunal sektor. 24 prosent av sysselsettingen er knyttet til kommune-sektoren, mot 21,1 prosent på landsbasis.



Figur 54: Rangeringen til Midt-Telemark i forhold til de 83 regionene med hensyn til nivået til bedrifts- og besøksnæringene, samt andelen som pendler ut.



Figur 55: Andel av samlet sysselsetting i Midt-Telemark, sammenliknet med middelverdier (median) av regionene.

5.16 Kommuneprofiler

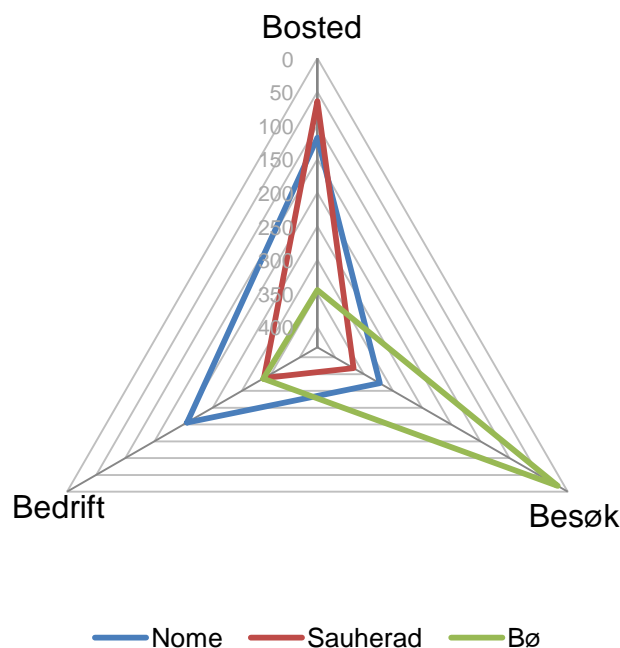
Kommunene kan også beskrives med samme profiler som vi anvendte på regionene på forrige side. Kommunene har hver for seg ganske ulike profiler, som kan være annerledes enn profilen til regionen.

Bø er en utpreget besøkskommune, og er rangert som nummer 17 i landet for andel sysselsetting i besøksnæringer. Bø er samtidig lavt rangert for andel sysselsetting i basisnæringer og har netto innpendling til kommunen.

Sauherad er en utpreget bostedskommune, og er rangert som nummer 64 i landet for andel som pendlet ut av kommunen i 2011. Nettoutpendlingen tilsvarte 34 prosent av sysselsettingen dette året. Sauherad er samtidig lavt rangert for andel sysselsetting i basisnæringer og besøksnæringer.

Nome har også mye netto utpendling, og er rangert som nummer 118 i landet på bostedsaksen. Nome har samtidig over middels andel sysselsetting i basisnæringer, der kommunen er rangert som nummer 206. Nome er rangert under middels for besøksnæringer.

Profilen til de tre kommunene i Midt-Telemark skiller seg altså mye i fra hverandre. Det å ha kommuner med ulik profil i en region er antakelig en styrke. Det betyr imidlertid at en må ha en regional utviklingsstrategi som tar hensyn til dette. En strategi er å forsøke å styrke kommunene der de er gode fra før. Ulempen med denne strategien er at det vil øke enkelt kommunenes sårbarhet, men det kan hende at det likevel er hensiktsmessig for regionen samlet sett. Hvis det er mye pendling mellom kommunene, betyr det ikke så mye om arbeidsplassveksten varierer mellom kommunene, så lenge det blir vekst samlet sett.



Figur 56: Rangeringen til kommunene Midt-Telemark i forhold til de 429 kommunene i landet med hensyn til nivået til bedrifts- og besøksnæringerne, samt andelen som pendler ut.

5.17 Oppsummering av utviklingstrekk

I figur 57 og 58 viser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i Midt-Telemark for de ulike kategoriene. I figur 57 er utviklingen indeksert slik at vi ser utviklingen i antall arbeidsplasser i forhold til hverandre, mens i figur 58 har vi trukket fra veksten på landsbasis, slik at vi ser utviklingen relativt til resten av landet.

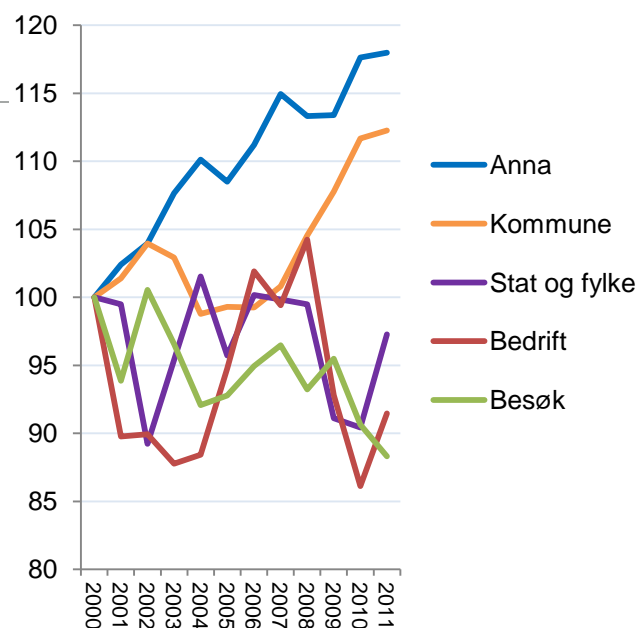
Kategorien «anna» har vokst raskest i Midt-Telemark. Dette er privat næringsliv som ikke er definert som besøks- eller basisnæringer. Kommunal sektor har også vokst sterkt de siste årene. Disse bransjene er knyttet til befolkningsstørrelsen, og blir stimulert av økt bosetting i regionen.

Når vi relaterer veksten i de ulike næringene mot veksten på landsbasis i figur 58, ser vi at det er det har vært sterkere vekst i kategorien «anna» i Midt-Telemark enn ellers i landet. Kommunal sektor har derimot ikke økt like sterkt som i resten av landet, til tross for den sterke veksten i vi kan se i figur 57.

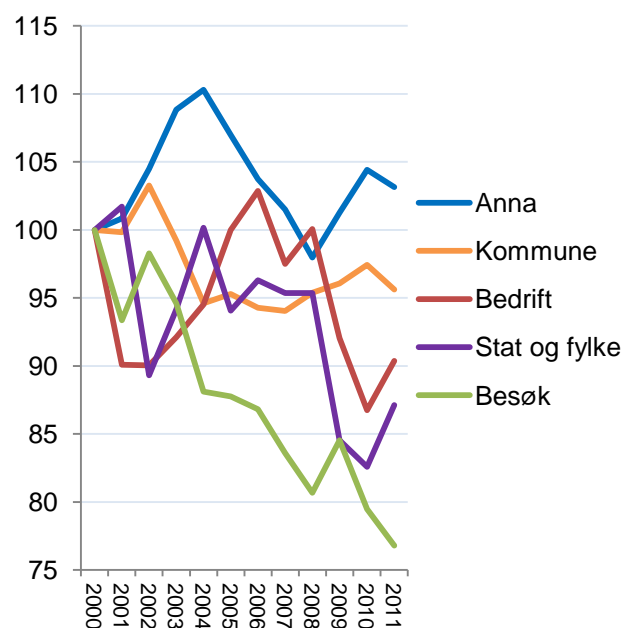
De andre bransjene har hatt nedgang, og vi kan se i figur 58 at nedgangen har vært sterkere enn i resten av landet. Det har spesielt vært en langt svakere utvikling i besøksnæringer enn i resten av landet. Dette er en bransje som har hatt vekst på landsbasis, men altså nedgang i Midt-Telemark.

Også stat og fylke har hatt nedgang i Midt-Telemark, mens disse sektorene har vokst ellers i landet. Dermed har arbeidsplassutviklingen i stat og fylke bidratt negativt til veksten i regionen.

Videre så har antall arbeidsplasser i basisnæringer hatt en langt svakere utvikling enn landsgjennomsnittet. Dette er en bransje som har hatt nedgang på landsbasis. Samtidig har vi tidligere sett at mange regioner i landet har hatt enda sterkere nedgang enn Midt-Telemark.



Figur 57: Utvikling i antall arbeidsplasser i Midt-Telemark, indeksert slik at nivået i 2000= 100.



Figur 58: Utvikling i antall arbeidsplasser i Midt-Telemark relativt til utviklingen på landsbasis, indeksert slik at nivået i 2000= 100.

6. Regional vekstkraft

Befolkningsframskrivningene til SSB viser hvordan ulike nasjonale forutsetninger vil påvirke befolkningsutviklingen regionalt, når historiske flyttemønstre framskrives. Hensikten i dette kapitlet er å se hvordan utviklingen i en kommune, region eller fylke vil påvirkes dersom en lykkes i å forsterke arbeidsplassveksten eller å forbedre bostedsattraktiviteten. Vi er dermed ute etter å se på hvilket rom det er for den enkelte kommune, region eller fylke til å påvirke egen utvikling.

Basisalternativet

Vi ønsker å lage ulike scenarier for framtidig utvikling, basert på om den regionen vi studerer lykkes eller mislykkes med sin næringsutvikling, attraktivitetsutvikling eller begge deler. Vi må da ha et basis-scenario som de ulike scenariene relateres til. Basis-scenariet er bygd opp i tre trinn:

Først tar vi hensyn til at de ulike regionene har forskjellig alders- og kjønnsfordeling, og at fruktbarheten er forskjellig. Dette viser hvilken naturlig befolkningsvekst som de ulike regionene vil få. Data for dette kan vi hente direkte fra SSBs befolkningsframskrivninger der de har et alternativ som heter «ingen flytting».

Dernest må vi gjøre forutsetninger om nivået til nettoinnvandringen til Norge. Dette henter vi også fra SSBs middelalternativ MMMM.

Til slutt må vi gjøre noen antakelser om det relative flyttemønsteret mellom de ulike regionene. Da forutsetter vi at hver enkelt region vil ha samme bostedsattraktivitet i framtiden som gjennomsnittet mellom 2001 og 2011, og at hver enkelt region får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge.

Gjennom disse tre leddene får vi et basisscenario for alle kommuner, regioner og fylker i Norge. Disse basissceneriene vil være basert på mange av de samme nasjonale forutsetningene som SSBs middel-framskrivning og bli ganske like for de fleste steder, men avvike noe, spesielt for enkeltkommuner.

I de neste kapitlene gjør vi rede for basisscenariet i mer detalj.

Scenariene

Når vi har basisscenerier som utgangspunkt, kan vi modellere hvilken befolkningsvekst som en region kan få dersom de lykkes med sin næringsutvikling og får en bedre arbeidsplassvekst enn andre deler av landet. Samtidig vil vi vise hvordan utviklingen blir dersom regionen greier å forbedre bostedsattraktiviteten. Disse danner til sammen det beste scenariet der regionen både får høy vekst i arbeidsplasser og samtidig en forbedring i bostedsattraktiviteten.

Et spørsmål som da må avklares, er hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk at en region kan oppnå? Og tilsvarende må vi sette en verdi på hvor stor forbedring i bostedsattraktivitet som det er realistisk å forutsette.

Vi bruker da den historiske utviklingen fra 2000 til 2011 til å bestemme verdier for hva som er realistiske alternativer for vekstscenariene. Disse verdiene vil være ulike for kommuner, regioner og fylker. For kommuner vil variasjonen være mye større enn for fylker, og dermed vil potensialet for forbedring også være større.

Vi lager deretter scenarier for hva som skjer dersom næringsutvikling og bostedsattraktivitet utvikler seg negativt, etter samme metode.

Resultatet blir at vi får synliggjort hvilket utviklingsrom som de ulike kommunene, regionene og fylkene har for framtidig utvikling, og som kan påvirkes gjennom egen næringsutvikling og egen attraktivitetsutvikling.

6.1 Naturlig vekst

SSBs framskrivningsalternativ «ingen flytting» er basert på prognoser over utviklingen av levealder og fruktbarhet. Dette er forhold som har vært ganske stabile historisk, og dermed er usikkerheten framover forholdsvis liten.

Kommunene har ulikt utgangspunkt med hensyn til befolkningens sammensetning. Noen steder har små andeler eldre og tilsvarende høye andeler av kvinner i fruktbar alder. Slike steder vil få et høyt fødselsoverskudd, mens andre steder har høyere andel eldre og små andeler kvinner i den fruktbare aldersgruppen. I slike steder vil det bli flere døde og færre fødte, og vil få fødselsunderskudd.

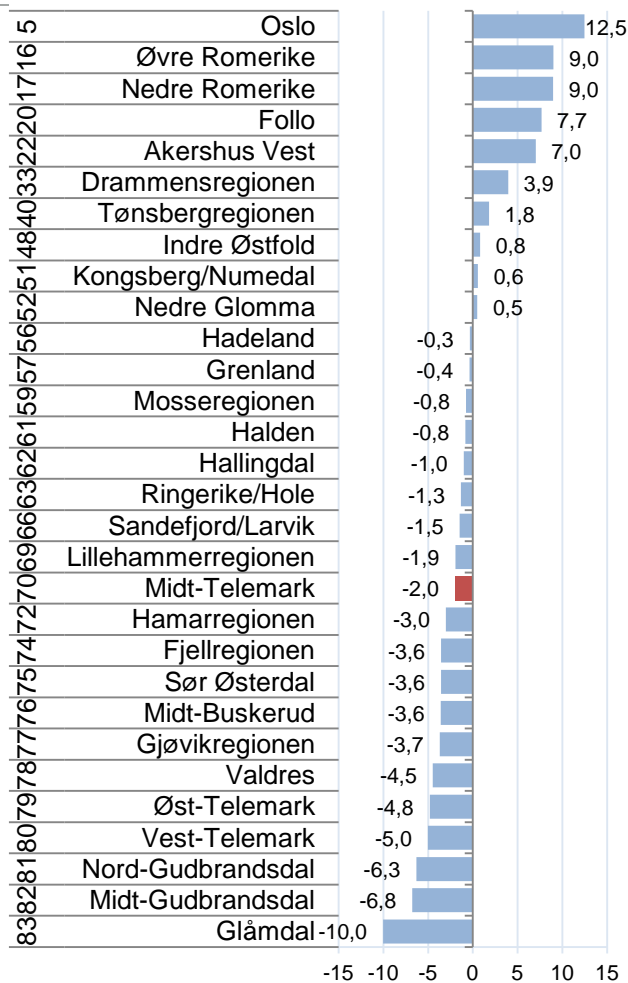
Fylkene har også historisk hatt ulik fruktbarhet, og mønstrene i fruktbarhet har vært ganske like i mange tiår. Rogaland og Sogn og Fjordane har tradisjonelt hatt høy fruktbarhet, mens Hedmark, Oppland og Telemark har hatt lav fruktbarhet.

I figur 59 ser vi hvordan befolkningsveksten i regionene på Østlandet vil bli dersom det ikke skjer flytting til og fra hvert enkelt fylke.

Det er stor variasjon på hvordan regionene er rigget for framtidig naturlig vekst. Oslo vil få vekst på 12,5 prosent uten flytting, mens Glåmdal vil få nedgang på 10 prosent. Regionene på Østlandet vil generelt få lav naturlig vekst, fordi fruktbarheten er lavere enn i de andre landsdelene.

Midt-Telemark vil få en nedgang uten flytting på 2,0 prosent av folketallet. Dette rangerer Midt-Telemark som nummer 70 av 83 regioner i landet når det gjelder framskrevet naturlig vekst. Det er dermed bare tolv regioner i landet som er rangert lavere. Vi kan samtidig se i figur 59 at de fleste av disse ligger på Østlandet.

Når vi skal lage framtidsscenarioer, trekker vi med oss tallene fra denne framskrivningen.



Figur 59: Framskrevet befolkningsvekst i regionene på Østlandet i SSBs framskrivning "ingen flytting" i perioden 2012 til 2040. Rangering med hensyn til de 83 regionene i landet er vist til venstre.

6.2 Framtidig flytting

Det som skaper den store usikkerheten i befolkningsframskrivingene, er framtidig flytting. Når vi skal lage regionale scenarier, har vi to forhold knyttet til flytting som skaper usikkerheten.

Det første er hvilken innvandring som Norge vil få i årene framover. I befolkningskapitlet viste vi hvordan SSB har laget tre alternative framskrivninger for nettoinnvandring til Norge. I våre scenarier for framtidig flytting vil vi ta utgangspunkt i det midlere alternativet. Det betyr at vi legger til grunn at Norge vil få en befolkningsvekst samlet sett tilsvarende det midlere alternativet.

Det andre forholdet som skaper stor usikkerhet, er den interne flyttingen mellom ulike steder i Norge. SSB har i sine framskrivninger forutsatt at de regionale flyttemønstrene fra de siste årene skal fortsette. I våre framtidsscenarier vil vi gjøre andre forutsetninger, der vi bruker Attraktivitetsbarometeret som modell. I Attraktivitetsbarometeret dekomponerer vi nettoflyttingen til en region i en del som skyldes arbeidsplassvekst, og en annen del som skyldes bostedsattraktivitet.

Bostedsattraktiviteten i fylkene er vist i tabell 12. Der ser vi at bostedsattraktiviteten er ganske stabil over tid. De åtte fylkene med høyest bostedsattraktivitet i den siste perioden 2009-2011 hadde også høyest bostedsattraktivitet i den første perioden, 2003-2005.

Variasjonen i arbeidsplassveksten varierer mye mer, som vi kan se i tabell 13. Et fylke med høy arbeidsplassvekst har ofte lav arbeidsplassvekst i neste periode og omvendt.

Vi lager derfor et basisscenario der steders bostedsattraktivitet forutsettes å være ved, mens arbeidsplassveksten antas å være lik landsgjennomsnittet. Dette gir et basisscenario som er ganske likt med SSBs middelframskrivning. Forskjellen er at steder som har hatt arbeidsplassnedgang de siste årene, med dertil svekket flyttebalanse, kommer bedre ut, mens steder som har fått innflytting på grunn av over middels arbeidsplassvekst kommer svakere ut.

Tabell 12: Bostedsattraktivitet i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Buskerud	0,1	0,3	0,5
Østfold	0,6	0,3	0,5
Vestfold	0,3	0,3	0,4
Akershus	0,4	0,4	0,4
Oslo	0,6	0,8	0,4
Aust-Agder	0,0	0,1	0,3
Hedmark	0,2	0,0	0,2
Hordaland	-0,1	-0,1	0,1
Telemark	0,0	-0,1	0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,3	0,0
Vest-Agder	-0,2	-0,2	0,0
Sør-Trøndelag	0,0	0,3	0,0
Oppland	-0,1	0,0	0,0
Rogaland	0,0	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,1	-0,3
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,4	-0,4
Nordland	-0,2	-0,5	-0,4
Troms	-0,1	-0,2	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,6

Tabell 13: Årlig arbeidsplassvekst i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Rogaland	0,7	1,6	1,1
Akershus	0,3	0,6	0,6
Finnmark	0,0	-1,1	0,5
Hordaland	0,7	0,6	0,2
Oslo	-0,8	-0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,9	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	0,3	-0,5	0,0
Møre og Romsdal	-0,3	-0,2	0,0
Nordland	-0,6	-0,9	-0,1
Vest-Agder	1,0	0,8	-0,2
Troms	-0,3	-1,2	-0,2
Sogn og Fjordane	-1,0	-1,7	-0,2
Buskerud	0,2	0,2	-0,4
Aust-Agder	0,1	0,3	-0,5
Oppland	-0,2	-1,2	-0,7
Østfold	-0,7	-0,2	-0,8
Vestfold	-0,1	-0,1	-0,9
Hedmark	-0,4	-0,7	-1,0
Telemark	-0,5	-0,6	-1,2

6.3 Basisalternativet

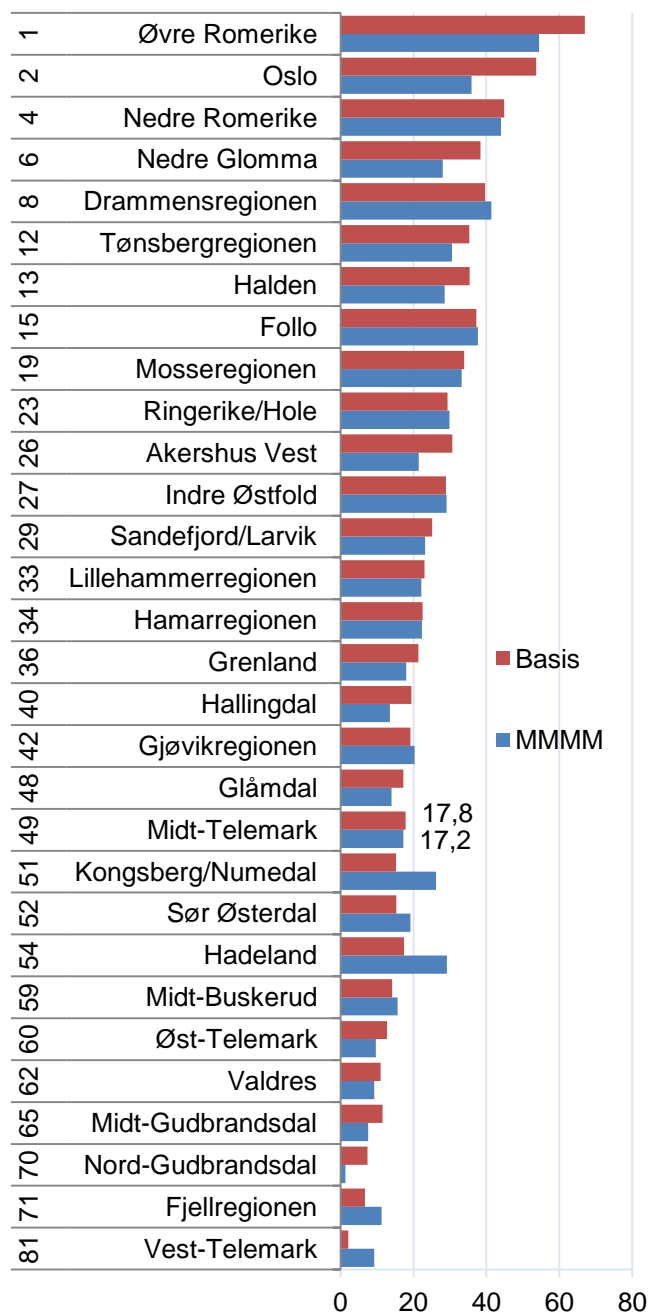
I basisscenariet har vi tatt utgangspunkt i SSBs framskrivninger om innvandringen til Norge, og samtidig brukt tall for befolkningsvekst i de enkelte stedene uten flytting.

Utgangspunktet for scenariene vi skal presentere er at hvert enkelt område får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge, mens områdets bostedsattraktivitet de siste ti årene videreføres.

Forskjellen mellom vårt basisscenario og SSBs middelframskrivning vil da være at vi har dekomponert de historiske flyttmønstrene i én del som skyldes arbeidsplassvekst og én del som er forårsaket av bostedsattraktivitet. Vi har da ikke regnet med at flytting som skyldes forskjeller i arbeidsplassvekst vil fortsette.

Forskjellen mellom SSBs middelframskrivning og vårt basisalternativ blir større dess mindre områder vi ser på. Basisscenariet og SSBs middelframskrivning er vist i figur 60.

Det er ikke mye som skiller de to alternativene for Midt-Telemark, men basisalternativet er noe mer optimistisk enn SSB. SSB framskriver en vekst på 17,2 prosent i sin middelframskrivning, mens basisscenariet viser en vekst på 17,8 prosent. Det kommer av at basisscenariet legger til grunn at alle regionene får gjennomsnittlig arbeidsplassvekst, mens SSB har en metode som framskriver arbeidsplassveksten implisitt. Arbeidsplassutviklingen i Midt-Telemark vil i basisscenariet dermed bli bedre enn det den har vært de siste årene. Samtidig forutsettes det at bostedsattraktiviteten, som har vært litt over middels i Midt-Telemark, videreføres.



Figur 60: Befolkningsvekst fra 2012 til 2040 etter SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet.

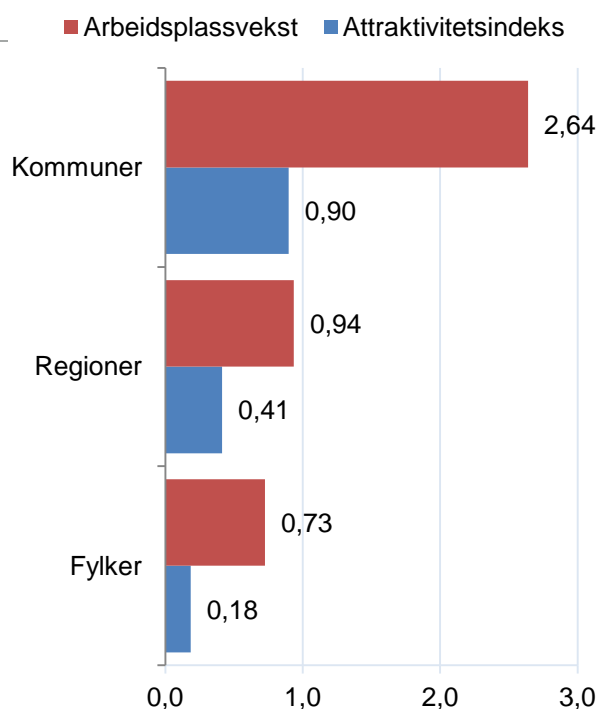
6.4 Scenarier

Vi har et basialternativ som framskriver den historiske bostedsattraktiviteten samtidig som den forutsetter at arbeidsplassveksten blir lik landsgjennomsnittet. Det neste vi ønsker å få fram, er hvilken utvikling en kommune, region eller fylke vil få dersom de lykkes med å få en god arbeidsplassvekst, om de lykkes med å øke bostedsattraktiviteten og om de lykkes på begge fronter.

Vi har valgt å lage seks ytterligere scenarier, med basisscenariet som utgangspunkt. Ett scenario som viser resultatet av bedre arbeidsplassutvikling, ett som viser resultatet av bedre bostedsattraktivitet og ett som viser resultatet av både bedre bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling samtidig. På samme måte har vi laget scenarier for resultat av lavere bostedsattraktivitet, arbeidsplassutvikling og både svak bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling.

For å lage disse scenariene må vi først definere hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk å kunne forvente, og hvor stor forbedring av bostedsattraktivitet som det er rimelig å kunne oppnå. Dette er gjort ved å se på variasjonene i arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet i perioden 2000 til 2011. Vi har delt alle fylker, regioner og kommuner i fire grupper, og deretter sett på hvor høy vekst den beste fjerdedelen har hatt. Figur 61 viser gjennomsnittet av den beste kvartilen av fylker, regioner og kommuner for arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Bostedsattraktivitet er her målt med attraktivitetsindeksen. I figuren kan vi se at variasjonene for kommuner er større enn for fylker, derfor blir også verdiene større.

Disse gjennomsnittsverdiene er deretter brukt i scenariene. Det betyr at en kommune, region eller fylke oppnår en årlig arbeidsplassvekst som er lik den gjennomsnittlige veksten som den beste fjerdedelen av fylker, regioner og kommuner har hatt den siste perioden. For fylker vil det bety at fylket oppnår den arbeidsplassvekst lik gjennomsnittet av de beste fire fylkene, for en kommune at arbeidsplassveksten blir lik gjennomsnittet av de beste 86 kommunene. Scenariene for bedret bostedsattraktivitet er gjort tilsvarende. Dermed er de positive scenariene innenfor et realistisk nivå.



Figur 61: Verdier for ekstra arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet i scenariene. Verdiene er basert på variasjoner i disse størrelsene fra 2000 til 2011, og er satt til gjennomsnittet av den beste kvartilen.

De ulike scenariene vi skal presentere på de neste sidene er basert på at arbeidsplassveksten er enten 0,94 prosent bedre eller dårligere enn gjennomsnittet, og bostedsattraktiviteten blir 0,41 prosent bedre eller dårligere. Vi har også alternativer for at både arbeidsplassveksten og bostedsattraktivitet blir god eller svakere.

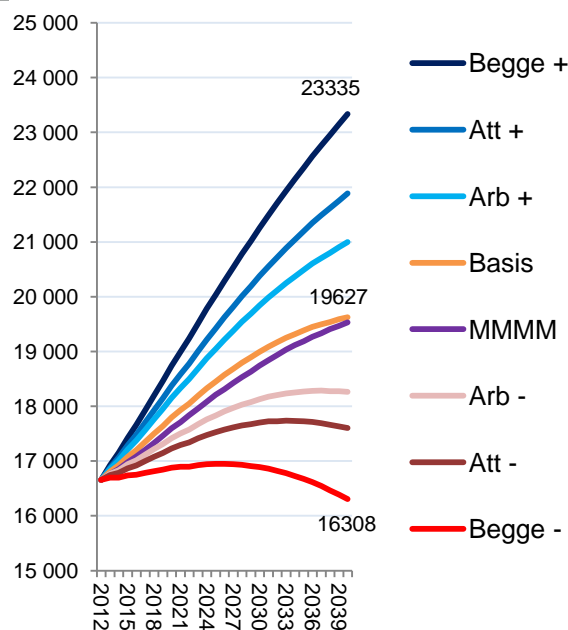
For Midt-Telemark vil scenariet med god arbeidsplassvekst innebære at arbeidsplassveksten vil bli vesentlig bedre enn arbeidsplassveksten etter 2000.

6.5 Scenarier for Midt-Telemark

De ulike scenariene for Midt-Telemark er vist i figur 62. I basisalternativet vil befolkningen i Midt-Telemark vokse til 19 627 innbyggere i 2040. Det er høyere enn SSBs middelframskrivning.

I scenariet med høy attraktivitet vil befolkningen i Midt-Telemark bli på 25 252. En forbedring i attraktivitet vil ha større effekt enn at arbeidsplassveksten blir høy.

I det mest positive scenariet, hvor både arbeidsplassveksten er høy, og bostedsattraktiviteten forbedres, vil befolkningen vokse til 23 335 personer i 2040. I det mest pessimistiske scenariet vil befolkningen være synkende mot slutten av perioden, og reduseres til 16 308 innbyggere i 2040. Det er dermed viktig at Midt-Telemark lykkes med sin næringsutvikling og bostedsattraktivitet, for å kunne ta del i den ventede veksten i Norge.



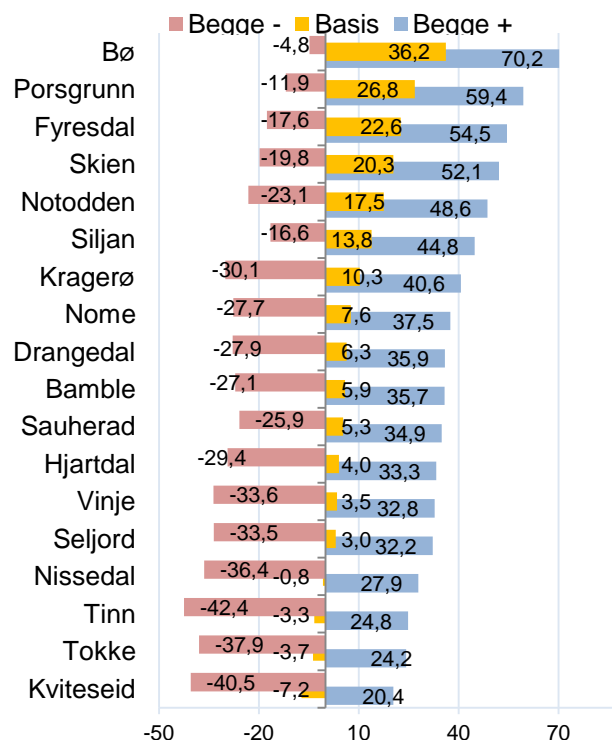
Figur 62: Scenarier for befolkningsutviklingen i Midt-Telemark i perioden 2012-2040.

6.6 Scenarier for kommunene

I figur 63 ser vi hvilken vekst kommunene i Telemark får i basisalternativet, i det mest positive scenariet og i det mest negative.

Bø har den høyeste forventede veksten i basis-scenariet, med en vekst på 36,2 prosent. Dersom Bø lykkes med arbeidsplassutvikling og forbedring av bostedsattraktiviteten, vil veksten i Bø bli på hele 70,2 prosent. Dersom Bø får en tilsvarende svak utvikling i arbeidsplassvekst og attraktivitet, vil det bli en nedgang på 4,8 prosent i Bø.

Nome får en vekst på 7,6 prosent og Sauherad en vekst på 5,3 i basisalternativet. En interessant observasjon er at en kommune som Sauherad har forholdsvis liten variasjon mellom det pessimistiske og optimistiske scenariet. Det kommer av at Sauherad er sterkt integrert i nabokommunenes arbeidsmarked og har en liten andel av sysselsettingen knyttet til egne arbeidsplasser. Dermed får ikke variasjon i arbeidsplassvekst så mye å si for flyttebalansen til Sauherad. Et annet poeng er at både Nome og Sauherad har potensial til å få like sterk befolkningsvekst som Bø dersom de lykkes i nærings- og attraktivitetsutvikling og Bø følger basisalternativet. Dette viser hvor stor endringer som er knyttet til kommunens egen utvikling som kan påvirkes lokalt.



Figur 63: Befolkningsvekst i kommunene i Telemark fram til 2040 i de ulike scenariene.

-
- ⁱ Progressivt gjennomsnitt er gjennomsnitt for de siste ti årene, men med større vekt på de siste årene.
- ⁱⁱ Informasjonen om modellen er hentet fra SSBs hjemmesider om befolkningsframskrivinger og SSBs publisasjon Økonomiske analyser 4/2011.
- ⁱⁱⁱ Ettersom det ble innført en helt ny bransjeklassifisering fra og med 2008, så får vi ikke laget tidsserier på bransjer tilbake til 2000.
- ^{iv} Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon for et område blir målt som summen av andelen av sysselsatte som pendler ut av området og andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til fra andre områder.
- ^v Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region er gjennomsnittet av de enkelte kommunenes andel av sysselsettingen som pendler til en annen kommune i samme region.
- ^{vi} For å sette sammen fire indikatorer for regional sårbarhet, er alle verdiene først skalert slik at laveste verdi=0 og høyeste verdi=100. Deretter er sårbarheten målt som gjennomsnittet av disse fire verdiene. Fire kommuner er egne regioner, for disse er verdien for intern arbeidsmarkedsintegrasjon med.
- ^{vii} Arbeidsmarkedsintegrasjon måles som antall som pendler inn som andel av antall arbeidsplasser i kommunen, pluss antall som pendler ut som andel av samlet sysselsetting med bosted i kommunen
- ^{viii} Indeksen er konstruert slik: Først er hjørnesteinsfaktoren (andel av sysselsetting i det største foretaket) og bransjespesialiseringen (andel av sysselsetting i den største bransjen) omregnet slik at høyeste verdi = 100 og laveste verdi = 0. Så har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av disse to målene som vi har kalt bransjehjørneindeks og regnet ut sårbarhetsindeksen etter følgende formel: $\text{Bransjehjørneindeks} * (100 - (\text{Integrasjon}/2))/100$. Det siste leddet reduserer sårbarhetsindeksen etter pendlingsandelen. Dersom en kommune ikke har verken inn- eller utpendling vil sårbarhetsindeksen ikke bli redusert, men være lik bransjehjørneindeksen. En kommune hvor alle sysselsatte pendler ut av kommunen vil få en sårbarhetsindeks på 0.
- ^{ix} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.